

LA LÍNIA DE FLOTACIÓ

Dietari intermitent

COL·LECCIÓ

Dirigida per Montserrat Duch Plana

AROLA EDITORS

Empresa col·laboradora de:

Una bona part d'aquest llibre s'ha elaborat dins el projecte Memòria i reflexió (expedient PF-12/06), projecte que va obtenir una subvenció en el marc de les beques convocades per l'Institut Català de les Dones per al període 2006-2007 (Resolució PRE/1179/2006, del 12 d'abril; DOGC 4623, de l'11 d'abril de 2006)

Aquesta obra ha estat editada amb el suport de
l'Institut Català de les Dones de la Generalitat de Catalunya

Generalitat de Catalunya
Institut Català de les Dones

V O L U M 6

Primera edició:

Edita: Arola Editors

Polígon Francolí parcel·la 3 nau 5 - 43006 Tarragona

Apt. Correus 253 - 43080 Tarragona

Tel. 977 553 707 - Fax 902 877 365 - Mòbil centraleta 628 415 318

arola@arolaeditors.com

www.arolaeditors.com

© d'aquesta edició: Arola Editors S.L.

© del text: Eulàlia Lledó Cunill

Assessorament lingüístic: Josep M. Mestres

Disseny portada: Llorenç Brell

Fotografia portada:

Imprimeix: Gràfiques Arrels - Tarragona

ISBN: 978-84-92408-

Dipòsit legal: T-

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, llevat l'excepció prevista per la llei. Dirigeixi's a CEDRO (Centro Espanyol de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessita fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra.

LA LÍNIA DE FLOTACIÓ
Dietari intermitent

Eulàlia Lledó Cunill

AROLA EDITORS

Tarragona 2009

Perquè només hi ha esperança
quan és nua de tota il·lusió,
a l'Eugènia i a l'Helena

SUMARI

Presentació	11
Fang, fortor i èxtasi	15
De dones i d'instituts	23
Pressentiment (entre quadres de Lucien Freud)	27
El públic d'Agnès Varda	29
Els infants del MACBA (o criatures amb monopatins)	31
De la convenció	33
Harem	37
Feina domèstica	39
La lleugeresa del rínxol	55
Quin matí el d'aquell dia (o l'assalt al palau d'hivern)	57
Visca la Bartoli (i el Vivaldi)	61
Auditori	65
Economia domèstica o «necessita millorar» / «progressa adequadament»	69
Ull viu, que hi ha roba estesa	75
El misteri de les piles	77
Vides paral·leles	79
Lleones i caníbals	81
De paraigües i sandàlies	87
Déu n'hi do	89
A propòsit d' <i>El mercader de Venècia</i>	91
Tot esperant la Malica	93

La concordança de la descendència, el sentit comú i el principi d'economia	97
La percepció de la realitat	109
Mandroses segadores; aiguaderes plenes de fogots	111
Continuem «necessitant millorar»	113
La tele i el cotxe	115
Presumit i masculí	119
De cotxes i armes de foc	127
Cascos de por	129
La violència il·lustrada	131
Guapo, però intel·ligent	135
Guanyar-se la vida	139
Octubre negre	141
Tal faràs, tal trobaràs	143
Noms i cognoms	145
<i>Offside</i>	147
El riure Royal	149
Caramboles	153
Indicis	157
Les famílies i les cases	159
Nit d'eleccions	161
Anònimes i minoritàries	163
El bracet i el culet	167
Victòria	169
Xerpes	171
Creixent en edat i saviesa o cultivant-se la nafra (ja)	173
L'equilibri de les balances	175
Eleccions	177
La croada, o es donen creus	181
Secretàries i taquimeques	187
Paradigma	189

PRESENTACIÓ

Per decidir si una cosa és un «Bé» o és un «Malament», tenim una norma molt senzilla: la redacció ha de ser veritat. Hem d'escriure el que és, el que veiem, el que sentim, el que fem.

Per exemple, està prohibit escriure: «l'Àvia sembla una bruixa», però es permet escriure: «La gent anomena l'Àvia, la Bruixa». Està prohibit escriure: «La Ciutat Petita és bonica», perquè la Ciutat Petita pot ser bonica per a nosaltres i lletja per a algú altre.

De la mateixa manera, si escrivim: «L'ordenança és bo», això no és veritat, perquè l'ordenança pot ser capaç de malifetes que ignorem. Així, escriurem senzillament «L'ordenança ens dona mantes».

Escriurem «Mengem moltes nous», i no: «Ens agraden les nous», perquè la paraula «agradar» no és una paraula segura, manca de precisió i d'objectivitat. «Agradar les nous» i «Agradar la nostra Mare» no pot voler dir el mateix. La primera fórmula indica un gust agradable a la boca, i la segona un sentiment.

Les paraules que defineixen els sentiments són molt ambigües, més val evitar-ne l'ús: limitar-se a la descripció dels objectes, dels éssers humans i d'un mateix, és a dir a la descripció fidel dels fets.

AGOTA KRISTOF. *Claus i Lucas*

El llibre que teniu a les mans s'ha anat fent a poc a poc, silenciosament, una mica com si ni jo me n'adonés, gairebé en secret. Es tracta d'un seguit de petits escrits (a voltes una mica més llargs) inspirats en la realitat. Amb això vull dir que, en principi, no pertanyen a cap dels gèneres que se solen anomenar *ficció*. Es basen principalment en coses

que passen i que veig; per exemple, espectacles (incloent-hi el cine), notícies de premsa, comentaris o informacions de la ràdio, actes als quals acudeixo, així com —i perdoneu la pompositat— alguns petits detalls esparsos del comportament humà, de la política, que des de fa un cert temps anoto i, si tinc temps, així que puc, elaboro.

Tot i que potser és més diversificada, ja que agafa àmbits més variats i és un tipus de reflexió una mica més general, és una tasca que està en la línia de la que realitzo a partir de la lectura i la reflexió sobre la creació literària o sobre diversos aspectes de la llengua. Respecte a la literatura, penso, per exemple, en llibres com *Dona finestrera. Escriptors com catedrals* i *Dona balconera. A les penes, llibreries* (editats per Laertes el 1997 i el 2007, respectivament); quant a la llengua, penso en un document com *De llengua, diferència i context*, publicat per l'Institut Català de les Dones l'any 2005 i reeditat el 2007.

La peculiar manera d'anar fent el llibre fa que hi hagi alguns escrits que, en un primer moment, tan sols havia pogut anunciar o apuntar: simplement, n'havia pres nota; temps després, moltes vegades a tongades, he pogut dedicar-me a elaborar-los o, en alguns casos, a continuar-los i completar-los. És per aquesta raó —com s'explicarà oportunament en els corresponents encapçalaments que de vegades precedeixen el text— que hi ha alguns escrits que tenen més d'una data (tot i que la qüestió de la cronologia segurament només té algun sentit per a mi, ja que he procurat que els escrits tendissin a l'atemporalitat). N'hi ha d'altres —la major part— que han estat modificats a fons quan els he revisat amb vista a aquesta publicació. Finalment, d'altres, que encara que han estat revisats, han quedat fonamentalment com estaven: no els he continuat ni hi he afegit res.

A l'hora d'enllestir el llibre, he tingut el dilema de decidir si presentava els escrits agrupats en apartats o ho feia seguint un ordre més o menys cronològic.

Malgrat que comparteixen força trets en comú, primer vaig pensar a separar-los en tres seccions. La primera abraçava les impressions, normalment al vol, que m'havia produït algun espectacle al qual havia assistit. Entenc «espectacle» en un sentit ampli; així, per exemple, el

primer era (i és) la crònica de l'insòlit i magnífic desplegament de la final d'un campionat mundial de rugbi. En general, com ja he dit, són sobre alguna exposició, algun film, algun concert, també algun espectacle inclassificable. La segona, era realment indefinible, aplegava les reflexions que he anat fet arran d'alguna notícia de diari, algun fet, algun comportament observat. En força ocasions tracten de les particularitats que agafa la dialèctica del discurs dominat / discurs dominant. D'aquest tipus, n'hi ha de ben curts —un breu apunt tan sols—; n'hi ha de més llargs i elaborats, d'aquests últims, com deia abans, alguns s'han anat fent a tongades: hi he anat afegint no tan sols detalls, sinó tot un tros de cos. El tercer apartat recollia alguns comportaments de criatures i de la gent adulta que s'hi fa. Relacionar-s'hi té això: que posa de manifest comportaments d'una frescor tal que, si no, no hi hauries fet esment, aspectes de transmissions, de vegades, ocultes. Hi aprens també que hi anem gravant, com si fossin plastilina, «ensenyaments» que després potser criticarem; t'explica sobretot com som i actuem la gent gran. Et fa mirar les coses amb ulls, a cops, més nets i més lliures de prejudicis. I de partits presos.

El fet que diverses vegades estigués a punt de treure uns quants escrits de la segona secció per encetar un apartat dedicat a alguns aspectes de llengua (cosa que no vaig fer, ja que de vegades —ho confesso— em costava veure quins podia qualificar com a «coses de llengua» i quins no), la certesa que si ho haguessin ordenat d'altres persones, cadascuna ho hauria fet diferentment de com jo ho havia fet, i, a més, la convicció que més d'un i de dos eren perfectament intercanviables, em va fer, finalment, decantar per l'opció de seguir un ordre més o menys cronològic. Ordenació que, a més, li dona un aire de dietari intermitent i irregular que trobo que li prova.

Cosa que no impedirà que la lectora, el lector, per poc que s'hi fixi, vegi que al llarg del llibre hi ha una sèrie de temes recurrents (o dèries, o manies, o obsessions). M'agrada la idea que els escrits es puguin conformar com un baix continu que es va puntejant de variants. Tota una altra cosa és si sonarà bé, o si ho hauré sabut fer.

Quan hi ha un escrit els fragments del qual tenen més d'una data, els situo ordenats per la primera data: crec en el primer impuls, en la primera impressió, en el primer pensament.

* * *

Com consta preceptivament on correspon, una petita beca de l'Institut Català de les Dones em va ajudar a fer aquesta tasca d'ordenació, reelaboració i reescriptura de part d'aquests escrits (beca que també em va ser útil, per cert, per poder desenvolupar una recerca lligada a la coeducació que, en principi, no té cap reflex directe en aquest llibre). Gràcies, doncs, a les dones que, quan me la van concedir, comandaven l'Institut i mercès, també, a les polítiques que ara han donat facilitats per a la publicació d'aquest aplec.

Per lliurar el resultat dels escrits que vaig fer durant la beca tenia, és clar, un termini: cap al final del 2007; si es miren les dates dels escrits, es veurà que posteriorment, amb vista a fer aquest llibre, al marge de múltiples revisions, hi he afegit una sèrie d'articles que són, per tant, nous de trinca i estan per estrenar.

El resultat final són cinquanta-un escrits (he procurat esquivar i evitar un nombre tan evident, rodó i satisfactori com és el cinquanta).

Abans deia que el llibre s'havia anat fent a poc a poc, gairebé en secret. Volia dir amb això que l'he fet en el silenci de moltes nits, en la calma de molts caps de setmana, de vegades a batzegades —i no ho dic en sentit pejoratiu—, esgarrapant minuts i moments; això, però, no vol dir pas que l'hagi fet en solitari: com es podrà comprovar, n'hi ha força que els he fet en companyia —en ocasions, multitudinària—; d'altres, amb menys gent al costat, però no per això, és clar, més mal acompanyada; d'altres, tenint algú ben present al cap quan els feia. Quan surten, no m'ha semblat oportú canviar el nom de les persones implicades, si és que no hi tenien res en contra; si hi tenien alguna objecció, han escollit el nom que han volgut: són dues maneres més de donar-los les gràcies: tant per donar-me peu a algun escrit com per la companyia. Tres agraïments més: a la Teresa per la insinuació del títol, a la Bea per haver-se llegit d'una tirada el llibre i a en Josep M. per la correcció i els comentaris.

FANG, FORTOR I ÈXTASI

L'estadi era una festa.

Sol de maig, aire d'abril, temperatura de març.

Els plàtans, com mai, de tanta pluja regalada (el que és en temps suau a la terra un ruixat).

Els voltants, plens d'unes i d'uns espècimens fora d'escala. Cuixes titàniques, culs ditiràmics, mans enormes, peus com pales, colls de toro (i jo, minúscula).

El *look* de tot plegat era com d'aplec, de festa de surfistes. Ulleres de sol espectaculars: als ulls, al front, al cap, a la visera de la gorra, al clatell. Absolutament tots els models, colors, teixits, textures de *pololos* i de bombatxos. Samarretes bigarrades. Sandàlies de tresc, de camp i platja, de piscina, de balneari, d'estar per casa... Semblava que, en comptes d'estar a 16 °C, estiguéssim a 24 °C.

Pells colrades, vermelles, sanitoses, daurades, recremades, alguna de blanquinosa tocada pel sol. Et preguntaves on havien deixat les planxes i les tovalloles.

Soroll i xerradissa. Gots de plàstic i cerveses.

Centenars de dones, en grups grans, en grups petits, en grups compactes; l'uniforme eren les samarretes, la marca i la identitat, en aquest cas, dels països.

Banderes, pancartes, pintura a la cara.

Tot d'homenots: seguidors, companys, amics, marits, amants, jugadors, exjugadors, dirigents, en diferents graus de vestimenta. Els més espectaculars, els de Nova Zelanda, que s'han emmascarat la cara de

negre, i en blanc brillant s'han plantificat una Z i una N a galta i galta. Trompetes i botzines. S'albira algun entrenador, o mànager, a punt d'esquinçar la corbata, de rebotar les costures de l'americana, les del seu propi cos, que no pot acabar d'acostar els braços al cos.

* * *

L'estadi era una festa.

França-Canadà, amb victòria francesa (crec que per panadera).

Castelleres i castellers (alguna torre amb folre i manilles).

L'estadi era una festa.

La final.

Nova Zelanda - Anglaterra.

Ens situem a la zona de les australianes i les irlandeses.

Les irlandeses, com d'estar per casa, qualsevol altra dona s'hauria pelat de fred; però elles, amb calça curta negra i samarreta a joc, sandàlies de les més destapades, ni s'immutaven. De tant en tant, anaven a buscar un frankfurt o unes cerveses.

Les australianes, les àrbitres de l'elegància, vestit jaqueta gris amb una mica de marró, camisa de finíssims quadrets blancs i grocs (el coll de la camisa, el portaven fora de la jaqueta, estès per la solapa de l'americana, una mica com si fossin «lolailes», com alguns «cantaors» i guitarristes; evidentment, com Mayte Martín), la jaqueta de tres quarts, la faldilla llarga amb dos talls generosíssims que quan s'obrien, i passava sovint, deixaven veure blaus (enormes) de tot colors: violacis, verds, marronosos, tirant a groc, també les turmelleres, els embenats, d'unes cames i unes cuixes portentoses; portaven sabates de mig taló que hi feien joc, alguna jugadora les havia baratat per unes vambes, alguna altra per una sabata més plana (i oberta, és clar), alguna de les més aguerrides, a les tals sabates devia les tiretes que portava (per presumir s'ha de sofrir). La cangura pinçada al pit. Han vestit la mascota, la seva cangura de peluix de..., de sevillana. Només li falta el barret mexicà.

Galtes de pell de préssec, de finíssims pèls daurats fins a l'exasperació, moltes cabelleres de tots els colors i matisos del ros, recollides, es-

campades, en cues i trenes, excepte alguna aborigen de cabell encrespat, forta com un buldòzer, fosca com la potència.

Alguna mare i algun pare (o potser eren àvia i avi?), *pija* ella, *pijo* ell, amb fortor a dòlar, gavardines d'entretemps (guardapols), perfectes, clavades, calcomania de la bandera nacional a la galta.

Dels vestidors al camp, pel tartà de les pistes d'atletisme, jugadores i més jugadores de tots els equips lluint cames i cuixes prodigioses; mai a la vida tal concentració i devessall de carn en tensió, fortitud (i jo, diminuta).

L'equip espanyol, de vestit pantaló blau, una mica quico, una mica Aznar, mal tallat, un gran escut daurat i vermell a la butxaca del pit del *blazer*, com si fossin d'un *college* britànic. Com sortides d'una novel·la d'Enid Blyton.

Les de Samoa, un fulgor, l'alegria de l'estadi, de les grades, amb els seus pareos blaus, orgullosos de les seves flors, tibats al sol i a l'ombra. Totes les banderes fossin així.

* * *

Surten les angleses. Soroll i brogit.

Surten les australianes i fan el seu ball i cant cerimonial, conjuntades, ballen un cant tribal, sembla de guerra, però amb lleus tocs d'ironia i de bruixeria, i no estranya gens veure-hi tanta pell moreníssima, tanta majoria, tanta autòctona real, acompanyada del més resistent de la colonització. Les angleses fan rotllo i no s'ho miren, aparentment no ho senten.

Himnes. El de Nova Zelanda, delirant.

(Persona més antihimne i antibandera, no em pensava que n'hi hagués cap sota la capa del cel més que jo i, el que són les coses: sentit en un estadi, no ho sé, fa com una certa pell de gallina, com una esgarriofreta. Ho confesso una mica avergonyida i empegueïda.)

Comença el partit.

Anglaterra de sobri blanc, Nova Zelanda d'auster negre.

Final en blanc i negre, doncs.

El camp immens, moltes jugadores i una sola pilota.

La cosa consisteix a intentar avançar tirant sempre, sempre, enrere. Sembla un contrasentit, però no és més que la primera expressió d'aquest curiós esport.

Esport d'esforç i patiment. De molt sofrir.

Hi ha diverses modalitats d'empènyer la pilota cap endavant. Anar-se-la tirant sempre, sempre, sempre cap enrere, els placatges més ro-tunds i secs. Puntada i vagi on vagi, tot un art, entomar-la. Melé.

La cosa consisteix a aproximar-se com es pugui (sempre darrere la pilota) al camp de les altres, una de les maneres, i no la menys infreqüent és empenyent, empenyent i empenyent durant les melés, cada equip un sol cos. El misteri de la santíssima quinzenitat. Quan passa això, el públic fa un soroll específic, sincopat, esforçat, romput, per ajudar-les.

Placatges i més placatges. Alguns d'esfereïdors. Alguna lesió. No entens per què el camp, l'estadi tot, no està embaumat de liniment Sloan, de Reflex. No el sents, però en tens els narius plens. Ah, la magdalena!

Els punts més quantiosos i preuats són els de penetració (incrustació), no els xuts entre els tres pals per penalització de les contràries o per deport enmig del joc (sospirant per un bot no gaire lleig, no gaire bote-rut, per favor, que no sigui gaire estrafolari), sinó arribar una entre tan-tes, una com a representant del cos, empesa per la corporació de cossos, i incrustar-se en el camp de les altres, entrar en cos i ànima, tirar-se al terra amb la pilota a les mans en el més íntim i privat del camp contrari. Aleshores l'estadi és un bramul i és una festa.

I elles s'abracen, pletòriques, entusiasmades; no tenen la tendència de tocar-se el cul dels jugadors de bàsquet, no, sinó que es fan abraçades —de vegades prenen embranzida per fer-se-les millor, més a gust— com placatges carinyosos, com es deuen besar, quan s'amoixen, les elefantes.

Veient les melés, els placatges, no entens per què al camp no hi ha la selecció d'Euskadi, jugant-se els quartos en aquest esport que és com arrossegar pedres, transportar pals, aixecar carreus, jugar a pilota només per destrossar-se la mà.

Noble i brutal. (I jo, un esquitx.)

Que la pilota sigui com un meló, boteruda (a dreta llei, i si les pun-tes ho permeten, és a dir, no són massa punxegudes, més o menys un

el·lipsoide), que la pilota (o, si fa no fa, l'el·lipsoide) boti com li doni la gana, excèntrica que és ella, no és més que un exercici de pura coherència amb les altres regles del joc. Un obstacle més en el partit. Una dificultat més, i a fe que els agraden.

* * *

Ah, però el contrapunt!

Tot d'una, quan han llançat (o ha sortit) la pilota fora del camp, la tornen a posar en joc. Per fer-la-hi entrar, una jugadora, equànime, justíssima, la tira entre les dues fileres que fan els equips en paral·lel. I aleshores tot el que és força bruta, congestió al coll, joc ras, ben ran de terra el joc, es converteix per un moment en elegància i harmonia. Amb un moviment concertat dues de les més fortes —i a fe que n'hi ha per triar— aixequen, talment fos una ploma (l'angeleta del Vendrell, de Nova Zelanda; l'enxaneta de la colla vella, d'Anglaterra?), una de les menys pesants per veure si pot atrapar la pilota al vol, al més amunt possible. És un moment (perquè dura realment uns quants mil·lis) màgic, únic, la gracilitat, l'habilitat amb què agafen la pilota, la passen, la juguen, és extraordinària.

Tot el que era horitzontalitat es trasmuda en verticalitat; l'agulla de Calatrava ben a tocar de l'estadi.

Les enlairades són les més primes (?). Es nota perquè porten una mena de lligacames *king size* a les cuixes. Perquè en matèria de vestimenta són austeres, només es deixen anar en els cabells, cabells curts, cabells rapats, tenyits de tots colors (després de García Márquez, una ja no pot dir «tenyits de colors impossibles»), però preferentment llargs, recollits en cues, mates esponeroses de cabells, agafades a dalt del cap com un elm, com un casc de dona, algunes porten gorra —de cop, és clar—, de petits bonyets (barret incomprensible?, bombolles indeformables?, aire incompressible?), com un casquet lligat a la barbata, com si fossin aviadores. (Cada equip té com a mascota una bestiola de peluix, contradicció?)

I anar jugant.

Punt de Nova Zelanda. Bé per Janet Frame.

Punt d'Anglaterra, què hi farem (bé per Virginia Woolf i Jane Austen, de tota manera).

Assaig de Nova Zelanda; bé per Katherine Mansfield.

I així anar fent.

Guanya Nova Zelanda.

L'estadi és una festa.

Abraçades i més abraçades, com per deixar-se estabornides, celebracions, festa i gatzara, trompetes i botzines. Anglaterra, com si hagués guanyat. Nova Zelanda, en un paroxisme de felicitat.

La gent comença a moure's, a retrobar-se, a saludar-se, a comentar el partit. Ho celebren entre elles, ho celebren amb tot l'equip, ho celebren amb el seu públic, ho celebren amb el públic de les altres, ho celebren amb el públic en general. Ho celebren i ho celebren. (Tot i que es veu que la celebració més interessant són els xeffis i les gresques que fan a la nit per commemorar que han guanyat —o perdut.)

A l'hora de repartir les medalles són tants (sí, totes les autoritats eren mascles) que gairebé no caben en la mena de tarima que els han habilitat; com que alguns deuen ser exjugadors, les cuixes i els culs no els hi acaben de cabre (ni a la tarima, ni als pantalons).

Les jugadores eufòriques. Finalment, les d'Anglaterra fan un passadís estret, aplaudidor, perquè hi passin les de Nova Zelanda. Les aplaudeixen, les besen, les abracen, les rebreguen.

Colguen les gents ab alegria festes,
lloant a Déu, entremesclant deports
places, carrers, e delitables horts
sien cercats ab recont de grans gestes.

L'estadi és una festa.

Sol de maig, aire d'abril, temperatura de març.

La gent comença a desfilar vomitoris enllà. El sol cada vegada més oblic, declinant, però brillantíssim, m'atreviria a dir que enlluernador.

Fora, els plàtans plens d'ufana mouen airosos totes les fulles al vent, la gespa brillant de l'aigua regalada (el que és en temps suau a la terra un ruixat).

Com una sola dona van baixant. En grups petits, en grans grups,
samarretes bigarrades, alguna bandera. Trepitgen fort. Col·lapsen els
passos zebra. Van a buscar les escales mecàniques.

Mai no havia baixat tan segura de Montjuïc.

Campionat del Món de Rugbi
Estadi Olímpic (Montjuïc)
25-26 de maig de 2002

DE DONES I D'INSTITUTS

1

A les pàgines del suplement cultural de *La Vanguardia*,¹ Julià Guilla-
mon entrevista un senyor que ha escrit un recull de contes que es
titula *Animals tristos*.

A la pregunta: «A qué clase pertenecen los protagonistas de *Animals tristos*?», el senyor en qüestió respon així:

Son gente que por la noche miran la tele durante tres horas y para que su vida tenga algún sentido critican *Crónicas marcianas*. Son profesores de instituto, funcionarios, que compran en Ikea y creen que es diseño.

Ja hi som, vaig pensar, ja ens tracten com a dones (després hi tornaré). M'explicaré: és un lloc comú ficar-se (fins i tot rabejar-s'hi) amb el professorat d'institut; suposo que per moltes raons:

- 1) Pel desprestigi en general de tot l'ensenyament no universitari (desprestigiat al seu torn, però no tant); interessantíssim constatar que moltes vegades la secundària és titllada així, en negatiu, d'ensenyament *no* universitari.
- 2) Perquè des de ja fa uns quants anys tot l'alumnat sense restricció té accés als instituts sense gairebé filtres (i més que n'hi hagués i hi accedís, que així no hi hauria tant professorat desplaçat).

1 *La Vanguardia. Culturas*, núm. 22 (13 novembre 2002), p. 9.

- 3) Perquè l'ensenyament secundari s'ha acostat i en certa manera s'ha barrejat amb l'ensenyament primari (potser una mica més desprestigiats encara que el secundari).
- 4) Perquè als instituts es fa molta feina femenina, és a dir, a més, o conjuntament, o a l'hora d'intentar ensenyar coneixements, s'hi fan tot de tasques que tenen a veure amb la transmissió de valors (de la qual cosa molta gent fa befa i burla), o amb tasques de maternatge: cura de les criatures, magatzem d'alumnat que no estudia ni hi fa res, però hi va fent anys, etcètera.
- 5) Perquè és una feina que s'està feminitzant.
- 6) Perquè des de totes les administracions, incloent-hi la catalana, naturalment, hi ha una política deliberada —diria que perfectament dissenyada— de desprestigi de l'ensenyament públic amb vista a afavorir l'ensenyament privat.

Potser encara hi intervenen més factors. Sigui com sigui, tothom s'atreveix amb el professorat d'institut, i si un senyor en una entrevista es permet dir el que diu més amunt és perquè sap que connectarà amb una part de la societat que opina igual o que li sembla força bé que es digui una generalització tan enormement simple i ximple, i improbable.

2

El mateix tipus de generalització sense justificar (i ara torno a allò de les dones) com la que es troba a les pàgines 14 i 15 del mateix quadern, on un individu que ressenya un estudi sobre el teatre de Mercè Rodoreda (*L'obra dramàtica de Mercè Rodoreda*, de Francesc Massip i Montserrat Palau), titula el seu article d'aquesta curiosa guisa: «Salvad a Rodoreda de las feministas».

I dic «curiosa» perquè es podia esperar que amb un títol així, o bé a l'assaig que pretesament ressenya, o bé alguna o algunes feministes haguessin opinat i postulat recentment (o fins i tot si es vol, no tan recentment) que Mercè Rodoreda és o era feminista o vés a saber què.

Doncs no, a part de citar (fora de context) dues autores (cal agrair que l'individu citi com a font d'autoritat dues escriptores) que no opinen

sobre Rodoreda, que fins i tot no es mostren especialment feministes, ni amants de la literatura feminista (sigui el que sigui això), ni tampoc, per cert, amants de les literatures escrites per escriptors en general, hi he trobat només dos fragmentets que fan més o menys referència al feminisme o a les feministes.

El primer és un xic enigmàtic i críptic; diu: «El feminismo ha hecho bandera de ella pero su obra literaria no acompaña», i, sense solució de continuïtat, afegeix —confesso que m'ha entès—: «¿Cómo podría hacerlo si es una literatura sin esperanza, sin fe en una futura sociedad igualitaria y feliz?»,² i no tan sols el trobo tendre: m'anima que vegi en el feminisme no tan sols fe, sinó també esperança en una societat igualitària i feliç.

L'altre fragment diu: «Que su éxito comercial (tras la aparición de *La plaza del Diamante*) coincidiera con el auge del feminismo político no justifica que se continúe utilizándola como estandarte de lo que no es.»³

He llegit tot l'article fil per randa a veure si podia descobrir qui era que n'havia fet bandera (i com i quan i de quina manera i per què), qui era qui la usava com a estandard (i com i quan i de quina manera i per què), però se li devia acabar la tinta o l'espai, perquè no en deia res, ni tan sols hi afegia cap indicatiu o pista. Una pena.

(Incidentalment, diré que tinc una opinió sobre les relacions entre feminisme i Mercè Rodoreda; em guardaré, però, com d'escaldar-me de dir-la: sóc, ho confesso amb joia, professora d'institut.)

3

El mateix tracte, com es veu, a professorat d'institut i a dones. Embolica que fa fort. És fàcil: no cal demostrar res, ni justificar res, ni res de res. Aprofitem-nos que són caps d'esquila i escopim-hi un cop més a sobre. Que, a més de tenir mala premsa, tenen això, que no es queixen (o no tenen, o no els deixen, lloc per fer-ho).

² *Op. cit.*, p. 14.

³ *Op. cit.*, p. 15.

Picada d'ullet a la part de la societat que ho aplaudeix; apel·lació a uns instints no gaire alts, la veritat. Es podria fer un paral·lelisme, per exemple, amb els acudits sexistes, ai de tu que no riguis, desgraciada!, que és que potser no tens sentit de l'humor, noia? Perquè s'ha de riure de tot, s'ha de poder fer broma de tot, oi?, per exemple, de les víctimes de la violència domèstica, oi?, o d'una violació, oi?

Per això —perquè s'ha de riure de tot, oi?— es fa tanta broma i tanta riota de les víctimes dels assassinats d'ETA, o de la gent morta l'11 de setembre del 2001 a Nova York, o a Xile el 1973, o, posat per cas, el 1714, força més a prop d'aquí.

26 de novembre de 2002

PRESSENTIMENT
(ENTRE QUADRES DE LUCIEN FREUD)

La vaig veure a l'enterrament de l'Eulàlia», ha dit una d'elles distretament, una mica darrere nostre, palplantada entre dos quadres.

Com si m'haguessin furgat el nervi d'un queixal.

Ho he sentit com si haguessin pogut estar parlant de mi (la mort vista des de fora?), temps a venir, quant? Quan?

* * *

Hem continuat deambulant pels quadres de l'exposició.

Carn, i més carn. Pell, cabells, bonys, cicatrius, pèls, sexes oberts, venes de tots colors, mans, peus, genolls i colzes, ventres badats, tendons, cartílags. Ombres.

Cossos i cossos: alguns en manifestació obscena, d'altres en exposició del que la vida hi fa. Cossos a cops closos. Ni un ombra de compassió, de complaença en els cossos d'altri ni en el propi. I els ulls.

La textura de la carn, el to de la pell.

La fàbrica, l'ordit, la trama del cos.

Cossos en transformació, com les plantes d'interior d'alguns dels quadres, d'una en una —com a màxim, de dues en dues—, tractades com a cos, degenerant i regenerant; cadascuna, una selva espessa i singular.

* * *

Seran aquestes paraules o unes altres. En una mort o en una altra. I la gent continuarà, és clar, anant als museus, i potser farà servir l'enterrament com a mer complement circumstancial, de punt de referència d'una trobada casual.

Aquella mateixa nit vaig sagnar una mica. Una roja pèrdua, un punt inapreciable, bàsica i fonamental.

* * *

(Al mateix temps —i això segurament em salva—, encara no havia dit «Eulàlia», quan la part del meu cap que es fixa en coses de llengua, pensava —la veritat sigui dita, una mica sense voler-ho— que, fa no tants anys, en comptes d'«enterrament», hauria dit «enterro».)

1-2 de desembre de 2002

EL PÚBLIC D'AGNÈS VARDA

La primera vegada que vaig veure *Els espigoladors i l'espigoladora* ja em va sobtar el públic.

Era la sessió de quarts de nou. Cap habitual del Verdi: ni franja d'edat, ni pinta, ni aparents professions, ni manera de parlar, ni el to, ni res de res.

Si no fos perquè no seien de costat, més aviat semblava gent que hagués vingut junta: d'algun casal, d'algun centre cívic. Però no, seien aquí una, allà un altre, una mica més enllà una parella, tothom ben repartit pel cine. Gent silenciosa, modesta, molts cabells blancs, amb pinta com d'ordre. L'esquerra marcada al cos.

A mesura que entraven, la sala anava agafant un aire de cinefòrum;estic raonablement segura que molt del públic, anys enllà, hi havia participat.

La clau me la va donar, em sembla, la segona vegada que la vaig anar a veure. Un divendres a la tarda a quarts de set.

Més o menys el mateix tipus de gent. Ben repartida pel cine.

Silenci expectant i reverent durant tota la pel·lícula.

A la sortida, no hi havia pressa, la gent s'entretenia a comentar-la amb la veïna més propera, amb el senyor de la fila del davant.

Una senyora que va passar pel meu costat, mentre el seu company m'advertia que m'estava trepitjant la bufanda, em va dir amb un somriure feliç i un pèl emocionat:

—Nena, m'ha encantat; l'he trobada preciosa.

Mentrestant, tres files més enrere, una senyora realment gran, li comentava a una altra de mitjana edat que es devia haver assegut a prop seu:

—...doncs jo he vingut perquè m'ho ha dit la infermera de la Seguret Social. Ja veu quines coses.

I l'altra li contestava:

—I tant! És que és realment molt maca. Ho hauríem d'anar dient perquè, si no, no hi ha manera d'assabentar-te'n, i és una pena.

(A part. Lletraferida, no puc deixar d'apuntar que és una pel·lícula que, a més, utilitza el diccionari, concretament —m'ho va semblar— l'enciclopèdia Larousse, i que quan consulta *glaneur, esse*, l'article esmenta masculí i femení, *Ce et celle qui...*, potsar?)

Quan una dona manifesta en un bar que de petita anava a espigolar amb els seus germans i les seves germanes, a qui l'ha subtitulada li ha desplaçat dir només que hi anava amb els seus germans. *C'est la vie.*)

1-2 de desembre de 2002

ELS INFANTS DEL MACBA (O CRIATURES AMB MONOPATINS)

Davant del MACBA, puntejant l'esplanada grisa, el graó, el desnivell que separa grisos i textures, al voltant de l'entonat i contundent bloc d'Oteiza, desenes de nens, de nois (de nenes i noies, poques i menys fent el que fan ells).

* * *

Nens per l'actitud, per l'activitat, que no per l'edat: alguns ja ben grans, fan veure que són nens, lliscant displicents per l'adolescència, arrapant-se a la infància amb ungles i dents: el pentinat, el tracte, les gorres, els colors, les vestimentes. Els pantalons els agermanen: amples, amb la tirada gairebé al genoll, curts a mig braó, com si una estirada inesperada els hagués enxampat amb els calçons posats.

Repetint una i cent i mil vegades, mecànicament (com les granotes gimnastes del Cine Nic de la meva infantesa), el mateix gest, la mateixa provatura, el mateix salt, la mateixa petita figura, l'intent de lliscar sobre un banc, per sobre un graó (i, en aquest intent, anar destrossant banc o graó) fins que, suposo, els surti (o no). Si els hi obliguessin, s'hi revoltarien, al·legarien extrema crueltat.

Sigui dit de passada: la seva pràctica desmenteix una opinió força estesa en general, i en les tertúlies radiofòniques en particular, que proclama que el jovent (o les criatures) d'avui dia no pot estar molta estona concentrat en una única, en una sola i mateixa, cosa; que ha de variar,

que ha de rebre estímuls molt diversos i sovintejats. Que no poden fixar l'atenció gaire estona seguida i menys en una sola cosa. És que no es fixen en la determinada determinació, en la paciència, amb què les criatures petites fan les coses, juguen, mengen, pinten, aprenen?

La fèrria constància, la constant persistència, la persistent tossuderia, per exemple, amb què de petita jo assajava de fer una cabriola amb la bicicleta, posar un peu sobre el selló, una acrobàcia a les anelles, un salt des de la palanca, quan podia dedicar-hi tot un matí, tota una tarda, tot un dia, dia rere dia, en els estius llunyans i ociosos de la infància.

Res més a fer. Res més a l'horitzó.

Desgranar el temps.

* * *

De moment, els ajuntaments, les institucions (amb diner públic), els fan pistes *ad hoc*. L'entronització del joc, de l'oci, masculins. Al MACBA, fins i tot tenen un guarda jurat que els acota l'espai, donarà això, als seus ulls, més importància al joc?, els farà sentir més homes?

Els demanarà algú cap responsabilitat d'algun tipus, per minsa, per petita que sigui? T'indran res més a fer? Serien capaços de dedicar tota aquesta energia, tota aquesta força de voluntat a alguna cosa que no sigui un joc?

8 de febrer de 2003 - setembre del 2007

DE LA CONVENCIO

A l'Institut, al Departament, molts dilluns parlem de cine. Intercanviem.

Com que hi vaig sovint —gairebé cada cap de setmana, de vegades més—, molts cops, les companyes em pregunten que què he vist, que si era bona, que què m'ha semblat... M'he adonat que sempre n'hi ha una o altra que, si la pel·lícula m'ha semblat bona, m'ha semblat que estava bé, després hi va. Ja fa anys que en parlem i ens sabem més o menys els gustos i els criteris.

Aquest curs una de les pel·lícules que més m'ha agradat, que més bona he trobat, ha estat *Els espigoladors i l'espigoladora* d'Agnès Varda (la difícil convergència entre un esplèndid documental i una portentosa obra d'art; i l'autoretrat). Doncs bé, al Departament, precisament aquesta, ningú no ha anat a veure-la. Per què? Suposo que perquè l'han percebuda com a marginal, com una pel·lícula no normal, i això ha fet que la gent no hi anés. De tant en tant, per veure què passa, perquè el fenomen realment em fascina, els recordo que encara la fan, que encara hi poden anar, a veure si piquen, a veure si hi van. I res.

Això que acabo de relatar, que ja es veu que és una pura anècdota personal que no va enlloc, a mi em serveix per explicar-me una part de la realitat, perquè és un fenomen que es pot percebre en d'altres àmbits. Que es pot generalitzar.

En el fet que preferim morir (o tenir molt dolor) per culpa de la medicina al·lòpata que viure (o atenuar-lo) amb alguna d'alternativa; perquè si se segueix una cura alternativa i va malament, la culpabilitat

és immensa: ni una unça de sentit de culpa si fracassa d'una manera estrepitosament dolorosa la convencional. Plantejar-se parir una criatura a casa?, per què no, si està comprovat que ha funcionat sempre i a tot arreu? Però, ai, si anés malament!, una no s'ho podria perdonar mai. Si hi hagués algun problema derivat de la medicalització, de l'ingrés en una clínica, ni l'ombra d'una culpa (mala sort), ja que s'hauria fet el que s'havia de fer. S'hauria complert la convenció, el que mana el cànon (que vol dir 'vara de mesurar').

En política també es detecta, qui va votar la candidatura de dones que fa uns quants anys es va presentar a partir d'una iniciativa de les de Lanbroa? Em sembla que a Barcelona no van arribar als tres mil vots (crec que les conec totes), em consta que hi va haver dones molt més pròximes a aquesta candidatura que a partits, diguem-ne d'esquerra convencionals, però que van preferir votar algun d'aquests partits. Per què?, per això, perquè seguien la convenció, el cànon, la norma, les regles del joc, perquè no eren excèntriques. El mateix que va passar en les primeres eleccions postfranquistes amb una candidatura que era un aliatge, una amalgama, de partits del que ara en diríem partits extraparlamentaris: molta gent que hi era pròxima va optar pel vot convencional, potser per no córrer cap risc? Apartar-se de la convenció es percep com un risc? Fa por?

Recordo que quan, cap al 1993, vaig llegir un llibre titulat *Reacció*, de la ianqui Susan Faludi,⁴ em va impressionar molt veure amb quina enorme naturalitat les polítiques de la dreta, que predicaven que les dones s'havien de quedar a casa, no ho feien en absolut, ja que per propagar les seves idees havien d'estar constantment fora de casa, anant amunt i avall per assistir a reunions, a mítings; de fet, totes elles feien el contrari del que predicaven: treballaven fora de casa i remuneradament. Doncs bé, la circumstància que pensaven i creien segons la convenció, i que animaven a fer i a obrar segons el tòpic, que hi anaven a favor, els eximia d'obrar-hi, de patir ni una mica per aquesta contradicció.

Quan alguna parella heterosexual peta, mala sort: són coses que de vegades (!) passen; ja se sap, res no dura eternament. Quan una gaia

4 Susan FALUDI. *Reacció*. Traducció de Francesc Roca. Barcelona: Anagrama, 1993.

parella o una parella mixta (diferent origen, classe social, llengua, país...) peta, ja se sap: aquestes barreges no poden durar, no és normal (si se sap què és el sexisme, la comprensió d'aquest fenomen és automàtica).

Recordem-ho quan parlem de coeducació: ja poden fracassar els mètodes convencionals o tradicionals, els programes o els llibres de text; la tendència és a aferrar-s'hi *como a un clavo ardiendo*, que diuen en castellà. Encara que algun mètode alternatiu tingui èxit, la desconfiança és enorme. Per això potser només s'usen en les vores i en els marges, en la pura marginalitat, quan realment s'ha comprovat per passiva i per activa que no hi ha res a fer. Quan ja gairebé tot importa un rave.

Mentrestant, la convenció.

1-3 d'abril de 2003

HAREM

Que propera. Aparentment tan lluny, tan desconeguda, tan poc que en sabem, i que propera.

I no justament perquè potser a tu t'han tocat de prop, al llarg del blanc passadís, els plafons de plom? plens de floretes, *piropos* i agressions, inscrits en belles i inofensives paraules àrabs, en inofensius i bells signes, negre sobre blanc, blanc sobre negre; les paraules per la megafonia, malgrat la llunyania, a pesar de l'absoluta desconeixença de l'àrab, perfectament properes, perfectament conegudes. El to i el so. Com a casa.

(Quina diferència hi ha entre una tela negra que ho tapa tot i el despreniment gradual, lentíssim de la carn, l'abandonament progressiu de l'embolcall, quedar-se en el pur os? Quina diferència, entre l'abassegadora tristesa descarnada d'unes fotos de la misèria del cos en un terrat —paradoxalment obert al sol, a la llum, al vent; la roba eixamorant-se— i les nítides fotos de les dones sense cara, la dona cassola, la dona ratllador, la dona planxa, la dona escombra? Producte de l'ull triangular que ens sotja a totes.)

I no perquè jo m'hagi pogut reconèixer en algunes tofudes celles, en uns mitjons de tennis al garró, en algun bigoti esponerós, que fins i tot m'han fet venir ganes de ser allà, més d'uniforme que amb un xador, que amb una vestimenta negra. Textura i mixtura. Com aquí.

I no perquè n'hagi fet de mitjancera la gran Mary Montagu (a més de conèixer de primera mà, gràcies a ella, la música de l'aigua en un *hammam*, les pells de les odalises, el seu riure i el seu cant, dolços i

perfums, a partir d'avui també sabem del to i de la textura de la seva cal·ligrafia, la corba suau, harmònica, un xic insensata i somiadora, de les seves des).

I no per la fonda alegria del plànol del Palau de Topkapi, de l'aigua mirallejant i sempre viva d'Istanbul, de la bellesa rodona i rotunda de les seves cúpules.

No. Sinó justament, i sobretot, per la força, per la joia, per la paciència, pel coratge, pel sentit de l'humor, per l'art, per l'enginy de les seves protagonistes. Mirall de tantes dones que coneixem. De tantes dones d'aquí també.

Una dona cantant a la ràdio amb les mateixes ànsies de llibertat que aquí. Una de tornada de tot arrencant flors d'un cupré per determinar la decisió (?) del seu enamorat, com ni ho hauria gosat imaginar la més vidriòlica Jane Austen.

Una directora de cine, negra de dalt a baix, fins a la cella, amb guants i tot, ficant-se al moll de la creació, xipollejant en un toll d'aigua amb la mateixa seguretat i facilitat que si hagués anat amb banyador (o nua), rebolcant-se per terra com si portés pantalons curts. Cridant a ple pulmó i amb autoritat: «ACCIÓ!».

Tan llunyanes, tan properes. I tan poc que en sabem.
Germanes, estrangeres.

Pasqua, 20-21 d'abril de 2003

FEINA DOMÈSTICA

Aquest article és un dels que s'ha anat fent a tongades. No tan sols l'he revisat, sinó, que l'he mantingut obert fins al final, perquè, de tant en tant, una notícia, un comentari, em donava pàbul i estímul, no simplement a revisar el que ja havia fet, sinó a afegir-n'hi, de vegades, un bon tros.

És per això que hi he mantingut tres dates d'acabament. La cosa no ha estat tan simple —abans de la primera data hi va haver ja diverses fases, vaig intercalar diversos incisos i comentaris al cos del que ja havia escrit—, però, a grans trets, reflecteix com s'ha anat fent.

* * *

La sentència era inapelable. Me parecía absurda: a mí me encantaba que Elena no tuviera modales. ¿Qué sentido podía tener un amor concebido como un espejo? No obstante, resolví probar la técnica de mi madre, aunque sólo fuera a título experimental. Partía del principio según el cual una persona que me había enseñado a atarme los cordones de los zapatos no podía decir cualquier cosa.

AMÉLIE NOTHOMB. *El sabotaje amoroso*

—Pero ¿no es el cerebro de la mujer igual que el del hombre? —protestó Elizabeth, soltando el periódico vespertino—. No comprendo por qué han de excluir a las mujeres de la universidad, ni por qué se les pagan salarios más bajos cuando trabajan las mismas horas, ni por qué no se espera de ellas nada más intelectual que zurcir calcetines y tener niños.

La señorita Lesway emitió un sonido impaciente.
—¿Y quién lo hará si no lo hacen ellas?

RADCLYFFE HALL. *Casi un amor*

Descomunal empresa intentar parlar de la feina domèstica quan és un conjunt de labors, dedicacions i feines que, ja se sap, no s'acaben mai, que en una casa sempre hi ha una cosa o altra a fer, que és una tasca que, com la pols, cada dia es renova. Començaré, doncs —com de vegades es fa amb la feina de casa—, per algun racó (sobretot perquè a mi no em toca parlar de quantes hores hi dediquem dones i homes —tant les que treballem també fora de casa com les que treballen a casa a temps complet—, ni parlar d'estadístiques, ni del que representaria quantitativament per al país si es comptabilitzés en el PIB, ni de les relacions entre feineres i dones que les contracten, ni de la necessitat de jubilació, ni...).

Ni tampoc de parlar d'aquella idea de les feministes dels anys setanta del segle passat a Catalunya, i suposo que a molts d'altres llocs, que proposaven abolir-les, comunitzar-les, en definitiva, que no n'hi hagués. Idea que s'ha anat diluint, difuminant, volatilitzant, per moltes raons segurament, però, per una d'incontestable: és impossible fer-ho amb la major part de feines.

1. El cas del professor del Goya

Un dia, devia ser el curs 2000-2001, un professor de l'Institut Goya (aquesta dada no és gens rellevant, simplement és on treballava jo en aquell moment; la data tampoc) ben jove, devia tenir uns vint-i-vuit o vint-i-nou anys, palplantat a la sala de professorat explicava a grans crits (hi tenia una tendència) que s'acabava de comprar un pis i que ja l'hi havien donat. Explicava també, però, que no s'equiparia pas la cuina, ni tan sols es pensava comprar la rentadora, perquè com que la seva mare vivia molt a prop, «li» (noteu el datiu ètic o d'interès —en aquest cas, almenys doble—) ho feia tot ella, que li duia (ell) la roba a rentar (i a planxar, suposo), que cada dia hi anava a dinar i a sopar.

A continuació va afegir, rialler i satisfet, que era un autèntic desastre per a les feines domèstiques, que no sabia fer res de res (només de la manera que ho deia, ja es veia que no pensava posar-se pas a esmenar aquest penós estat de coses).

Hi havia un públic nodrit de professores i professors que anaven aplaudint amb més o menys entusiasme i convenciment l'explicació. Algunes professores somreien, encoratjaven el noi, doncs, ni que fos amb el gest, o amb aquell lleu somriure (tot i que en algunes derivava cap al rictus), a mantenir-se en aquell lamentable estat.

Aquí faig un incís per relatar una altra anècdota que té alguna concomitància, em sembla, amb aquesta actitud de cor aplaudidor que de vegades agafem les dones. Dimarts passat, dia 23 de setembre de 2003, a la sala de professorat de l'Institut Les Corts (aquesta dada tampoc no crec que sigui important: simplement és on treballa ara). La cap d'estudis va entrar i va fer notar (culpabilitzant-se i vituperant-se un xic massa) que, en un paper que havia escrit, en comptes de posar «divendres», havia posat «dimevnes» (gangues de la informàtica); que la disculpéssim.

En aquell moment érem unes quantes persones a la sala esperant que toqués el timbre per anar a classe; al cap d'un moment un jove professor de matemàtiques va dir que no s'amoïnés, que com que dimecres (la Mercè) era festa, no hi havia cap dubte que el paper feia referència a divendres. En sentir això, i sense solució de continuïtat, una professora de mitjana edat va exclamar amb ravatat entusiasme que quina lògica tan impecable, que «quina intel·ligència més aguda», que «això només ho podia haver dit un professor de mates»... Jo vaig dir que potser no n'hi havia per a tant, que (amb tot el respecte per a la gent de mates, que a fe que en mi és gran, gairebé incommensurable —aquest parèntesi no el vaig fer, és clar—) potser alguna de lletres també ho hauria pogut deduir...; anava a afegir que «encara que potser una mica més lentament», però no em va deixar acabar, va dir que, «és clar, dona» (i em mirava com si jo fos mig enze), que ho deia per donar-li ales (ho sigui que ho sabia, que sabia perfectament per què ho feia; es tractava simplement d'un comando parapatriarcal), encara que no va especificar si era per donar-li ales com a home o com a matemàtic —s'hi poden trobar unes certes relacions també—, vaig apuntar que potser no calia tractar-los com si fossin una espècie en perill d'extinció; el noi va afegir que realment no calia donar-li ales, que hi anava sobrat. Espero haver posat de manifest les concomitàncies en el suport.

Reprenç la narració respecte al professor que no volia saber fer cap feina domèstica. Tots els professors i les professores que hi havia (i em consta que moltes de les que estaven allí s'inflen a fer-ne, no tan sols per a elles, sinó per a la seva família), trobaven aparentment ben graciós i intel·ligent (o almenys ben llest) tant el discurs com l'actitud del noi, aquest declarar-se en estat d'inutilitat total, aquesta necessitat de tenir criada de franc (de moment), aquest dependre d'altri, aquest estat d'infantil dependència, aquesta declaració de mantenir-se com a ésser sense cap autonomia en el més bàsic.

Cap professor ni cap professora va fer notar la confessada incompetència ni la tristesa i la misèria de les argumentacions del noi. (Crec que si alguna ho hagués fet notar hauria estat titllada d'esgarriacries, de buscar tres peus a la gata, de no tenir sentit de l'humor, segurament dic això últim per associació d'idees: quan no rius quan t'escarneixen amb un pretès acudit sexista, s'atribueix al fet que no tens sentit de l'humor, encara que ho contravinguis amb les evidències més manifestes.)

2. Descol·locació

Confesso que a mi la seva peroració em va agafar descol·locada. Ja no sóc aquí.

Intentaré explicar per què. No m'agraden, en general, les feines domèstiques; en faig, però no m'agraden, encara que no puc dir que no m'agradin a la manera de Simone de Beauvoir.

Tot i que a casa ve una feïnera un cop a la setmana, hi dedico força temps. Fa dinou o vint anys, quan tenia les nenes petites, la gran devia tenir onze o dotze anys i la petita vuit o nou (escrivia aquesta referència temporal fa uns tres anys), em pensava que no en feia gaire, fins al dia que una amiga meva, com qui no vol la cosa, em va dir que agafés un bolígraf i una llibreta i hi apuntés cada dia quantes hores i a què les dedicava.

Moltes, la veritat, i em va costar de comptar, perquè de vegades en feia més d'una o de dues alhora i, a més, molts cops eren cinc o deu o quinze minuts entre dues o enmig d'una feina «productiva».

Les faig. Algunes m'horroritzen. Unes m'agraden més que les altres. Fent-les, mai no he sentit que em realitzés com a dona, com a mare, com a filla o com a persona. I no penso fer de la necessitat virtut, ni elevar-les a la categoria de belles arts. Tot i que n'hi ha que ho són. Tot i que m'agradaria fer amb solvència la vora d'uns pantalons.

Ara, entre no agradar-me i posar tots els mitjans per no haver-ne de fer cap, perquè alguna m'ho hagi de fer tot, hi va un abisme.

Aquí va un altre incís, més aviat un afegit tardà, per dir que, en uns tallers de coeducació que vaig fer a Lleida durant el primer semestre del 2006, una de les professores va fer notar sàviament que quan ella era jove i soltera vivia a Barcelona en un pis amb altres estudiants i que cap ni una d'elles no feia mai cap feina domèstica, que allò era realment una lleonera, és més, ni les sabien fer; però que, quan van acabar d'estudiar i es van casar (o no) i van tenir criatures (o no), totes les van començar a fer. És a dir, sembla que, de generació en generació, hi ha com una mena de transmissió que consisteix a adoptar uns determinats rols i adquirir la consciència (i l'habilitat) que les feines domèstiques et toquen a tu (bàsicament). Encara que de nenes i de joves ni les facin ni els les facin fer, sembla que ho aprenen igual. Sembla, en canvi, que, en el cas dels homes, això no funciona.

El professor del Goya afirmava amb orgull que no se sabia fer ni un ou ferrat, que era incapaç de preparar-se un esmorzar (anava al bar), de rentar-se una camisa.

És a dir, no en sabia, ni en volia aprendre; li semblava no tan sols bé i molt pràctic sinó també d'una gran intel·ligència no tenir cap noció de les més elementals accions civilitzadores intransferibles, no poder, ni saber tenir cura d'ell mateix.

I, aquí, sí que no. Declarar-te en estat d'inutilitat, no. Crec que ser una persona no autònoma ni independent, encara que costi feina, per molt repetitiva (encara que no embrutidora: més aviat té tendència a ser netejadora) que sigui, no. Veure com una virtut una incapacitat i una impotència tan grans, no. Es vantaria de la mateixa manera qui no sabés canviar una bombeta, netejar un cotxe, no saber nedar? Em sembla que no.

I que no es digui que és diferent canviar una bombeta o netejar un cotxe. Perquè em sembla que no va per aquí. Va pel camí que és una

feina de dones. Faig un altre incís per apuntar una cosa que he escrit en un altre lloc.

Si observem un aspecte concret d'una de les feines considerades per antonomàsia femenines, la de secretària, veiem que una de les seves múltiples facetes (perquè, com gairebé totes les feines femenines, es caracteritza per la seva versatilitat i per la seva multifuncionalitat), una de les habilitats que desplega és la de picar a màquina (o a l'ordinador) documents, tot tipus de textos. Doncs bé, és fàcil concloure que aquesta hauria de ser una habilitat estesa i ensenyada; perquè, per molt diverses raons, una gran part de la població pica textos a màquina o a l'ordinador. El que sobta, és que la major part de la gent ho fa amb dos, màxim quatre dits (entre les dues mans), que gairebé ningú (ni dones ni homes, incloent-m'hi jo) fa l'esforç de dedicar unes quantes hores a aprendre una destresa que li estalviaria milers d'hores. És més, hi ha un lloc privilegiat per adquirir habilitats: la institució escolar, perquè no s'ensenyava tampoc allà, si és un lloc on l'ús de l'ordinador és obligat?, goso dir que és simplement perquè és una tasca i una habilitat considerades femenines. Recordaré de passada que, amb l'escola mixta, es van perdre, es van deixar caure, tota una sèrie d'habilitats i sabers que mai més no s'han recuperat, per la simple raó que es van considerar femenins: cosir, cuinar..., i, per tant, indignes de passar a formar part del currículum escolar.

Per què se'ls ensenya a nedar i no a ser persones autònomes, o també aptes per cuidar d'altra gent?

Em va descol·locar, perquè en l'abisme que separa la inutilitat del cansament no hi ha color: crec que sé a quin cantó vull estar.

3. «...I així em soluciono el dinar»

Arribem ara a un detall de la cura de la gent gran. Tinc un pare gran i vidu. La meva mare, mentre va ser viva, es va cuidar d'aquelles feines domèstiques que no delegava en la feïnera, especialment cuinar.

El meu pare viu sol i acostuma a venir a dinar a casa almenys un dia a la setmana: els altres dies ho té més o menys muntat perquè alguna li faci el dinar i es cuidi del que genera.

Un altre dia de la setmana va a casa de la seva cunyada, però en aquest moment no hi és i, per tant, li penja un dia. L'altre dia li vaig dir

que vingué i em va contestar: «Sí que vindré, em va molt bé, perquè així em soluciono el dinar» (al marge del datiu ètic o d'interès, també és digna d'anàlisi la persona verbal «soluciono», en comptes de la més exacta, diria jo, o no?, «soluciones»).

El meu pare, justament no és l'home més inútil que conec per a les feines domèstiques. No n'ha fet mai i considera com una cosa una mica degradant fer-les (costelles i botifarres a la brasa al marge, que és l'equivalent a la paella dels diumenges dels catalans —i quin paisatge després de la batalla!—); potser si li ho preguntessin diria que no, però dins del seu dins, sí.

«Solucionar-li» el dinar va voler dir que jo em vaig haver de llevar una mica més d'hora i després d'esmorzar (el plaer d'una compota ben feta, feina o tractar-me bé?, feina o donar-me un gust?, feina o curar-me?) vaig mig preparar l'amanida i altres menges i ho vaig deixar tot més o menys embastat.

L'última classe del matí, la tenia a tres quarts de dotze, o sigui que acabava a tres quarts d'una, i la primera de la tarda a dos quarts de quatre (en l'endemig, dos viatges); això va voler dir, no anar aclaparadíssima de temps, però sí una mica justa, i, sobretot, haver pensat en la compra abans, en el que dinariem, etc. (Res de l'altre món, tampoc.)

Ell sap el meu horari, però li sembla normal que jo, que treballo fora de casa, em cuidi de tot i «li solucioni» el dinar, mentre ell que no fa res, s'ho mira (possiblement, si en comptes del meu pare fos la meva mare, ella proposaria de fer el dinar).

No és que jo vulgui que ara el meu pare giri com un mitjó la seva vida, la seva concepció de les feines i qui les ha de fer, i s'hi posi ell, no, no ho pretenc (d'altra banda, com que també «li» va fallar la feineria, em va haver de demanar que li posés la rentadora (mirar quins programes fa; com van els rentats amb aigua freda i calenta; posar la roba, el detergent i el suavitzant). (Torno a la d'abans: entre els dos cantons de l'abisme, prefereixo fer-ho que no pas no saber-me solucionar la meva pròpia roba, la meva pròpia menja, la meva pròpia vida.)

No penso tampoc carregar-li els neulers a la meva mare. Farem com que eren els mals vents de l'època, els anys de plom també en això (tot i que les de la franja de la meva mare —no parlo estrictament

d'edat— han aconseguit encolomar-nos, a les nostres edats, uns homes ben mancats, inconscients, a més, de les seves mancances).

Simplement és que ni ho veu, és que ni se n'adona. Durant tota la seva vida ha atribuït les feines productives als homes, a ell, i les reproductives, a les dones, a la meua mare. Ara, ell ja fa molt temps que, de productiva, no en fa cap i, en canvi, jo sí (i de l'altra); per tant, no devia ser gens clar que el repartiment de feines depengués d'aquesta idea, d'aquesta balança, d'aquest pressupòsit.

4. Papers a terra

I ara passem als papers a terra de l'Institut. Papers de plata, de plàstic, de paper, capses de cigarretes, encenalls diminuts de quan fan punta al llapis, borrisols de goma, bolígrafs acabats, trencats, taps de bolígraf, trosos de gomes, de guix, puntes de llapis, alguna rodanxa de xoriç oliós, de llonganissa pudenta, una llenca de formatge greixós i enguerxinat...

És en el que costa més que et facin cas. Jo m'hi dedico i m'hi dedico. No comença la classe (vull dir la *matèria*) fins que han recollit més o menys el que hi ha al terra de la classe. Cada dia em costa més. Si és pels passadissos, comença a passar que ja hi ha qui s'hi nega («No ho he tirat jo») si no és alumna/e, sobretot alumne, d'algun dels meus cursos. Ho troben humiliant i dictatorial, i a mi, ho sé perfectament, em consideren un ésser totalment extravagant, atrabiliari i incompreensible. Així deu ser.

En les reunions de coeducació del curs passat que fèiem a l'ICE de la Universitat de Barcelona, una de les reunides va explicar que al seu institut es feien (crec que en passat) unes classes que havien batejat —per fer-les més atractives i perquè així s'hi apuntessin; molt m'ho temo— amb el nom de *tallers de supervivència*, títol que emmascarava el fet que eren tallers de feina domèstica; doncs bé, va ser molt representatiu i simptomàtic que, quan van preguntar a un noi que l'havia fet el curs anterior què havia après, va contestar «a fer-me una truita» (un altre cop el transparent i significatiu datiu ètic o d'interès), no havia après «a fer una truita» sinó a «fer-se-la», és a dir, havia après ben poc.

Un altre incís, aquest per dir que a les reunions de l'ICE es van parlar de diverses experiències d'alguns escadussers instituts on, *en un moment o altre*, s'havien fet assignatures d'aquest tipus. No era com les matemàtiques o la llengua, posem per cas, matèria obligatòria i necessària cada curs i cada any, sinó concessions gracioses, intermitents i si l'horari ho permetia, a la coeducació. Fins i tot es va comentar que en el claustre d'algun institut quan alguna va proposar de tornar-la a fer es va dir «que *ja* s'havia fet l'any passat», per exemple. Ho havia fet tot l'alumnat de l'Institut?, amb un any n'hi ha prou? Es qüestiona mai que als instituts any rere any es faci llengua, matemàtiques, educació física? No se sap quantes vegades al dia fem servir les matemàtiques o una llengua més o menys correcta; sí que sabem, en canvi, quantes vegades al dia necessitem menjar, que cada dia ens vestim.

5. Grinyolament

Imaginem-nos una persona que no tinguis cura d'ella mateixa. De fet, sempre se n'acaba coneixent algun cas més o menys greu. Una persona que no es renta (o no es renta prou), o no es canvia la roba (o no prou), o té tota la casa en un caos, confusió i desordre absolut.

Imaginem-nos, d'altra banda, una persona que a la seva feina (em refereixo a la de fora de casa) és molt manta i molt penques, que procura no fer res, que intenta dropejar i, per tant, aplica totes les tàctiques i estratègies que se li acudeixen per aconseguir-ho i escaquejar-se'n. Hi hauria una àmplia gamma de valoracions (veig que la meua ja l'he feta) sobre la seva actitud: des de qui jutjaria el seu comportament ben negativament, fins, a l'altre extrem, qui trobaria que fa molt ben fet de fer el que (no) fa i li concediria un seguit de qualitats i habilitats.

Ara, fos quina fos la valoració, a ningú no se li acudiria, ni a la gent que ho criticués ni a la que ho alabés (o envegés), pensar que és una persona que no està bé, que està desequilibrada, que està (més o menys) malament del cap.

Què es diu o es pensa, en canvi, en el primer cas? Que es tracta d'una greu anomalia, que aquella persona no està bé en alguna cosa molt elemental, molt bàsica, estructural, tothom entendria que alguna cosa grinyola en el seu estat, especialment en el seu estat mental.

Com es menja això amb el professor paradigma de «no penso dedicar-me a cuidar-me ni a gestionar la porqueria que genero ni un moment, que ho faci una altra»? No ho sé. El que sé és que, a les feines de casa, s'hi posa un plus que no es posa en les altres feines; sembla que les altres no tenen a veure amb la intimitat de la persona, potser perquè no reverteixen directament en el cos de la persona en qüestió. No diuen res del seu estat de salut mental.

6. ...I culpabilitat

L'altra cara de la moneda: més aviat culpabilització.

Qui es culpabilitza quan un dia no ha acabat la feina no reproductiva? Et pots molestar, enfadar, estar descontenta, pensar que l'has de fer, que t'has de planificar millor i un llarg etcètera, però culpabilitat, culpabilitat pròpiament dita per «no haver complert», crec que no. Penso que va per altres paràmetres, que es tenen uns altres sentiments (o no se'n tenen).

Perquè quan es fa feina domèstica, feina reproductiva, hi ha un gran plus. Hi ha també «tenir cura de», hi ha també el fet de cuidar, de civilitzar en el sentit més elemental de la paraula; hi ha, per tant, un plus afectiu, un plus amorós. No és només fer el dinar: també el fan als bars o als restaurants; hi ha alguna cosa més. És així.

Suposo que és per això que les que som mares i treballem a l'ensenyament despleguem diferents habilitats i facetes de la nostra personalitat segons si es tracta de les filles o de l'alumnat, tot i que també hi hagi afecte, tot i que també hi hagi cura. De fet, l'ensenyament no universitari (ai, les definicions per negació!) i potser també l'altre, planteja també alguns nusos específics perquè hi ha una part de tenir cura, de civilitzar (però d'això, un altre dia).

I ja que som a l'Institut. Quantes mares no he vist jo culpabilitzades perquè no arriben, perquè no fan prou? Quantes no es pensen que fallen, que «els» fallen? Mai respecte a la feina a l'oficina o a on sigui que treballin, sinó pel que fa a les seves criatures. Aquest atribuir la culpa a la seva poca dedicació si les criatures no van bé, si es tornen sapastres, indica algun plus.

Hi ha, per tant, un enorme plus. Només estic veient la punteta de la voreta més externa de la feina domèstica.

7. Diccionari

Que la feina domèstica té un gran plus, ho posa de manifest fins i tot el diccionari (no sé per què dic «fins i tot», si, en la meva experiència, gairebé sempre —i em sembla que gairebé podria treure el «gairebé»— els biaixos ideològics es troben d'una manera portentosament nítida i precisa justament sempre inscrits als diccionaris).

Així, entre les edicions del 1992 i el 2001 del *Diccionario de la lengua española* de la Real Acadèmia Espanyola hi ha hagut alguns canvis (encara que pocs afecten el gruix del contingut), per exemple i pel que fa al cas, en l'expressió equivalent a *dona de sa casa* hi ha el següent:⁵

DRAE, 1992	DRAE, 2001
mujer. de su casa. La que tiene gobierno y disposición para mandar y ejecutar los quehaceres domésticos, y cuida de su hacienda y familia <i>con exactitud y diligencia.</i>	mujer. ~ de su casa. f. La que <i>con diligencia</i> se ocupa de los quehaceres domésticos y cuida de su hacienda y familia.

S'hi pot comprovar que, malgrat que la redacció s'ha modificat i ha perdut en el camí la paraula «exactitud», no han volgut (o no han pogut evitar) deixar de qualificar amb el terme «diligència» la manera com s'ha de realitzar (obligatòriament?) aquest tipus de feina, precisió òbviament inèdita en la definició acadèmica de tota la resta de vocabulari dedicat als oficis; per exemple, a **carpintero, ra** hi diu: «**1.** m. y f. Persona que por oficio trabaja y labra madera, ordinariamente común», i no se'ls acudeix valorar si qui s'hi dedica fa la feina amb diligència o simplement bé. I és que és evident que en les anteriors s'avalua i jutja tant la tasca que es duu a terme com (segurament més) la persona que l'executa, és a dir, la mestressa de casa.

La inèrcia o el desconeixement no són les causes que, en la definició de l'edició del 2001, s'hagi mantingut el terme «diligència» (atès que es

5 Les cursives de totes les definicions són meves.

tracta d'una entrada revisada), sinó que es deu, sobretot, al fet que es vol manifestar explícitament en el diccionari com ha de ser una dona, com s'ha de comportar i portar una dona.

Per cert, en edicions anteriors d'aquest mateix diccionari, la definició deia: «La que tiene gobierno y disposición para mandar y ejecutar los quehaceres domésticos y cuida de su hacienda y familia con *mucha* exactitud y diligencia.» El mateix programa, doncs, al qual després es va llevar el «molta».

Aquesta mateixa inquietud es detecta en d'altres lemes. Per exemple, en el «mucho» (i no és coincidència l'emergència del quantitatiu) de l'entrada **casero, ra**, que només ha canviat en qüestions de detall respecte a la definició del 1992.

DRAE, 1992	DRAE, 2001
casero, ra. [...] 4. fam. Dícese de la persona que está frecuentemente en su casa, y también la que cuida <i>mucho</i> de su gobierno y economía.	casero, ra. [...] 6. coloq. Dicho de una persona: Que está frecuentemente en su casa, y también que cuida <i>mucho</i> de su gobierno y economía.

L'únic que es pot argüir és que, articulada a partir del terme «persona», l'accepció es refereix aparentment tant a dones com a homes. De tota manera, em sembla evident que s'ha redactat tenint en compte principalment les dones i també que, d'entrada, es pensa en aquest sexe quan es llegeix la definició. A això s'ha d'afegir que, habitualment, en el DRAE es veuen les tasques de la casa com a quefers femenins; apunto una forma complexa afegida al lema **ama** que ho mostra, definida, per un escadusser cop, d'una manera una mica més racional, és a dir, sense qualificar-hi la manera de fer les labors.

Ama. || ~ **de casa.** f. Mujer que se ocupa de las tareas de su casa.

Una expressió pràcticament idèntica a aquesta última i exactament la mateixa que veiem en la primera de totes, es troba en l'entrada **dona** del *Diccionari de la llengua catalana* d'Enciclopèdia Catalana (1983), que va seguida d'una lluminosa explicació (en la versió en línia encara la manté), dues paraules de la qual he marcat amb cursiva.

dona. [...] 3 dona de casa seva (o de sa casa). Dona que *espontàniament* es dedica al govern de la casa i *surt poc*.

Defineix l'ofici? Veiem que no s'han pogut estar del plus d'afegir l'adverbi «espontàniament». És realment gruixut qualificar d'espontània la dedicació a les feines i al govern de la casa per part de les dones, gairebé tant com atribuir espontaneïtat al fet de sortir poc. Queda la incògnita, a més, de què deu entendre per «espontaneïtat» la persona que ha redactat l'accepció. També és significativa la remarca que, si una es dedica a les feines de la casa, val més que no surti gaire al carrer.

Sense abandonar les denominacions: és evident que a molts homes (potser també a unes quantes dones) els sembla millor, més «neutra» la denominació «treballadora / treballador» que «assistenta / assistent». No crec que sigui aliè a tot el que s'ha anat tractant en aquestes línies.

26 de setembre de 2003 - maig del 2006

8. Cotxes i humiliacions

Gairebé dos anys després d'haver escrit aquestes línies, llegeixo en un diari que han condemnat un tal Boy George (suposo que deu ser un cantant o un actor) a escombrar un parc públic de Nova York.

Tribunales. Al cantante le parece humillante la idea de barrer un parque público de Nueva York, un castigo impuesto por un juez de esta ciudad después de que la policía hallara drogas en su casa. Boy George pidió cumplir los cinco días de servicio comunitario en una unidad de asistencia a enfermos de sida, pero el magistrado se niega a hacer excepciones y le ha amenazado con enviarle a prisión si no cumple con el castigo. El plazo finalizará el 28 de agosto. Metro.⁶

No sé com ha acabat el cas i realment donaria el que fos per saber-ho, però vet aquí que el senyor considera més «humiliant» escombrar que tenir «cura de». És a dir, que, dins la categoria «feina de dones», encara hi ha classes.

6 METRO. «Boy George se niega a barrer». *Metro Directe* (28 juny 2006), p. 17. La cursiva és meua.

Com es pot veure en el paràgraf anterior, en algun moment vaig escriure que donaria el que fos per saber com va acabar la cosa. Doncs bé: per una felicitat coincidència, la Providència, amb la seva bondat infinita, em va fer a mans el suplement d'un diari en la secció rosa del qual es feia un paral·lelisme amb un cas semblant (vull dir d'haver de fer feina domèstica com a càstig i redempció de pena). Es tractava del cas de la model Naomi Campbell. En l'article hi havia, a més, casos del mateix estil i, entre ells, hi havia una foto del tal Boy George mentre escombrava la via pública, vestit per a l'ocasió. No li faltava ni un detall.⁷

La resistència a escombrar no crec que només vingui del fet d'haver de netejar. He vist homes que ni amb fum de sabatots mourien un dit a casa, rentar el cotxe amb una fruïció tal i amb una disposició a adoptar la més àmplia varietat de postures estranyes i incòmodes a l'hora de fer-ho que, realment, meravellaven. Què deu tenir un cotxe que no tinguin uns vidres, un bany o una cuina? Què els deu donar?

Per acabar: llegeixo un llibre híbrid com tants n'hi ha, aquest entre novel·la negra i filosofia, es tracta de *Crítica de la razón criminal*, de Michael Gregorio.⁸ Tot d'una, hi trobo aquest expressiu fragment casernari:

El hombre obedeció y su calva relució con toda la crudeza de la deformidad; su coronilla estaba tan picada y repleta de pústulas como su cara. De no ser por su compleción y sus aptitudes de soldado, sólo habría podido encontrar empleo en un circo ambulante. Miró más allá de mí desafiando a Koch. Sus ojos grandes y negros se movían con rapidez y vivacidad. Habría sido apuesto si el destino lo hubiera tratado mejor. Con sus pómulos altos, nariz aguileña, mandíbula cuadrada y mentón fuerte, podría haber posado para un artista o sido el amante de una baronesa...

—¿Retiro los platos, señor?—preguntó Koch.

7 Josep SANDOVAL. «Barcos de papel». *La Vanguardia. Revista* (25 març 2007), p. 14.

8 Michael GREGORIO. *Crítica de la razón criminal*. Traducció de Luis Murillo Fort. Barcelona: Salamandra, 2006, p. 195. La cursiva és meua.

—No, déjelos —dije. No quería humillar a Koch delante del oficial. Me dirigi a éste—: Usted ha colaborado en la investigación de los asesinatos bajo la supervisión del profesor Kant, ¿no es así?

És trist un món en què una de les activitats ineludibles i indispensables per viure (no tan sols per sobreviure) és considerada una humiliació, una taca en la masculinitat.

Març del 2007

9. Teoritzacions i excuses

I encara un altre aspecte de la cosa en si.

En un article que parla de la recreació d'un periple pels espais fronters de la metròpolis amb la intenció de crear en català un nou imaginari poètic de la ciutat, ensopego amb el fragment següent:

¿Alguna situación límite? Prosigue Valls: «Nos impactó mucho la parte baja del Morrot, un escenario desolado ideal para un crimen, no sabemos si perfecto o no. Y el paseo de Can Tunis: con las aceras destrozadas, es la antítesis absoluta de lo que debería ser un paseo. Y la cárcel Modelo, opresiva y claustrofóbica, adonde fuimos a dar un recital poético a los llamados presos psiquiátricos. Y en Sant Cosme, junto al aeropuerto de El Prat, vivimos momentos difíciles al penetrar en una zona de traficantes de drogas. Cabe destacar, tal como subrayamos en un poema, que Sant Cosme lucha para quitarse la etiqueta de marginal: en el barrio también hay arte y nuevos proyectos». «¿Y qué decían vuestras mujeres de tanto paseo poético elevado a deporte de riesgo?», se nos antoja preguntar. Calvo recuerda: «Bueno, a la mía no le sorprende nada pues ya he estado en la Patagonia, las Seychelles o Indonesia y este verano viajaré al Polo Norte». Mientras Valls confiesa con sorna: «“¡Otra excusa para librarte de las tareas domésticas!” me soltaba».⁹

9 Ernest FARRÉS JUNYENT. «Babilónica Barcelona». *La Vanguardia. Culturas*, núm. 300 (19 març 2008), p. 13.

Hi ha gent que està disposada al que sigui. No sé si alegrar-me pel fet que ara s'hagin de buscar excuses per a fer l'orni, o entristir-me perquè encara no ens hem mogut gaire. Que es pugui fer broma pel fet de no haver-hi dedicat cap estona no em sembla un bon símptoma; és una mica un sarcasme. Faria la mateixa brometa si tan enlairada tasca poètica li impedís fer feina productiva, classes en un institut, per exemple? No crec, a més, que sigui incompatible vagarejar pels baixos fons amb intencions literàries i practicar les més altes i elevades tasques privades.

Juliol del 2008

LA LLEUGERESA DEL RÍNXL

Chillida. Quin nom.

Tan poc que grinyola la seva obra, tan harmònicament massissa, tan subtilment compacta, tan finament contundent. Quin nom.

Quina calma i quin confort, quina pau, passejar per entre ferros i alabastres, fusta i pedra, gravitacions i tintes xineses. El profund és l'aire.

Quines corbes sensuais i arrodonides les de les seves primeres dones; fortes com la fusta, potents com el ferro.

I els traços fins marcant i remarcant els buits, insinuant mans rabassudes, molsudes, com la matèria de les seves pedres. El profund és l'aire.

El seu nas com una escultura, pura matèria; tot el cos, braços, mandíbula, articulacions dels genolls, tendons del coll, flexible i dolç, de fusta i pedra. El moviment del cos, l'amplitud dels braços giravoltant al cel, tendint a l'aire, tan petit en la línia de l'horitzó, tan gran entre matèria i ones. I les mans.

El nas, la cara, no se sap si és la concreció en carn de sa penya de s'Indi de Menorca, gairebé a tocar de Mercadal, o la geografia s'hi va inspirar per donar ordre, forma, figura i sentit, a natura i pedres.

Quin plaer, quin gust, la visió del vídeo ben a prop d'una cabellera solta i lliure, plena d'aire i al seu aire, entre uns cabells desfermats, dels colors del ferro, de la noblesa de la fusta, de la solidesa de la pedra, dels matisos de l'alabastre, de la textura del bon paper, pures i infinites línies ben subtils de tinta xinesa, tota la música de les esferes celestes en cada tirabuixó. Encenalls de negre ala de corb.

I els espais buits. El profund és l'aire. L'espai buit (per tant, sempre ple, de matèria etèria) com en les relacions, fidel i lleial testimoni de la profunditat, de la complexitat dels sentiments.

L'espai perquè pugui créixer i arrelar l'amor.

En el primer dia de fred de l'hivern. Límpid, extremament clar, net i airejat, els cabells al vent, pintada la volta del cel d'un blau puríssima concepció d'un diumenge clar.

21 de desembre de 2003

QUIN MATÍ EL D'AQUELL DIA
(O L'ASSALT AL PALAU D'HIVERN)

La plaça de Sant Jaume, abans de les deu, ja estava presa. Agafada per una col·lecció de cotxes antics que literalitzaven la condició de carrosses de la gran major part de les assistents que, com una sola dona, mudades i intuïtivament ja pletòriques, feien una cua disciplinada a les portes de palau.

A l'entrada, dues noies els demanaven invitació i el DNI. De sobte, es va presentar la cònjuge del president (en condició de tal devia ser allà, potser el seu únic mèrit en aquell moment concret) i, com si de la cap de protocol es tractés, les va començar a escriuissar (no gaire fort, això no) dient que si ensenyaven la targeta no calia que els demanessin res més.

Les noies, res, que seguien consignes.

Ella —cada cop més enfurismada—, que prou, que mira quina cua s'està fent.

Les noies, una mica esporuguides.

Li van haver de dir que, a la invitació, hi posava que calia portar l'ídem i el DNI, i si ho deia, devia ser perquè el pensaven demanar a l'entrada i, lògicament, s'hauria d'ensenyar.

* * *

Escales amunt. Pedra i fred.

El saló, presidit per la Moreneta i un retrat de Sa Majestat que li treia uns quants anys de sobre —possiblement, un romanent de l'agonitzant

patriarcat; tal volta, les escorialles—, vessava de dones sobre catifes i entre tapissos. Les aranyes estaven atònites, potser pensaven que durant la nit, amb nocturnitat, doncs, les havien traslladades a la Bonnemaison, a Ca la Dona. Se sentia remor de pacífica ocupació.

Tot d'una va començar allò que abans se'n deia «la desfilada d'autoritats».

(Marta, continues sent de la lliga de les «no ens tenyirem»; que preciosa, l'americana, d'un roig subtil, perquè sí, d'un rosa amorós, també perquè sí, un pèl de lila per acordar-la amb les paraules?)

I el matí va començar amb traca.

Quin parlament! Llàgrimes galtes avall en moltes cares, ni una mosca, pell de gallina, els cors batent. Quina emoció sentir allò allà! La política, finalment, havia entrat en un lloc que hi té especial reluctància.

Justament, l'enorme simplicitat d'una convençuda veritat: que la política de les dones és la política i punt (de la mateixa manera que el cine de les dones és el cine i no se'n parli més, oi?). (T'han dit mai que la teva veu acompanya suaument, compassadament, perfectament, aquestes declaracions d'amor?)

Aplaudiment a desdir, algun «bravo» d'òpera. (No m'hi allargo perquè sé que es publicarà.)

Detalls.

El cap d'un conseller patinant ja en la salutació (remarcarà amb el mateix to, ai, lassa!, cada cop que comença una reunió, «senyors consellers i... algunes senyores conselleres?»). Entre altres afirmacions, va dir que «aquest Govern permetrà fer (a l'Institut)...», ja ho sé, ja ho sé, que algú podria dir que quina mala intenció mirar-s'ho així, que el pobre devia voler dir «permetrà» no en el sentit de 'deixarà fer', de 'no prohibirà', de 'no impedirà', sinó en el de 'possibilitarà'; doncs, mira, que ho hagués dit així. Va parlar més o menys de «l'aferrissada, l'acarnissada, lluita contra els maltractaments», més violència?, potser millor parlar dels canvis, de les eines profundes per aconseguir-ho? Les paraules, sempre transparents, com l'aigua clara, com la xocolata espessa.

(És clar que el parlament següent el va fer sant: li va donar una certa dignitat i mètode. La ignorància és atrevida i, si té poder, més,

molt més. Ara sabem (perquè ell ens ho ha explicat) que si vivim tants anys és perquè carreguem tant (més) pes —per això, segurament, les africanes tenen aquesta esperança de vida llarguíssima respecte a la nostra. Sabem que som molt hàbils i sabem moltes coses (emocionals, sobretot), ara, que potser ben mirat no és mèrit nostre, potser les circumstàncies han fet que hagi estat impossible que no ho aprenguéssim. Sabem que les dones ho fem (gairebé) tot millor que els homes (el «gairebé» es devia referir a jugar a futbol?), potser després del 14 de març, doncs, hi haurà un govern amb les conselleres (directores generals, ai, la pena de la corporació!, etc.) que havia promès; potser només s'estava reservant. Discurs lamentable i ridícul.)

* * *

L'esclat de l'esmorzar al fred dels tarongers.

Truites i croissants. La satisfacció de fer-nos nostres arcs i tarongers. Una alegria continguda remullava sucs de taronja i cafès amb llet. Encontres i reencontres, abraçades i petons. Avui sí, avui totes germanes (en la diversitat, és clar).

* * *

L'auditori de gom a gom, una fràgil (pur acer) i límpida, finíssima Birulés feia esclatar en el cristall de les seves paraules (que sol que es quedarà l'auditori sense la seva veu, com l'enyorarà), escandallant com una poeta, les mil facetes del feminisme, de la política, de la llibertat femenina (que la llibertat, com la política, serà femenina o no serà), les limitacions de la igualtat.

(No m'hi allargo perquè s'haurà de publicar.)

(Marta, què pensaves quan escombraves amb mirada emocionada tota l'auditoria?, Marta, què senties?, Marta, què notaves?)

Apoteosi. Apoteosi del sentit i de la significació. Mai no s'havia escoltat amb tant de silenci actiu, amb tanta de reverència participativa. Meravellós. Cloent, lligant, travant el teu parlament, fent-ne una espessa trena amb el seu. L'esponerosa trena de vida i política. Els cossos (i no parlo precisament de cossos i subjectivitat) formant un sol cos, un

sol cor, un òrgan, un ample moviment, un orgue. Les mans, una altra vegada, al roig viu (i en teníem tantes ganes), i més «bravos».

Avui per fi sabem què és la sinergia.

(Gairebé sense energia, profundament tocat —emocionalment?—, però no gaire conscient, el polític —que es veu a ell mateix, segons afirma, com un símbol; *sex symbol*, potser?— va intentar lligar algunes paraules, va pressuposar que potser algunes de les assistents havia llegit un «llibret» —ja hi tornem a ser, amb la mala intenció; segurament volia dir que és un llibre (tot i que no li'n falta ni una ni li'n sobra cap) curt de pàgines, no que és petit; però per això, és clar, hi ha d'altres paraules com *fonamental, fundacional, extraordinari, magnífic*, fins i tot *deliciós*...— de Virginia Woolf que es diu *Una cambra pròpia* —encara que potser ell va dir «habitació». Va parlar —la Fina li'n va donar peu— de M. Aurèlia Capmany i va recordar a l'auditori que, quan ella era jove, sí que ho tenia malament, que les coses estaven molt pitjor que ara. I no s'acabava de veure si la seva intenció era dir-ho perquè no ens queixéssim (i qui ha parlat de ploriquejar en un dia com avui o si, tant em feu dir, qui ha dit de lamentar-se en general?) o com si fos una mica mèrit seu —del polític, no de Capmany. En fi. De fet, amb molt poques paraules n'hauria tingut prou i hauria quedat com un senyor: «Moltes gràcies, en prenc nota».)

* * *

Mentre esperàvem el cant del carilló, l'estat més estès entre les assistents era el d'arrapament, no el de trasbalsament com en deien algunes, no, d'això se'n diu *arrapament*, era pur arrapament.

La presa de palaus no sempre és violenta, vet aquí que un fred diumenge de març (no el 8, justament), unes feministes el vam prendre: perquè una altra en tenia la clau.

Marta (i companyia), moltes, moltíssimes gràcies per haver-nos obert la porta.

7 de març de 2004

VISCA LA BARTOLI (I EL VIVALDI)

Nena, quina pel·lícula, quin «fim»!
Ja d'entrada, per accedir a la sala mai no havia vist una cua com la d'avui; ni en el millor dels concerts.

L'incomparable marc de la pel·li era el teatre dels Champs Elisées (vés a saber com s'escriu), d'un estil rellepat, estantís i certament *pompier*, a París, és clar, *oh, la la!* Ple a rebotir de la gent més francesa i refistolada (*le ron ron ron, le petit patapon*) que es pugui imaginar. (Que no ens falti la cronologia: va ser l'any 2000.)

El concert, Vivaldi, i per bisar: Vivaldi.

El conjunt *Il giardino armonico* i ella. La veu.

Per sentir-ho, fàcil: discos.

Com es pot explicar?

El concert començava amb una peça per a dues flautetes remenudes, diminutes, a imatge i semblança d'un dels senyorets remenaires que en tocava una de les dues: minúscul, molt bufó, realment. Resultava, a més, que era el director de l'invent.

En la peça següent, ella ja.

Potents, espaterrant, contundent.

Com que molts dels senyors del públic ja estaven en l'edat i la tessitura d'admetre que, definitivament, els agrada l'òpera italiana, el vi dolç i les dones grasses, una gran satisfacció ha recorregut aquest sector de la sala.

Les dones, ja se sap, hi ha gustos per a tot (les dues del meu costat, entusiasmaades). Fins i tot m'ha semblat intuir i endevinar la presència

d'una senyora ja d'una certa edat, de cabell blanquíssim i posat baronívol, que la temporada passada es comportava com una autèntica *hooligan* en un dels concerts que hi va haver.

Ella, esplèndida, bravíssima, amb un vestit blau d'una brillantor mat finíssima, amb amples cintes marrons, tot molt ben combinat, un enorme escot banyera que li feia mostrar un bé de déu de pitrera (el vestit, tot naturalment, li continuava la regatera), fins al punt que quan amb el puny, o la mà plana, feia veure que li batia el cor de l'emoció (ah!, sí, què us pensàveu?), s'havia de picar al coll, gairebé a tocar de la barbata.

Mòrbida i turgent, alhora.

Quin cos. La cuina de la seva veu. La fàbrica de tots els sons. Quina meravella. Diva de dalt a peus, simpatiquíssima (res de Castafiore, només hi treia una mica el nas en una de les violinistes), fresca com un mató, que hauria dit Caterina Albert.

I quina cara d'italiana (envoltada de tirabuixons castanys; diria, en la meua experiència, que no eren ben bé naturals), quin front, quines galtes, quina barbata; quina pell més llustrosa, quina boca, llengua, dents, perquè el cine té això, uns primers plans trepidants.

(Davant l'espectacle ja sé que és fàcil, massa fàcil, no sé si se'm podrà perdonar; però, realment, no podies en absolut *tumbarte a la «Bartola»*.)

Al seu costat, Rocío Jurado era una desnerida, una nyicris; a partir d'ara ha deixat d'impressionar-me, ja no em fascina.

Quan hi entrava, l'escenari ho deixava de ser i es transformava en un cossi gran. A més, per cantar, agafava embranzida, seguia amb el cos músiques i tons.

Quan l'abandonava, les palmeretes i les kènties de l'escenari es vincraven i s'esgarriaven totes, empeses pel vent tempestuós del seu aire.

Quan acabava de cantar, de seguida no volia saludar sola, aleshores agafava el director de la mà i el feia saludar a ell: semblava que l'agafés per l'orella.

Si hagués volgut, l'hauria aixecat de terra com qui agafa un mocador, l'hauria mogut amunt i avall com un titella o una banderola (a ell, estic segura que li hauria agradat; de fet, era un director dels que dirigeixen fent saltets). La proporció (una mica exagerada, per què no dir-ho, però

només una mica), a mesura que avançava el concert, s'assemblava cada vegada més a la que hi hauria entre una criatura de bolquers i la meva mare.

Com que era una pel·lícula, la gent va deixar de sentir l'atracció fatal, l'instint bàsic de tossir entre les peces.

Els músics, cada minut que passava, s'anaven trasmudant en una mena de colla de barrufets filharmònics. Les músiques, amb l'oboista al capdavant, no semblaven tan menudes, resistien millor l'embat.

El recital, maquíssim, moltes àries de vaixells (potser perquè ella és una autèntica nau capitana), barquets i timoners.

De tot una mica: zèfirs remorejants amb finor, rierols que murmuraven suaument.

Ara, quan de debò ravatava, és quan cantava la gelosia, la ràbia colèrica, la fúria, la fúria, la fúria.

No hi ha faltat l'ària que parlava que, de totes les bogeries, de totes les *locuras* de les quals està *ripieno il mondo*, la més greu, la que no té cap mena de cura, és l'amor.

Doncs això.

9-10 d'abril de 2004

AUDITORI

L'orquestra simfònica del Teatre Mariinski executava les cinquenes de Txaikovski i Xostakòvitx, respectivament.

Dirigia Valeri Gergiev.

Amb contundència, amb tota l'ànima, gairebé amb furor, va emprendre l'alegre andante del primer moviment de la cinquena de Txaikovski.

Se li van veure ja totes les maneres. La decisió i l'energia, l'empenta, la densitat com de mercuri del seu moviment, la capacitat d'extreure totes les ànimes russes d'allà on fos: del seu cos, de l'orquestra, de la música de totes les Rússies (realment, qui millor per dirigir música russa que un rus, que una russa?).

Només mirar-li el coll i el bescoll, es podia reconèixer com a esclau fins al moll dels ossos. Quadrat de cap a peus. En el deix de les espatlles, tot el fatalisme oriental de la mare Rússia. Impressionant. (Només va caldre esperar una mica per veure quin tipus d'emoció despertava en part del públic.)

Colpia la poca pausa, el poc marge per a la tos (tan del públic de Barcelona) que deixava entre moviment i moviment. Com escometia amb fúria música i aparat. Com disposava instruments i execucions perquè tot sonés i t'emboliqués en un paroxisme de so. Perquè et transportés.

(Només el traïa el gest de la mà esquerra —entendridor—, l'única debilitat del gran home, quan intentava tapar-se la més que incipient calba amb un escàs ble de cabell de tipus cortineta llargueta. Un gest

a mig camí entre dirigir i mostrar que els titans també tenen alguna qüestió no resolta.)

* * *

Ah, quan es va acabar la peça! El rebombori, l'avalot públic que hi va haver! La Lola i jo, que estàvem situades a les fileres d'arquitectes (com correspon), no podíem estar més ben col·locades per gaudir de l'espectacle (a part, per dir-ho ben finament i de puntetes, de la textura, les «hetxures» i els topants del jersei de la Lola).

La insigne arquitecta de la meva esquerra, que per a l'ocasió, com si ja s'ho imaginés, anava «arreglada pero informal», gairebé perd els papers (l'oremus el va perdre totalment): bravos, crits, aplaudiments desafortats; si arriba a poder, com en les més vistoses i acolorides curses de braus, li tira els sostenidors, la bufanda, el barret..., el que hagués tingut més a mà. Un no parar.

Un autèntic *dolby* de pretensions castellà, de ferotge «caldetenyo», es va desfermar a l'entreacte i va obrir totes les comportes del *píjerie* més discordat.

A crits, d'una fila a l'altra, gairebé eixarrancades, rememoraven els moments més brillants, s'atropellaven en explicacions sobre la col·locació dels contrabaixos, sobre la brillantor del metall, sobre la contundència de la percussió. Perdudes les maneres, ben lluny de tot vestigi de contenció, els ulls encesos, les galtes vermelles, deixades anar, potser sense preveure-ho, amollaven acatalanats articles personals quan parlaven «del Valeri» (crec que volien dir «mi Valeri»), amb què volien fer notar —habituals que són elles— que el coneixien ja d'altres escomeses, i es deien amb complicitat coses com «ya sabes como las gasta este hombre».

Si l'arriben a tenir al davant, s'hi haurien abraonat sense pensar ni per un moment que en una cantonada confusa, amb la barba escadussera que porta i amb una gorra al cap, més aviat tindria pinta de «Visca el bolxevisme!».

Es fregaven les mans només d'imaginar com seria la segona cinquena, que, com va dir la de la fila de darrere: «se las trae, ya verás, ya...».

* * *

Després de departir amb família i coneixences, vam entrar escopetejades cap a l'altra cinquena. Va tenir un xic, però només un xic, d'efecte balsàmic. Déu n'hi do, però, quan es modera i s'allarga. De tant en tant, els platerets anunciaven sense complexos que tot el poder és per als soviètics.

I sí, vam tenir apoteosi final. Una altra tanda de «bravos» estentoris, un deversall de passions desfermades i, finalment, un bis més dolç i calmat, malgrat la trencadissa de closques, de Txaikovski.

Se'n van poder anar, així, més calmadament cap al Flash Flash. Allí, entre truites i amanides, hi vam trobar una part ben selecta de l'Auditori.

16-18 de desembre de 2004

ECONOMIA DOMÈSTICA
O «NECESSITA MILLORAR» /
«PROGRESSA ADEQUADAMENT»

Com en un article anterior, aquest també s'ha anat fent a tongades, no ha d'estranyar, doncs, que tingui tres dates d'acabament.

* * *

Ja fa dies, però últimament (som a començament de febrer del 2005) amb molta més insistència, es parla força del dèficit fiscal de Catalunya, del desequilibri de la balança entre el Principat i l'Estat.

Per tal de calcular-lo, el conseller d'Economia, Antoni Castells, va crear una comissió de tretze experts —no sé si hi ha algunes expertes, en cap lloc no n'he vist la llista (encara que pot ser que l'hagin publicada i jo no l'hagi ensopegada).

Els resultats són esfereïdors, sembla.

Doncs bé, que jo hagi vist, hi ha hagut dues reaccions governamentals (centrals).

La primera va ser la de Rodríguez Zapatero que, sense parpellejar, va dir:

- 1) que potser els experts (no sé quantes expertes hi havia) no tenien el nivell adequat;

2) que potser sí que la contribució de Catalunya era alta, però que en tot cas el grau de solidaritat el marcava el Govern (estatal).

Heus aquí, doncs, un bell exemple de transposició d'allò que en diem «androcentrisme» o potser millor, encara, «patriarcalisme»: el Govern de la Generalitat tractat i posat al seu lloc com si fos una dona.

Fresc com una rosa, Zapatero s'atreveix a dir que els experts (no sé quantes expertes hi ha) d'aquí són de pa sucat amb oli, vaja, que no troba serioses, que troba esbiaixades, les conclusions. Que no se sap ben bé si progressen adequadament o necessiten millorar. Quantes i quantes vegades se'ns ha dit, a les dones, quan hem presentat un projecte, hem fet una proposta, etc., d'una manera o una altra, aquestes dues asseveracions o respostes estàndard, ja clàssiques, de les escoles de primària. En diferents formes: o no eren prou acadèmiques, o lluny de la universitat, o no eren prou racionals i objectives.

Perdut el tarannà, Zapatero afirma, a més, que el grau de contribució no el decideix qui contribueix, ni tan sols s'acorda entre qui contribueix i qui se'n beneficia, sinó que ho decideix unilateralment qui se'n beneficia. Maco. Aquí ja no calen metàfores, és exactament la mateixa situació que es dóna a l'hora de «decidir» l'ordre dels cognoms de filles i fills: si no hi ha acord, es posa el del pare.

Què fa el conseller Castells? Escandalitzar-se i dir que els seus experts (no sé quantes expertes hi ha) són d'un nivell altíssim, que a la resta de l'Estat no hi hauria gent per poder formar una comissió amb la meitat de persones (difícil, perquè són tretze) que fos més bona i més granada. Vaja, que ja ha caigut de quatre potes a la trampa, s'ha carregat ell a l'esquena la càrrega de la prova; ja no discuteix el punt, sinó que es dedica a justificar-se ell i la seva comissió. Perduda tota iniciativa, tot se li en va en un foc d'encenalls. Qui recorda de què s'estava discutint? Però no s'estava discutint de si s'havia d'equilibrar una miquetona la balança?

La segona reacció governamental és a càrrec del ministre d'Economia, de Solbes. Fa servir una altra variant del «necessita millorar» / «progressa adequadament». Gairebé no nega el desequilibri, però diu que, abans de posar la mà a la butxaca, s'han de tenir en compte d'altres factors. Només els sap ell, sembla, i no diu quins són; a les criatures no

se'ls diu segons què, potser tampoc no ho entendrien. Per tant, a callar i a pagar. Les nenes bones no juguen amb foc.

6 de febrer de 2005

* * *

I més.

Com els ulls del Guadiana, aquesta qüestió és sempre a flor de pell, emergeix i se submergeix, ocupa intermitentment pàgines i pàgines de diari.

Ve a tomb citar el titular principal de la portada d'un diari del 5 de juny del 2006. Va ser, ni més ni menys, el següent: «Zapatero promete que no será rácano con el Estatut».

Ja hi tornem a ser. A dins, en l'article que des de Lleida se'n feia resò, el titular hi insistia: «Zapatero promete en Lleida que no será rácano con el Estatut».

L'article citava textualment Zapatero. Vegem-ne algun fragment per admirar-ne la generositat i bona disposició.

Y al tercer día de campaña llegó Zapatero. Y prometió un gran incremento de los recursos y de las inversiones del Estado. «Os puedo asegurar que vamos a desarrollar el Estatut con actitud positiva y no vamos a racanear», con el objetivo de recuperar «en siete años veinte de retraso en inversiones», afirmó el presidente Zapatero en Lleida, donde junto con el president Maragall y el ministro Montilla protagonizó el acto hasta la fecha más multitudinario —unas 2.000 personas— de la campaña del PSC en favor del sí. Además auguró el inicio de una nueva relación, en la que la palabra cooperación sea la protagonista, entre la Administración central y la Generalitat catalana.¹⁰

Sembla, doncs, que tot depèn del tarannà. Malgrat l'aparició d'una paraula com *cooperació*, se'n pot concloure que hi ha una institució —o algú— que pot —generosa, ja que així ho manifesta— que ho serà. Ai.

10 Iñaki ELLAKURIA. «Zapatero promete en Lleida que no será rácano con el Estatut». *La Vanguardia* (5 juny 2006), p. 16

Fins quan i fins quant? Res de tenir-hi dret o no. Res d'estricta justícia compensatòria.

Aquest és el *quid* de la qüestió —o el drama.

6 de juny de 2006

* * *

Més i més.

Tot i que molt, molt lentament, progressem una miqueta. Ahir, 25 d'octubre, un any més, es van votar els pressupostos de l'Estat.

El ministre d'Economia, el «solvent» Solbes, molest i ressentit pel general desagraïment català, declara dolgut:

Nosotros creemos que hemos sido enormemente generosos aceptando ya el concepto de infraestructuras que en estos momentos se incluye [en los presupuestos].¹¹

Ja hi tornem a ser amb la maleïda «generositat», un altre cop topem amb la graciosa concessió de qui s'atribueix el paper d'atorgar.

En honor als fets, s'ha de fer constar que Duran i Lleida, del qual no entenc que tots aquests comentaristes, tan aficionats a comentar com van vestides les ministres o a matisar els tons de les precioses jaquetes que llueix la vicepresidenta Fernández de la Vega, no diguin que va fet un pinzell, especialment des que porta unes roges i modernes ulleres, va contestar:

Se equivoca [...] Cataluña no pide generosidad, pide justicia.¹²

Fins i tot l'editorial de *La Vanguardia*, diari que no es pot dir precisament que es caracteritzi per la seva radicalitat, va trobar que Solbes no havia estat molt oportú.

El ministro, en una intervenció desafortunada, afirmó que los presupuestos son generosos con Catalunya.¹³

11 Jaume V. AROCA. «El Gobierno salva los presupuestos con menor apoyo de la legislatura». *La Vanguardia* (25 octubre 2007), p. 17.

12 *Op. cit.*, p. 17.

13 *Op. cit.*, p. 30.

Tot i que Duran va tornar a desenfocar la qüestió i a deixar anar les banyes del toro quan va dir:

Ustedes no pueden hablar de generosidad, lo harán el día que publiquen las balanzas fiscales y se demuestre que Cataluña aporta más que recibe.¹⁴

No, no es tracta de més o de menys (tot i que és essencial, vital, no és el més important). Encara no encarem el rovell de l'ou de la qüestió, el *quid*; potser, però, ens hi anem acostant.

26-27 d'octubre de 2007

14 *Op. cit.*, p. 17.

ULL VIU, QUE HI HA ROBA ESTESA

Aquests dies (som a la mitjanja del mes més cruel) els diaris van plens d'un arquitecte valencià que ha inventat, diuen, una casa ecològica i sostenible.

Tota ella és de vidre: terra, parets, teulada, sostre, mobles, llit, aigüeres, vàter, bidet (no sé si hi ha prestatges ni —s'hi n'hi ha— com s'aguanten, tampoc no especifica com es claven els claus si vols penjar quadres). Vidre per fora, vidre per dintre, vidre a sobre, vidre a sota.

Sembla que el vidre és una matèria que n'hi ha tanta, o se'n pot fet tanta, com vulguem. El que jo ja no sé és quina relació té la humanitat amb el vidre i si és possible viure amb vidre envoltant-te pertot arreu.

L'arquitecte diu que, si la casa es fes en sèrie, seria molt barata, que, a més, gairebé no gasta energia, que fer-li tenir fred o calor és com bufar i fer ampolles.

Un detall: no sé sap com s'ha de netejar. No hi ha pensat, no hi ha caigut. No se n'ha preocupat.

Qui la netejarà?

De fet, no és res més que portar al paroxisme una tendència arquitectònica força present a Barcelona, i a moltes altres ciutats del món. Em refereixo a aquests enormes panys de vidre, inaccessibles per dalt i per baix i pels cantons, que no hi ha manera humana (apa!) de netejar.

O no tan grans. Per exemple, si pugés al primer pis del Mercat de les Flors, hi ha una sèrie de vidres que, per dalt, acaben en un arc i van donant la volta per la banda de fora de l'ample passadís (no per l'ull de l'escala, diguem-ne). Des de l'esmentat passadís són perfectament accessibles; és a dir que, perquè es poguessin rentar per fora tan bé com es fa per dins, només hauria calgut que, en comptes de posar-los fixos

(i ben siliconats), els haguessin posat unes senzilles frontisses i un pany; no deu ser pas per diners: la cúpula pintada per Miquel Barceló, permanentment i profusament il·luminada bé ho desmenteix. Evidentment, estan ben llardosos; fan fàstic.

Suposo que quan pensin en l'arquitectura a escala humana, amb l'ésser humà al centre (no amb l'*home* al centre, en un dibuix repetidíssim d'un artista italià renaixentista), la cosa anirà molt millor.

* * *

Avui, 14 d'abril, dia de la República, lleigeixo al diari que al barri del Raval estan posant multes a la gent que estén la roba als balcons (cent vint euros costa l'estesa).

Es veu que, als ulls de segons qui de l'Ajuntament, fa la mar de lleig. Fa la impressió que pensen que Barcelona no es mereix el voleiar alegre dels llençols, el DNA de l'estesa de la roba interior, la cançó al vent de les faldilles, la bandera bífida dels pantalons, el parpelleig de samarretes i camises, l'estremiment dels mitjons. Que no fa prou disseny.

M'hi jugo un peix que la gent que ho ha prohibit es queda embadalida davant de la roba estesa als carrers de Lisboa, veient les prodigioses bugades que engalanen —luxoses— els carrerons de Nàpols, o de qual-sevol altre lloc «menys desenvolupat» que Barcelona; que ho troben la mar d'autèntic, pintoresc i alegre.

Què volen que en fem, de la roba estesa?

Què hi tenen en contra?

Per què els molesta l'estès, clar i meridià spectacle de la feina domèstica?

Per què, doncs, no donen exemple i deixen de produir roba bruta, és a dir, per què a partir d'ara no van a pèl?

Han pensat què vol dir aquesta prohibició, en termes d'això que s'ha convingut a dir *perspectiva de gènere*?

Governos municipals que glorifiquen aquests draps (bruts) que són les banderes, és a dir, aquells draps que servien per reunir la tropa i continuar matant, prohibeixen, doncs, l'esperançador spectacle que tot rutlla, el bonic missatge que la vida va.

14 d'abril de 2005

EL MISTERI DE LES PILES

El Toni té una passió per les piles.

Amb les seves mans feineretes —àvides de coneixements— i els seus ditets furgadors i plens de curiositat, barrina i barrina fins que aconseguix obrir qualsevol (ara ja) comandament a distància, despertador o el que sorgeixi —per exemple, el ratolí sense cable— per treure'n el prodigi, el nucli, l'ànima que en són les piles.

De fet, quan en un estri veu la subtil tapeta de les piles, entusiasmat, fa tota la cara de deduir que a dins n'hi ha alguna, i allà va, obstinat, sense pausa ni pressa, disposat a esmerçar-hi les hores que sigui per obrir-la.

Deu pensar que el que justifica l'existència dels comandaments a distància és la seva funció de bellíssims sarcòfags per guardar en les seves entranyes aquests tresors inèdits que són les piles. La seva importància, la hi confirma sens dubte el fet que aquests recipients estiguin plens d'uns formosos i luxosos embelliments compostos per botons i més botons, alguns correlativament numerats, d'altres disposats de tal manera, i amb unes fletxes, que de ben segur expliquen i celebren amb detall les piles que hi ha dins, les categoritzen, n'expliquen el lloc que els correspon, en donen les claus.

Deu suposar que la pila del despertador és d'alta prosàpia, tot porta a pensar-ho, ja que fins i tot té un dispositiu per fer soroll o música a hores convingudes. Per no parlar de la del ratolí, que fins i tot té un llumet tirant a vermellós, clar exponent, segurament, que deu estar dedi-

cada al culte d'alguna altíssima divinitat, potser a la mare de les centrals elèctriques.

El que no acaba d'entendre és la mania que tenim les persones grans a mantenir-les guardades sempre dins les seves capsetes, en comptes d'honorar-les i jugar-hi com es mereixen.

Així com ell (però amb menys excusa), la gent gran interpretem i especulem davant, posem per cas —per anar a un territori proper i estimat—, de taules i talaiots, sales hipòstiles i navetes. Vés a saber què deu ser-ne la pila, vés a saber què deu ser-ne el comandament a distància, vés a saber les prestacions que tenien, vés a saber on hi ha inscrites les claus.

1 de maig de 2005

VIDES PARAL·LELES

Una notícia gairebé anònima, ja que estava signada per MF/AG, del diari *Avui*¹⁵ anava encapçalada per aquest titular:

Rajoy accepta que una dona encapçali la llista de Barcelona

Seria possible pensar-la així?: «Rajoy accepta que un home encapçali la llista de Barcelona». O així?: «Fernández de la Vega accepta que un home encapçali la llista de Barcelona».

Em sembla que en sentiríem a parlar, si això últim passés.

Paral·lelament, el titular principal (també anònim, per tant) de la primera pàgina de *La Vanguardia*,¹⁶ en parlar de l'opinió que li mereix al Govern central la proposta de finançament del Govern, ho feia en els termes següents:

El Gobierno juzga inasumible la propuesta de financiación

Qui mana? No, per cert, en cap dels dos casos, qui paga.

2 de maig de 2005

15 *Avui* (13 gener 2004), p. 13.

16 *La Vanguardia* (30 abril 2005).

LLEONES I CANÍBALS

El dia 8 de juny, dins el cicle d'homenatge a Susan Sontag que li va dedicar la XIII Mostra de Films de Dones de Barcelona, organitzada per Drac Màgic a la Filmoteca, van passar el magnífic documental *Agnès Varda i Susan Sontag: lleons i caníbals*, de Merrill Brockway (EUA, 1969, Betacam, 27 minuts).

A la informació del programa de mà deia que «les dues realitzadores reflexionen sobre les seves pel·lícules en una trobada que va tenir lloc durant la setena edició del Festival de Nova York, l'any 1969» (Agnès Varda hi presentava *Lion's Love* i Susan Sontag, *Duett för kannibaler*, d'aquí el nom del documental). També hi deia que era «un document excepcional per entendre l'obra i el pensament d'aquestes destacades autores».

En efecte, així és. Es tracta de vint-i-set preciosos minuts on les dues esplendoroses, intel·ligents i molt educades i corteses autores aconseguixen parlar de les seves pel·lícules, malgrat, no tan sols l'androcentrisme, no, sinó la multiplicació exponencial de l'androcentrisme per l'egotisme d'un suposat estudiós del cine. Jack Troll, es deia el pollastre. Incomprendiblement les ressenyes asseguruen que era l'editor o el crític de cinema de la revista *Newsweek* (si això no és quota, ja em diran què ho és).

El document és impagable. S'hi veu com una jove Agnès Varda es queda atònita quan el presumpte entrevistador li etziba, d'entrada, que la seva pel·lícula és grotesca, que els personatges ho són. Molt polidament, ella li respon que en art «grotesc» té un sentit molt precís i que,

a més, de cap manera ella no titllaria els seus personatges de grotescos; que, de fet, no ho són gens, són ben normals.

No content amb això, quan inicia el —diguem-ne— diàleg amb Susan Sontag, l'alliçona recordant-li que ella va escriure des de França —des de París, em sembla que diu— sobre Andy Warhol. Perplexa, Susan Sontag es veu en l'obligació de desmentir-ho i dir-li que no, que no ha escrit mai sobre Andy Warhol; de passada, aprofita per explicar-li que la gent —ella i tot— canvia al llarg del temps, cosa a la qual el presumtuós estudiós respon que potser no va escriure sobre ell, però sí que ho va fer sobre gent semblant. Ella continua dient que no, tot i que apunta, subtil (cap indicatiu no fa suposar que Jack Troll capti el que Sontag volia dir), que, de tota manera, en té una opinió formada. A pesar de tot, ell, al cap d'una estona, hi torna i li diu una cosa semblant a això: «com vostè ha confessat abans, durant una època es va dedicar a escriure sobre gent d'avantguarda...».

Sontag, igual que Varda —quin cos més expressivament intel·ligent—, està magnífica. En un moment de l'entrevista, després d'una sèrie delirant de —diguem-ne— preguntes, amanida d'un atac especialment virulent de verborrea diarreica del sospitós —diguem-ne— conductor del programa, ella precisa simplement i sense despentinarse que, en realitat, li ha fet més d'una pregunta.

No descriuré l'esplèndid aspecte que mostren les dues cineastes, la seva peculiar manera de seguir la moda del moment. Qui vulgui peix, que es mulli el cul. No puc evitar consignar, però, que darrere meu es van aixecar diverses i potents onades —mal m'està de dir-ho, tractant-se d'un cineclub tan seriós— de luxúria i de lascívia. Afegiré que a Sontag el 1969 ja li apuntava ben arran del front —com un tendríssim brot al bell començament de la primavera— aquell savi floc de cabells blancs, i que, per la seva banda, Varda llueix, entre molts altres atributs, ja la mirada profundíssimament humana d'ara.

De fet, les mirades de complicitat entre totes dues són constants, les fa més interessants, encara, com continu és el suport que es donen en les respostes. La seva enorme discreció fa més contundents els seus

esforços —absolutament reeixits— de no delatar l'excèntric presentador del programa.

Hi ha un moment en què Sontag li diu molt suaument que, en la vida real, en les converses de veritat, la gent (elegant ella, no va especificar més) no s'interromp quan parla. El pobre entrevistador, però, va continuar tallant-les despietadament, sense caure ni per un atzar en el fet que això era justament el que ell estava fent, sense parar esment en les meravelloses autores que tenia la sort de tenir davant (i alhora) i a qui havia de donar la paraula i escoltar.

Al cap de molt poc, arran d'una suposada pregunta del grotesc personatge, Sontag es pensa que ja ha acabat i intenta respondre-li, ell li diu, agre, pompós, ofegat en la pedanteria d'un mar de llocs comuns que ell creu molt profunds, cultes, elitistes i enormement erudits, destinat sobretot a enlluernar-les (i a enlluernar-nos), que encara no ha acabat...

Tot i que fins llavors havia tingut la sensació (segurament afectada per una variant —espero que benigna o almenys no molt greu— de la síndrome de Kroll) que el documental era un regal per mostrar a cor què vols, cor què desitges què és el sexisme i l'androcentrisme en la llengua (ja que realment hi surt tot), en aquell precís moment, ho confesso, vaig tenir els meus dubtes de si estàvem davant d'un documental o si estàvem més aviat davant una pel·lícula de ficció feta a dues mans per les dues directores.

I és que Sontag i Varda no s'ho creien, feien uns ulls com unes taronges. El paio era d'un androcentrisme tan espès que ni fet a posta. Bocabadades, espigolaven com podien d'aquell horror per, malgrat tot, parlar de cine, per interpretar-lo.

Durant la projecció del documental, el cine es petava de riure davant del lamentable espectacle del pretès i bufat comunicador. Hi planava la idea, crec, que aquestes coses ja no passen.

I potser és veritat que passen menys vegades, almenys de manera tan descarada, flagrant i ridícula, però només arribar a casa, per un atzar dels que et fan creure que la vida és una pel·lícula de ventures, vaig en-

sopegar els dos articles que dedicava a la Mostra el suplement cultural d'un diari.¹⁷

El llarg, de suggeridor títol, «El legado oculto», era d'Imma Merino i hi feia una repassada honesta al que veurem en l'edició del 2005 de la Mostra. El curt, «A propósito de *L'intrus* en la Mostra», era de Carlos Losilla. Després de llegir el de Merino, vaig emprendre el de Carlos Losilla. Malgrat (o potser per això) que es tracta d'un article laudatori de la Mostra, comença així:

Con frecuencia, el cine realizado por mujeres pretende cambiar el mundo. Es una meta muy plausible, pero quizás antes debería dedicarse a observarlo, a explorarlo, a reordenarlo.

Dues línies, doncs, per mostrar que parteix de la base que les cineastes —agosarades elles, abans de posar-s'hi— no observen, ni exploren, ni reordenen el món. Ja tenim, doncs, d'entrada, *tot* el cine realitzat per dones criticat i desautoritzat (incidentalment diré que, entre reordenar el món i canviar-lo, hi veig uns certs lligams; també m'agradaria que hagués estat més explícit i hagués donat alguna dada quantitativa i qualitativa respecte a la «freqüència»).

Dedica el cos de l'article a un film que li té el cor robat, *L'intrus* (2004), de Claire Denis, potser —ves per on— perquè, com ell mateix diu:

Inspirada en un texto escrito por un hombre, construida a partir de un itinerario masculino, *L'intrus* sitúa el cine de la mujer [*sic*], el cine en general, en otra dimensión: la de las cosas libres de los estereotipos que suelen aprisionarlas.

(Nosaltres ja fa temps que ho diem i ho escrivim d'una manera més senzilla: *el cine de les dones és el cine.*)

Em queda el consol de pensar que el film mostra la llibertat que mostra, a parer de l'autor, no perquè tracti d'un home, és a dir, per pur androcentrisme, «sino también porque documenta una progresiva pérdida

17 *La Vanguardia. Culturas*, núm. 155 (8 juny 2005), p. 26-27.

del yo femenino en la vorágine de un universo sin referencias», o «por su condición de experiencia límite, de una radicalidad extrema en el seno del cine europeo contemporáneo», que són les altres dues coses que diu Carlos Losilla del film abans d'entrar en el detall de l'argument.

* * *

Pot ser que l'autor encara no hagi vist mai cap dels nombrosos i variats films on les directors es dediquen amb fruïció a observar, explorar i reordenar el món? És que l'autor encara no ha anat mai a cap dels centenars de pel·lícules programades al llarg de qualsevol de les tretze mostres que hi ha hagut fins ara?

No m'ho puc creure.

9-10 de juny de 2005

DE PARAIGÜES I SANDÀLIES

Avui, tot passejant, he acompanyat la Teresa a comprar unes sandàlies per al Toni.

N'hi havia d'obertes i tancades, de tela i de pell, de colors i de llises, de diminutes i de mitjanetes. I el que és més sorprenent, malgrat que els peus de les persones (petites i grans) no difereixen gaire entre si, i menys en aquesta edat, que no es diferencien ni per la grandària, n'hi havia de nena i de nen. Diversificació curiosa però que, malgrat tot, no hauria d'estranyar gaire perquè coses més rares es veuen: així, malgrat que quan plou, la pluja no sol fer distincions a l'hora de mullar els sexes, hi ha paraigües de dona i d'home (no paraigües per quan plou poc o per quan plou molt, no, sinó de dona o d'home, plogui el que plogui). Els de dona solen ser més petits: que cada persona en tregui les seves pròpies conclusions.

Si tornem a les sandàlies, de fet, les més destapades, adequades i estiuenques eren les de nena (i d'uns roses preciosos, i amb flors, fins i tot, que eren algunes), però, és clar, el color i la forma delataven per a qui estaven pensades. Impossible comprar-les per a un nen. No fos cas que...

Les nenes aparentment ho tenen millor: poden sense cap problema, ni que ningú pateixi gens, ni que estranyi, portar sandàlies de nen. De la mateixa manera que les dones ho tenim aparentment millor: podem, sense que ningú es fiqui amb nosaltres, portar pantalons, ai, però del valent que gosés posar-se faldilles per anar més fresc!

Vés a saber, potser per això hi ha més homes que es deleixen per posar-se plomes, lluentons i coloraines, que dones que volen anar

discretament masculines. De fet, ja hi anem quan ens sembla que hi volem anar. Bé, a mi em fa l'efecte que és així, potser jo visualitzo (a còpia de pur androcentrisme) més homes que es volen alliberar de les servituds del seu gènere (aquí sí, aquí sí: la paraula *gènere* li escau d'allò més bé), que no pas dones que ho desitgin.

Abans deia que les nenes i les dones, aparentment, ho tenim millor, en el sentit que podem optar (?) per sabates de dona o d'home, per vestir-nos més aviat de dona o d'home. L'amarga contrapartida és que ho podem fer perquè, quan ens vestim «cap a» home, ho fem tendint cap al model «superior», aparentment neutre, global, i els homes no ho poden fer perquè seria rebaixar-se. Dificilment, doncs, si partim d'aquesta base, les dones i les nenes ho tenim millor; simplement, es tracta del que guanyem perdent, pírrica victòria.

Per acabar: qui ha dit que des de ben petites i petits no els ensenyem, els inculquem i els deformem a base d'estereotips de gènere?, qui diu que tractem igual nenes i nens?, qui diu que no els ensenyem a ser nenes o nens des que neixen, i fins i tot abans?, qui ho diu, que hi ha llibertat en tots sentits?, qui diu que actualment es pot fer el que es vol sempre i en tot?

(Vaig preguntar en una farmàcia si tenien xumets per a criatures acabades de néixer i, abans de preguntar-me que si el volia de silicona o de goma, em van demanar si era per a nen o nena —en aquest ordre. Increïble però verídic.)

Diem el mateix a nenes i a nens quan encara no aixequen un pam de terra? Diem a les nenes que són fortes i valentes i als nens que són guapos i bons? Animem les nenes a adquirir aptituds físiques, els nens a ser tendres i curiosos? Embrutar-se és igual per a un nen que per a una nena? Juguen amb les mateixes joguines?

(Sí, ja ho sé que tothom diu que està tan guapet amb aquests cabells rossos i tan finíssims i bonics, però no seria millor tallar-los-hi? Al capdavall, és un nen.)

18 de juny de 2005 - setembre del 2008

DÉU N'HI DO

Tinc una amiga que treballa a la banca —per entendre'ns, li direm Montse, la caixera— que m'explica que, quan algun tipus de parella heterosexual obre un compte, una llibreta conjunta, o producte similar, a la seva entitat, ella, sistemàticament i per principi, posa en primer lloc la dona i després l'home.

Més d'una vegada, l'endemà l'home se li ha anat a queixar i a exigir-li —no sempre de bones maneres— que canviï l'ordre i que primer hi aparegui ell.

Ella, pacient, no es cansa d'explicar que és indistint i indiferent, que no té cap importància i que no implica res. Ni cas. Que vol aparèixer primer ell.

Ella apunta aleshores que és una qüestió de cortesia, que si «les dones primer», que si «senyores i senyors». Com si sentís ploure: que primer ell.

Ella, amb paciència d'índia, l'hi posa.

* * *

Interrogada la tiradora María Quintanal, esportista d'elit, sobre si hi ha masclisme a l'esport, respon categòricament que sí.

No, per exemple, perquè la diferència en les subvencions sigui abismal, no. No perquè la premsa «passi» olímpicament d'esportistes amb molts millors resultats que els dels seus col·legues, posem per cas, no. No perquè l'esportista (sí, és una dona) amb millor currículum de l'Estat (campiona del món en quinze ocasions, quatre rècords mundials,

trenta-nou títols de campiona d'Europa, vuitanta-sis d'Espanya... i més —realment no està gens malament— no hagi estat mai recompensada de cap de les maneres, més aviat ha estat empesa (ben fastigujada) a deixar la competició. No.

No, per tot això, no, sinó pel següent detall.

La tiradora explica en una entrevista que, fins als Jocs Olímpics de Barcelona, les dones i els homes tiraven el mateix nombre de plats en les competicions. Es va variar el nombre perquè en la modalitat de *skeet* (reconec la meva ignorància supina sobre tal modalitat), una tiradora xinesa (anònima, no n'esmenta el nom) va fer dos-cents sobre dos-cents i va guanyar tots els homes (es devien sentir passats per la pedra, hi tenen una certa tendència; la pell, molt fina).

Arran d'aquest ominós i luctuós fet —desagradabilíssim—, a partir del 1992, es van modificar els barems i es va rebaixar el nombre de plats. Actualment les dones en tiren setanta-cinc i els homes, cent vint-i-cinc. És més difícil, doncs, saber fins quan pot sostenir-se i endurar la punteria humana, i, a més, la xinesa es deu avorrir com una ostra.

(Ah!, la recordista de més amunt és la patinadora Sheila Herrero.)

No sé per què tot plegat em semblen figures del mateix paner.

7 de juliol de 2005

A PROPÒSIT D'EL MERCADER DE VENÈCIA

Fa uns quants dies vaig anar al cine (Verdi, Verdi!) amb bona companyia a veure la versió que el 2004 Michael Radford va fer d'*El mercader de Venècia*. Pel·lícula, en boca d'una altra bona amiga, d'«impecable factura».

Només que es mantingui part del text (que és el cas), és gairebé impossible destrossar totalment una obra de Shakeaspeare. I abans d'entrar, una es feia fins i tot la il·lusió que potser alguna de les espurnes de la seva genialitat n'illuminaria la traducció a un altre llenguatge (encara que en maculés la factura). No ha estat el cas, i es tracta d'una versió només correcta i cuidada de l'obra.

Ara, el que a mi m'interessa i ocupa no és ben bé això.

Si deixem de banda Jèssica, que més aviat navega per una mar procellosa com si talment d'una de les naus d'Antoni es tractés, com en d'altres obres de Shakeaspeare, les dones hi destaquen amb llum i mèrits propis. Pòrcia, ben secundada per la seva fidel Nerissa, a part d'altres atributs, dóna mostra d'una prudència, mesura, modèstia, saviesa, bondat, capacitat de comprensió, empatia, rapidesa i intel·ligència més que notables.

Es dóna el cas, que els enamorats respectius, de bell antuvi, traeixen simbòlicament, i gairebé sense parpellejar, les esposes respectives, és a dir, fan allò que tan pintorescament en el DIEC es defineix com «violat l'honestedat conjugal».

Les sàvies dones recuperen les penyores, és clar, és a dir, renten la culpa, esmenen el tort, i es permeten jugar una mica amb els seus respectius dient-los que han recuperat els anells que ells tan alegrement van perdre

dormint amb les persones a qui respectivament van donar-los (cosa ben fàcil perquè són, respectivament, elles mateixes).

Abans que elles mateixes desvelin l'enigma i la personalitat i el sexe de la gent a qui ells van donar tan desconsideradament i frívola els anells, l'home de la criada —més impulsiu i directe que el noble— es declara amb gran indignació i escarafalls cornut, i és ben a punt ja d'empunyar l'espasa.

Com que, immediatament, elles en descobreixen l'entrellat, les rialles i la festa —l'alegria— tornen a imposar-se després que un alè de gel hagi travessat l'escena.

La sang, doncs, no arriba al riu. Què hauria passat si elles no s'haguessin acuitat a desfer l'enigma?, poden trair ells ni que sigui simbòlicament el matrimoni i elles mudes i a la gàbia? Shakespeare, Shakespeare, on ets?

6-14 d'octubre de 2005

TOT ESPERANT LA MALICA

Diumenge 23 d'octubre, per circumstàncies que ara no fan al cas, vaig anar a veure una funció de titelles. (Anys, que no en veia cap, és clar.)

Es deia *Rutines*, em sembla, i durant tota la funció un personatge masculí, en Malic, n'era el protagonista.

La cosa consistia en un enfilall d'episodis en què aquest personatge, en Malic, interactuava, indefectiblement i rutinàriament a cops de garrotada, amb diversos personatges (que, normalment, li volien mal). L'escena més habitual era en Malic, armat amb un garrot, esbatussant algú o alguna cosa (pilota, cocodril, fantasmes, bèstia...).

Fins al punt que un dels tres nens que es miraven la funció s'esgargamellava cridant, «agafa el bastó per si un cas!».

Sí, la violència s'aprèn.

Sí, ja sé també que és un clàssic que a les funcions d'aquest tipus, les titelles s'atonyinin força sistemàticament i sense pausa, però així com es reinterpreta la tradició en tantes i tantes altres coses, no es podrien intentar algunes escenes que de tant en tant plantegessin alguna cooperació, l'inici d'alguna llarga amistat, algun altre tipus de relació?

* * *

Ara, al marge d'aquest problema general, la funció va ser ben galdosa des d'altres punts de vista (relacionats de lluny o de prop, em sembla, amb aquest).

Al llarg de la funció va sortir (una estona) un únic personatge femení adult. Les úniques exclamacions de fervor i d'entusiasme que li van arrencar a en Malic (menys l'estona que també van anar a bastonades) va ser dir-li amb més o menys ímpetu: «guapa, guapa», «que guapa...».

Deu pensar el senyor de la funció que aquesta és la millor manera de propagar que les dones, les noies, les nenes, tenen moltes altres virtuts, fins i tot virtuts potser no tan lligades a la cosa física? Que són alguna cosa més que un cos?

De tota manera, això no és res si es té en compte que en un moment donat, de tan guapa que la trobava, em va semblar percebre que en Malic feia una incursió cap a l'engonal de la dona, vaja, cap a l'entreuix: li mirava les calces per sota les faldilles i després en feia grans escarafalls de tan content com es posava (i la trobava encara més guapa).

Cap dels tres nens que es mirava la funció ho va entendre: eren encara massa petits, massa poc passats pel sedàs d'una determinada complicitat mascle, d'un cert tracte a les dones. Alguns dels adults o alguns dels altres nens amb qui ineluctablement es relacionaran encara no els han ensenyat que una incursió d'aquest ordre és una cosa la mar de graciosa, que han de riure i celebrar-ho (encara que no ho entenguin).

El resultat va ser més aviat patètic, només ho va celebrar el senyor de la funció (crec que cap del dos pares no ho va fer); per tant, ja es veu que no és una acció graciosa i engrescadora *per se*: simplement s'ensinistra els nens perquè la hi acabin trobant, és —quan es dóna— un reflex cultural, adquirit, no genètic.

Se m'encongeix el cor només de pensar que temps a venir és més que possible que els tres formosos nens que diumenge passat en la seva innocència expectant es miraven la funció, aprendran que furgar sota les faldilles de les nenes, de les dones, és divertidíssim, està la mar de bé (encara que potser no els agradi —no em refereixo a elles, que segur que no, sinó a ells—).

Deu pensar el senyor de la funció que aquesta és una bona manera d'ensenyar a respectar el cos de les dones, de les noies, de les nenes, d'embombar que són alguna cosa més que un cos a disposició?

Com s'ho hauria hagut de prendre una hipotètica nena que hagués vist la funció? On s'hauria hagut de situar? De què li hauria servit? Potser hauria hagut d'anar entenent que ja es podia anar preparant?

A qui interpel·lava, doncs, el que anava passant a l'escenari?, a qui es dirigia?

* * *

A la funció va sortir un altre personatge femení, una criatura de bolquers.

També (molt original no era el de la funció), més i més «guapa, guapa», i sobretot passar-la a la dona com si fos una pilota. No recordo si va rebre gaire, però a rodolons sí que em sembla que hi va anar en alguns moments.

Tristesa infinita.

(La mateixa de tantes vegades a tants museus diferents, a moltes llibreries, després de remenar entre els llibres dedicats als infants.)

* * *

És possible que el senyor de la funció no es plantegi mai, en tota la seva vida, fer alguna vegada una funció on la protagonista sigui una dona, una nena?

Pels titelles que tenia a l'entrada, és molt probable: la desproporció era evident.

És possible que el senyor de la funció pugui pensar en les nenes com a espectadores actives i no com a simples comparses?, com a personatges centrals i no com a excèntriques bandejades?

Llavors potser seria impossible una escena com la d'una persona investigant, escorcollant, l'engonal d'una altra.

25-28 d'octubre de 2005

LA CONCORDANÇA DE LA DESCENDÈNCIA, EL SENTIT COMÚ I EL PRINCIPI D'ECONOMIA

En aquest escrit vull reprendre —i ampliar— alguns dels fils d'una conferència que vaig fer dins el cicle de conferències organitzat per l'Institut Català de les Dones que va començar al gener del 2006. La conferència, «Marcar les diferències: la representació de dones i homes en la llengua», va agafar gairebé fil per randa el títol d'un manual *Marcar les diferències: la representació de dones i homes a la llengua* que es va publicar l'any 2005 elaborat per la Secció d'Assessorament de Política Lingüística i revisat per mi mateixa.

Curiosament, encara que al *copyright* (©) només hi ha un lacònic «Generalitat de Catalunya. Departament de la Presidència», hi ha comentaristes que l'atribueixen gairebé en exclusiva a l'actualment anomenat Institut Català de les Dones (de fet, hi ha tingut art i part: la seva participació consta a la part superior de la portada juntament amb la de la Secretaria de Política Lingüística, companyia que mostra que no l'ha fet l'Institut Català de les Dones en solitari).

Vaig poder llegir uns quants comentaris, per dir-los d'alguna manera, sobre el manual apareguts en la premsa diària. Malgrat que el manual insisteix reiteradament que sempre s'ha de tenir en compte el context a l'hora d'utilitzar-lo, m'ha semblat detectar que l'estratègia més freqüent dels comentaris consisteix justament a no fer-ne cap cas, treure fora de context algun dels suggeriments apuntats en algun dels apartats del llibre i donar a entendre que és l'única solució que s'hi proposa i intentar fer-ne riota. Es dona la circumstància que el llibre està estructurat de

tal manera que quan se suggereixen, posem per cas, mots col·lectius, al costat no hi consten altres tipus de solucions, sinó que, si n'hi ha d'altres, cosa que passa amb freqüència, s'esmenten i es comenten en els apartats que corresponen a aquestes altres propostes. Per tant, tenir en compte el context és més necessari que mai.

Gairebé totes les —diguem-ne— crítiques que he llegit al manual esmenten que en un moment donat es proposa la paraula *descendència* per evitar el masculí *fills* i, a continuació la col·loquen en algun context on seria absolutament impertinent usar-la.

Tal és la recurrència a exemplificar la perversió i maldat del manual a partir d'aquest cas concret que, en algun moment d'optimisme entusiasta, he estat gairebé temptada de felicitar Política Lingüística per haver fet unes propostes tan estupendes i que tenen tan poc a criticar que tothom s'ha de fixar en el mateix cas per, tot seguit, distorsionar-lo. De tota manera, en moments de reprovable pessimisme i malícia, penso que aquesta recurrència potser es deu al fet que no tothom que el comenta s'ha mirat el manual, sinó que simplement agafen el tan criticat detall de la descendència d'un article prèviament ja publicat, cosa d'altra banda ben comprensible: de vegades, una es fa creus que hi hagi persones, per prolífiques i fèrtils que siguin, que puguin escriure tants articles —i sobre qüestions tan variades— a la setmana.

En aquella conferència, feia esment de diversos fragments coetanis on havia trobat usada la paraula *descendència*; per exemple, un d'una entrevista d'Alícia Toledo a Isabel-Clara Simó:

—[...] *en la sobreprotecció dels joves?*

—Aquest és un mal endèmic de les societats occidentals actuals i més encara en l'àmbit mediterrani, on la família és una cèl·lula elemental de la societat.

—*És culpa dels pares?*

—Els fills adolescents volen construir el seu propi món i els pares en senten una por immensa.

—*Por que facen la seua?*

—D’una banda, por de les hostilitats del món i, de l’altra, dels fracassos dels fills, perquè sovint són sentits com a propis. És un atavisme que els pares vulguen superar les pròpies frustracions a través de la **descendència**.¹⁸

—*Però Dora busca protecció en dos personatges que funcionen d’una manera simbòlica...*

—Per a ella són dos possibles exemples a seguir: la llei i l’ordre representats per l’assistenta social i Marc, que és un exemple de marginalitat. Finalment, no tria ni un ni l’altre i tira per l’opció de «la meua vida és meua».¹⁹

S’hi veu que l’escriptora fa servir la paraula «descendència» sense cap mena de complex. Sembla que el text ni se’n ressent especialment, ni grinyola gaire (fins i tot s’entén a la primera el que vol dir). I, evidentment, no seré tan presumptuosa com per pensar que Isabel-Clara Simó utilitza aquesta expressió *després* d’haver-se llegit un llibret en el qual he col·laborat, és a dir, que ha necessitat llegir-se el manual abans d’apuntar fórmula tan econòmica i adient, com comprensible (més aviat, diria, la cosa va a l’inrevés).

En aquella conferència vaig posar altres exemples de la utilització de la paraula *descendència* i d’una paraula emparentada, com és *prole*. Exemples que ara deixaré de banda per presentar-ne alguns de nous, per mostrar la vigència d’aquest parell de paraules, així com d’un altre terme de la mateixa filiació semàntica com és *progènie*.

Primer de tot, i per ordre cronològic, presentaré uns quants casos d’emergència de la paraula *descendència* en diferents mitjans de comunicació. El primer de tots es fa ressò dels sacrificis que podrien veure’s obligades a fer monarquies imperials per tal de perpetuar-se en el poder.

18 A partir d’aquí, marco, en les citacions, les paraules implicades en negreta.

19 Isabel-Clara SIMÓ: «He escrit aquest llibre per respecte als adolescents». Entrevista d’Alicia Toledo a Isabel-Clara Simó. *L’illa*, núm. 40 (tardor 2005), p. 13. La negreta d’aquest fragment i dels següents és meua.

¿Emperadora?

Un equipo del Gobierno nipón ha propuesto que se permita a las mujeres y sus **descendientes** acceder al trono imperial.²⁰

Que ningú no pateixi; finalment, una de les dones de la família va aconseguir parir un nen. Menys de mig mes després, en una notícia que feia esment de la col·laboració d'àvies, i en alguns casos, d'avis, en la cura de nétes i néts, vaig tornar-hi a trobar la paraula.

Las parejas jóvenes siguen sin prisas por experimentar eso de ser padres, ya que las que continúan sin **descendencia** rondan los 34,7 años de media.²¹

En un context ben diferent, en vaig trobar una altra mostra quan una periodista informava dels problemes que comporta la desaforada política del totxo en aquest país.

«¿Insistir en pedir soluciones? Yo sólo digo que los ciudadanos tienen que implicarse. No pueden dejar en manos de los políticos decisiones que hipotecan el futuro de sus **descendientes**», señala el director del OSE (Observatorio de la Sostenibilidad en España).²²

Es veu que una solució tan econòmica també corre rabent per la Xarxa, ja que al diari *Avui* vaig trobar, per partida doble, la referència següent:

Els polítics primer han de fer el que no han fet mai. Preocupar-se per nosaltres, pels joves, per la família i perquè puguem tenir la nostra **descendència**. La immigració és l'excusa per suplir les mancances d'una nul·la política familiar que a les mateixes esquerres els ha semblat sempre una qüestió antiquada i dretana. No sé per què, si sense **descendència** no hi ha futur.²³

20 *Què! Barcelona* (22 novembre 2005), p. 10.

21 Isabel IBÁÑEZ. «Más de 12.500 abuelos vascos se hacen cargo del cuidado diario de sus nietos». *El Correo Español / El Pueblo Vasco. Vivir* (16 desembre 2005), p. 67.

22 Celeste LÓPEZ. «¿Quién pone freno al litoral del cemento?». *La Vanguardia. Revista* (18 juny 2006), p. 11.

23 «Retalls. El racó de l'internauta». *Avui* [en línia] (26 setembre 2006). <<http://www.avui.cat>> [Consulta: 26 setembre 2006].

Poc després, al mateix diari vaig poder-ne detectar un altre cas que, de passada, mostra diferents formes d'entendre la parella, la família i el tipus de concepció.

La família de la Kènia, *la base*

El precedent directe del telefilm *Vida de família* cal buscar-lo en el documental *La família de la Kènia*, un laboriós treball de Llorenç Soler que va arribar a la pantalla dels i televisors aquesta primavera passada dins el programa contenidor del 33 *El documental*.

A *La família de la Kènia*, que es va rodar durant quatre anys, Soler va mostrar el procés que va permetre que dues lesbianes poguessin tenir **descendència** gràcies a la inseminació artificial. Amb el documental, l'autor va voler llançar «un missatge de solidaritat i d'amor».²⁴

També en català vaig trobar aquest altre fragment, en el qual és notable comprovar que ja no es dóna per descomptat el sexe de la parella d'una dona. Cada cop que surt la paraula *parella* o *parelles*, un adjectiu l'especifica cap a una banda o una altra.

200 embarassos sense pare conegut per inseminació artificial

Més de 200 dones sense parella masculina van iniciar l'any passat a Catalunya una gestació a partir de la inseminació artificial amb semen de donant anònim que se'ls va realitzar a les clíniques especialitzades. 800 dones més van plantejar la mateixa sol·licitud a causa de l'esterilitat de les seves parelles masculines. Aquesta opció social, que fa a penes 10 anys constituïa una raresa, té ara una demanda creixent per part de dones de molt variada circumstància personal. Unes han decidit viure soles però volen tenir **descendència** i moltes altres tenen parella femenina.²⁵

Encara no havia passat ni un mes que en vaig tornar a trobar un cas per partida doble, en aquesta ocasió en castellà. D'una banda, en el cos d'uns dels articles que constituïen un dossier que parlava sobre la

24 REDACCIÓ. «Nous estils de família». *Avui* (7 novembre 2006), p. 63.

25 Rafà JULVE. «La família monoparental rebrà el mateix tracte que la nombrosa». *El Periódico de Catalunya* (23 febrer 2007), p. 2.

fertilitat femenina, s'hi podia trobar la paraula en un fragment d'accidentades concordances.

A partir de ese momento, se abrió un halo de esperanza para muchas mujeres sumidas en la natural etapa de la menopausia, pero también pusieron el grito en el cielo la mayoría de especialistas, desde ginecólogos a psicólogos infantiles pasando por filósofos y sociólogos.

Al fin y al cabo, el deseo de estas mujeres de tener **descendencia** pasada la cuarentena tienen el derecho de realizarlo siempre y cuando encuentren algún especialista que las quiera ayudar.²⁶

L'altre era en un dels destacats de la notícia. També crida l'atenció el fet que, tot i que dubto que el periodista conegués personalment la dona, l'anomeni d'una manera que denota familiaritat, és a dir, pel nom i no pas pel nom i el cognom, o el cognom.

Adriana Iliescu

Desde la juventud, Adriana se volcó en su carrera académica se olvidó de formar una familia, pero cuando ya había pasado la cincuentena de largo decidió que lo más importante para ella era tener **descendencia**. «Todo el mundo tiene una misión en la vida, y puede que esta fuera la mía», afirmó ante decenas de periodistas el día de su tan ansiado parto.²⁷

Aproximadament mig any després, ensopego amb aquest altre que cito, perquè, al marge de l'emergència del mot concret, s'hi podrà comprovar que l'ús del masculí no ajuda precisament a fer-lo comprensible:

Los niños pagan el pato de las desavenencias y son usados como armas arrojadas de un cónyuge contra el otro. Ahora se ha empezado a definir el síndrome de alienación parental (SAP) como aquella situación en que un progenitor, en este caso lo más normal es la madre, alienta fobias contra el otro en su **descendencia**.²⁸

26 Lluís ROYO. «Fertilidad. Madres que podrían ser abuelas». *Vivir la ciencia* [dossier]. 19 març 2007, p. 24-25.

27 *Op. cit.*, p. 24.

28 Santiago TARÍN. «Una batalla con varios frentes». *La Vanguardia* (12 octubre 2007), p. 30.

I definitivament, enllesteixo la revisió d'aquests escrits amb aquest:

Una pareja catalana ha solicitado al Departament de Salut de la Generalitat que autorice la selecció de sus embriones para evitar que su **descendencia** corra el riesgo de sufrir cáncer de mama hereditario.²⁹

* * *

En la conferència que és l'origen d'aquest escrit, manifestava que els fragments que hi vaig aportar no sonaven gens estranys o distants ni enterbolien el sentit del que s'hi deia, ans el contrari, el deixaven ben nítid i clar. Bé, penso que, en els fragments que després he anat trobant i que aquí acabo de consignar, es pot confirmar la impressió i la bondat d'una fórmula tan econòmica i precisa com és la paraula *descendència*.

També en aquella conferència, deia que un dels articulistes feia esment justament d'aquesta economia lingüística i la relacionava íntimament amb el sentit comú. En l'article, a més d'esplaiar-se sobre la pretesa extravagància i raresa de la denominació *descendència*, també es preguntava per què, ja posades, no fèiem servir una expressió tan forassenyada (als seus ulls) com *progènie* o, ja en el súmmum de l'horror, *prole*.

Vaig deixar de banda la *progènie* en la conferència (més avall la reprendre); però, de *prole*, en vaig posar tres exemples que ara deixo a part, per aportar-ne noves mostres. Tres, les vaig extreure d'una mena de novel·la justament escrita per un home i traduïda per un altre. En el primer, hi surt la paraula per partida doble:

Los propios señor y señora Helianos eran incapaces de olvidar la pérdida de su primogénito, Cimon, que desde el día de su nacimiento y hasta su muerte nunca estuvo un día enfermo: un chico inteligente y prometedor. Pero, dado que los griegos poseen un realismo innato y un sentido absoluto de la muerte, de algún modo cerraron sus mentes, o al menos se mantuvieron en silencio por el bien del otro. Ya había bastante sufrimiento con tener que criar

29 Maite GUTIÉRREZ «Una pareja catalana pide la selección embrionaria para evitar el riesgo de cáncer». *La Vanguardia* [en línia] (18 octubre 2008). <<http://www.lavanguardia.es/lv24h/20081018/53561781666.html>> [Consulta: 19 octubre 2008].

al resto de la **prole**, pobre **prole** inferior, en estos tiempos de maldad; era algo que discutían a todas horas.³⁰

El fragment, encapçalat per un «señor y señora Helianos» i no un «señores Helianos» dóna compte d'algun dels topants dels usos de l'anglès. El segon diu:

Helianos lo meditó y decidió proteger a su **prole** mediante una pequeña estratagema.³¹

El tercer hi torna posant de manifest, un altre cop, la bondat d'un terme tan sintètic com inequívoc:

En aquellos momentos de excitación le complacía incluso el aspecto de su desgraciada **prole**. Zanquilargos, con aquella barriguita fruto del hambre, los nudillos huesudos y los huesos prominentes, ¿qué importaba? Eso era obra de los alemanes.³²

També a la premsa es poden trobar indicis de la paraula. A continuació, en veurem una emergència en un article sobre llibres i biblioteques:

En el *hall*, además de hacer carnets para las bibliotecas —se hicieron unos doscientos cincuenta en los dos días—, una larga mesa con lamparillas ofrecía un espacio de recogimiento para que los padres pudieran acompañar a su **prole** en la lectura, así como en otro punto los chavales podían traer sus libros e intercambiarlos gratuitamente. Las mesas estaban segmentadas en tres franjas de edad.³³

Després d'això, quedava pendent reprendre el fil de *progènie*, anunciant fa uns quants paràgrafs, que en la conferència no vaig resseguir ni, per tant, exemplificar. Ho faré a partir d'un cas que va emergir en un article extret també de la premsa.

Y es esta precariedad —de la cual el CPE [contrate de primera feina] se ha convertido en símbolo— la que ensombrea la percepción que tienen del futuro amplias

30 Glenway WESCOTT. *Apartamento en Atenas*. Traducció de Toni Hill. Barcelona: Lumen, 2005, p. 25.

31 *Op. cit.*, p. 44.

32 *Op. cit.*, p. 57.

33 Pere GUIXÀ. «Món Llibre, el Sant Jordi infantil». *La Vanguardia. Culturals*, núm. 199 (12 abril 2006), p. 14.

capas de la clase media francesa, pesimistas y temerosas del mañana que espera a su **progenie**.³⁴

He de dir que, a l'hora de bastir l'escrit, és a dir, per trobar els textos i fragments que l'il·lustren, no he fet cap recerca específica i intencionada, ni he buscat selectivament cap dels tres termes: ho he fet a partir de les lectures que m'han anat caient a les mans. Confesso, a més, que gairebé mai no compro cap diari: m'agraden tant que, com que me'ls llegiria cada dia de dalt a baix, no m'ho puc permetre, ja que no faria res més en tot el dia. Això sí, tinc a prop un subscriptor de *La Vanguardia* (no m'acostumo a perdre mai el suplement cultural del dimecres) i una subscriptora d'*El País*. En conloc, per tant, que la freqüència de totes tres paraules a la premsa deu ser alta.

No serà de més, doncs, avisar Política Lingüística perquè, en un pròxim manual, tinguin en compte tant la paraula *prole* com la paraula *progènie*, que no s'oblidin d'aquestes dues formes tan pràctiques, econòmiques, solvents, precises i carregades de sentit comú.

* * *

Al començament d'aquest escrit deia que volia reprendre i ampliar alguns dels fils d'una conferència, i ho deia així: en plural.

En efecte, en aquells papers feia esment d'una qüestió tan interessant com és el fet que una novel·la d'Elizabeth Kostova, *The historian*, que versa sobre el comte Dràcula i a la qual s'augura un brillant futur, ha estat titulada en la versió catalana com *L'historiador*, mentre que en la traducció castellana, qui l'ha traduïda ha preferit girar-la amb la professió en femení, *La historiadora*.

No cal ni dir que al detractor de les paraules *descendència*, *prole* i *progènie* li sembla que l'opció masculina és la més encertada, atès (segons ell) el seu caràcter genèric. És a dir, que encara que pel que fa a la traducció al castellà s'hauria pensat (cosa que han fet) que el títol anava dedicat a «la protagonista», a una dona, com que «historiador» és, segons l'articulista, genèric, tant li feia denominar-la amb un masculí. O sigui que si, per exemple, avui anem al mercat i ens atén una dependent, a

34 Lluís URÍA. «La rebelión de la clase media». *La Vanguardia* (19 març 2006), p. 4.

com que segons l'articulista el masculí té valor genèric, li podem dir «dependent»? (No em puc ni imaginar on devia haver anat a raure en aquell moment el sentit comú.) Una no pot més que quedar-se perplexa i preguntar-se per què, si la paraula *historiador* és genèrica, tenim una denominació com *historiadora*.

De tota manera, però, el que vull remarcar és que el doble títol del llibre d'Elizabeth Kostova, segons que llegeixis la versió catalana o la castellana, és un cas bonic, interessant, esperançador i extraordinari (de moment). Em fa l'efecte que aquest enforcall fa uns quants anys ni s'hauria plantejat. Dificilment s'hauria trobat alguna persona amb prou amplitud de mires per permetre's la llibertat de pensar que la protagonista principal era el personatge femení i no —necessàriament, obligatòriament— el masculí i, a partir d'aquí obrar en conseqüència i concordança.

* * *

De fet, un quant temps més tard, devia ser cap al febrer del 2007, la traducció d'un altre llibre posa de manifest que els genèrics anglesos realment ho són (i en els dos sentits).

Ho dic arran de la traducció al català d'un llibre de Frank McCourt que en anglès té el títol de *The teacher man*.³⁵ És a dir, s'hi pot veure que, en anglès, per especificar que es tracta en concret d'un home, d'un professor, i no d'una persona sense especificar, l'autor va incloure en el títol del seu llibre la gens sobrerera, en aquest cas, paraula *home*, ja que, si no, no quedava clar, d'entrada, i a la vista només del títol, si s'estava parlant d'una *professora* o d'un *professor*. La solució, doncs, ha estat fàcil: especificar-ho amb un «*man*».

Això mostra que el títol *The historian*, de la novel·la d'Elizabeth Kostova, en no portar cap mena d'especificació ni per a dona ni per a home, tant pot al·ludir a una historiadora com a un historiador. El títol deixa la denominació ben oberta, interessantíssima i lliure.

Bromera, que és l'editorial que ha publicat *The teacher man*, el llibre de Frank McCourt, ha traduït lògicament el títol al català amb un

35 Frank McCOURT. *El professor*. Traducció d'Eduard Castanyo. Alzira: Bromera, 2006.

expressiu i concís *El professor* —realment no feia falta res més—, i no com *El professor home* o *L'home professor*, cosa que seria realment redundant. Aquestes hipotètiques traduccions posen clarament de manifest, a més, la grolleria i la impertinència de traduccions com *dones escriptores*, quan l'original anglès parla de *women writer*, ja que una denominació com *escriptores*, les il·lustraria perfectament i ben econòmicament.

Arran d'aquest cas, em vaig preocupar d'investigar quin era el títol original de la pel·lícula de Clint Eastwood, *Banderas de nuestros padres*, estrenada el 2006. Doncs bé, com em pensava i suposava, en anglès es diu *Flags of our fathers*, és a dir, el que traduït al català seria «Banderes dels nostres pares homes» (que deu ser del que deu parlar la pel·lícula: de les banderes d'ells, no de la humanitat ianqui; de les banderes paternes, no de les maternes). És clar, doncs, que es tracta d'un títol sense engany possible.

Em sembla interessant saber-ho. Hi ha llengües que distingeixen el conjunt de mare i pare del plural *pares*, distinció que permet discriminar nítidament, clarament, entre els dos conjunts, com, per exemple, l'anglès que hi té la paraula *parents* o el francès que fa servir el mateix terme, malgrat que és una llengua romànica i, ja se sap: és estesa la brama que diu que les llengües romàniques no poden solucionar amb un genèric aquest tipus de cas. Ni en català ni en castellà existeix un terme semblant; això fa que aquí hi hagi gent que, a la vista d'un títol com *Banderas de nuestros padres*, no es faci una idea del que vol dir, ni indagui realment a qui fa referència el títol. Cada vegada que passa això, el protagonisme masculí agafa l'espai del protagonisme humà, n'ocupa tot l'espai.

No dic que la traducció al català o al castellà d'una expressió com *pares* atribuïda als homes sigui bufar i fer ampolles, però sí que vull remarcar que en el cas invers i paral·lel, tampoc no ho era i, en canvi, Frank McCourt ho va solucionar especificant la masculinitat del seu protagonista. No la va deixar en l'aire.

* * *

Un altre cas de traducció com un cabàs. Una sèrie de televisió que en anglès es deia *Brothers and sisters* s'ha traduït en castellà per *Cinco hermanos*.

¡Cuánto le debemos a *Los Soprano*! Demasiado, aunque mucho menos que cientos de profesionales del guión. Como Jon Robin Baitz, de *Brothers and sisters*, dirigida por Ken Olin (*Alias*) y estrenada aquí como *Cinco hermanos* por la cadena de pago Fox.³⁶

Quin aporta més informació? És molt més llarga i carregosa l'expressió «germans i germanes» que «cinc germans»?

31 d'octubre - 12 de novembre de 2005 /
febrer-octubre del 2007 / juliol del 2008

36 Lluís COSTA. «La familia unida —por la tele—, permanece unida». *La Vanguardia. Culturas*, núm. 281 (7 novembre 2007), p. 24.

LA PERCEPCIÓ DE LA REALITAT

A Barcelona hi havia dues places de toros. Ara, transformada la de les Arenes vés a saber en què, de moment, en quedarà una: la Monumental.

Si es preguntés a segons quina classe de turisme —potser fins i tot a una bona part del turisme— si a Barcelona hi ha curses de braus, és molt possible que digués que sí, que hi ha afició.

Mentre que si es preguntés a la població de Barcelona si a la seva ciutat es fan curses de braus, si hi ha afició, segurament una gran o una part diria que a Barcelona no agraden els toros, que si bé és veritat que de tant en tant se'n fan, això no vol dir gairebé res, que és una cosa residual, testimonial. Coses de gent de fora d'aquí. Que pràcticament es pot dir que aquí no hi ha curses de braus.

Fins i tot és més que possible que hi hagués algun segment de la població que defensés aferrissadament que no n'hi ha, que no se'n fan. Bé, que sí, però que això no vol dir res.

Tot això mostraria que una cosa és la realitat, el que passa, i una altra de ben diferent la percepció de la realitat (i el desig). Capaç de minimitzar, o de no veure, un fet objectiu (sí, una plaça sí que en queda; sí, s'hi fan toros de tant en tant —se suposa que durant la temporada—), capaç de confondre desig amb realitat.

De moment, haurem de convenir que, mentrestant, a Barcelona és segur que no està situada en un altiplà, que és més que probable que no

té la torre Eiffel de París, ni tal vegada el Big Ben de Londres, però que és ben cert que s'hi fan curses de braus.

És a dir, si la pregunta fos si sí o si no, s'hauria de dir que sí. No es pot dir que no. (Però hi ha gent que ho negaria.)

18 de desembre de 2005

MANDROSES SEGADORES; AIGUADERES PLENES DE FOGOTS

A final de gener del 2006 vaig a la Pedrera a veure l'exposició de Gargallo (interessantíssim, el vídeo: una entrevista a la seva filla Pierrette Gargallo, també escultora).

Passejo, miro, bado.

Em criden molt l'atenció diverses obres. Per exemple, *Les aiguaderes*, dues dones que traginen sengles gerres d'aigua al cap. És francament sorprenent que aquestes dues treballadores, en l'exercici de la seva professió, traginin l'aigua nues de pèl a pèl.

Per exemple, *La segadora*, una obra que, en un format o altre (escultura, quadre, dibuix), el va anar acompanyant gran part de la seva vida. La treballadora descansa ben cofoia, estirada a redós d'un paller i per protegir-se del sol —suposo—, es tapa el cap amb un barret elegant i seductor d'ala amplosa que a mi em va semblar ben poc pagesívol. Com les aiguaderes, capell al marge, va ben conilla (típic comportament de les segadores, de les aiguaderes i de moltes de les ballarines de Gargallo: es veu que quan se n'atipen i tenen calor, es treuen la roba i, apa, a jeure una estona).

Pregunto a les amigues que hi han anat què els sembla l'exposició. En general, agrada; espontàniament, no n'hi ha cap que trobi digna d'esment aquesta tendència de Gargallo de fer anar lleugeríssimes de roba les seves protagonistes (que no pas a ells).

Trobo que té una visió peculiar i extravagant de les dones, o potser sóc jo la que m'ho miro malament?

Gener del 2006

CONTINUEM «NECESSITANT MILLORAR»

El lema de la manifestació del 18 de febrer de 2006 a Barcelona en ocasió de l'Estatut és «Som una nació i tenim dret a decidir».

La cosa és enrevessada.

S'inicia amb una afirmació d'identitat, el nom de la cosa: «som tal cosa, som tal altra, som allò de més enllà...»; o sigui, s'ha de dir el que s'és, s'ha de reivindicar, s'ha de manifestar. Malament, doncs. És a dir, hi ha gent, bàsicament des de fora, que neguen que aquí (el meu punt d'enunciació geogràfic és el cap i casal) es pugui ser una nació, que neguen que això sigui així, que «nació» no, de cap manera, potser «nacioneta», «provincieta», però que de nació, com les olives, ja hi ha l'espanyola. El raonament és lineal: si hi ha una nació que és l'espanyola, dins no n'hi pot haver cap més, no n'hi cap cap més, que això és una cosa seriosa i no un joc de nines russes.

Força part ho argumenta eixugant-se els morros en aquest tovalló en què s'ha convertit la Constitució, dient que d'aquesta manera hi consta i que, per tant, no hi ha res a dir-hi ni a fer-hi.

Espero que tothom en prengui ben bona nota. Hi ha gent que anys enrere va jugar amb foc i va decidir que en moltes coses, i a més, importantíssimes, el nom no feia la cosa, per exemple, ai!, el nom de la llengua al País València, o la mateixa denominació geogràfica que acabo d'esmentar. Fa anys que en roseguem els amargs resultats.

Ara, el que realment és fascinant és la segona part del lema, aquest «tenim dret a decidir», no us recorda allò tan cantat i reivindicat per les feministes, per molts col·lectius de dones, de «dret al propi cos»?

Com és que la cosa es planteja en aquests termes?

Al meu entendre, perquè és, *mutatis mutandis*, exactament la mateixa situació de discurs dominant / discurs dominat. És a dir, algú s'atorga des de fora la potestat de decidir sobre mi. Algú s'atorga el paper de major d'edat i es permet el despropòsit de tractar l'altra banda de menor d'edat.

(Per acabar-ho d'adobar, l'endemà de la manifestació, Rodríguez Zapatero fa saber a Puigcerçós que «havia quedat impressionat per la manifestació i que li havia agradat el caràcter cívic i positiu».³⁷ Però què es pensa aquest?)

Així ho corroboren tots els discursos en les negociacions (per dir-ne d'alguna manera) entre les forces (?) polítiques catalanes i espanyoles —quin altre bonic joc de paraules; perquè, si són espanyoles, bé haurien d'incloure també les catalanes. Em refereixo, per exemple, a la manifestació insistent que no hi pot haver negociacions bilaterals, de tu a tu, entre l'Estat i Catalunya (un cop més, com es dilueix i desapareix Catalunya dins aquest Estat?), a la també insistent decisió que la solidaritat no la decideix la part solidària, ni tan sols les forces catalanes, sinó l'Estat.

* * *

A mi em retrotrau directament a la Llei sobre l'avortament vigent, segons la qual les dones no tenim dret al propi cos, no hi decidim res, sinó que una catèrvola d'experts, segons la llei (metges, psicòlegs...; amb aquest gènere gramatical em sembla que s'hi refereix), peroren sobre el nostre estat físic i mental i decideixen sobre el nostre cos. Ningú, malgrat que és una befa, que és una mofa, no està per la feina de canviar-la, perquè deixi de ser aquesta insultant agressió a la majoria d'edat de les dones, a la salut mental de les dones.

17-20 de febrer de 2006

37 Francesc BRACERO. «Carod cree que la manifestación muestra que “España tiene un problema” con Catalunya». *La Vanguardia* (20 febrer 2006), p. 15.

LA TELE I EL COTXE

No tinc cotxe.

Per molts motius que ara segurament no fan al cas.

En tenia —no motius: cotxe.

Quan me'n vaig desfer, una de les amigues més assenyades que tinc em va fer unes reflexions sobre si no em penediria de la decisió, que si no el necessitaria en un moment donat, que com m'ho faria...

Sé que moltes de les meves amigues em troben una mica rara (també) pel fet d'haver renunciat al cotxe.

És curiós. Les que m'hi troben són conscients que tenir cotxe, que la suma inacabable de cotxes i més cotxes individuals, ens acosta ineluctablement cada dia una mica més a l'abisme del desastre, són partidàries del transport públic i/o col·lectiu, saben la factura energètica (a més de la personal) que es paga per tenir cotxe, són perfectament conscients que no és sostenible, etc., etc.; però troben que la decisió és, si més no, extravagant.

Estic disposada a concedir que sí, que en algun moment potser sí que és imprescindible tenir cotxe.

* * *

Ara, tampoc no tinc tele.

No en tinc per molts motius entre els quals, ho puc assegurar, no s'hi compta el menyspreu. Però no m'he posat a escriure per fer-ne la llista.

Al marge dels motius, doncs, sempre m'ha cridat l'atenció que la major part de la gent que ho sap, em trobi una mica estranya.

Perquè pel que fa a la tele, no hi ha ningú que gosi dir que potser en un moment donat la necessitaré. Hi ha consens a dir que és un artefacte dominat per la repugnància, inundat de porqueria, que és fastigosa i immirable, infumable, incomedible, que no hi fan res de bo, res de res. Que, a més, hi perds el temps miserablement, que no fa res de profit.

Per si tot això fos poc, sembla que socialment va contra l'autoestima, va a favor de la vida sedentària i de l'obesitat, etcètera.

I, contràriament al que es diu en el cas del cotxe, ningú no diu que pot ser que, per remot i hipotètic que sigui, algun dia em pugui fer un servei, pugui solucionar-me alguna cosa.

Semblaria aleshores que l'únic assenyat que es pot fer amb la tele és prescindir-ne, és no tenir-ne. És a dir, és una font sens fi de disgustos i amargor, una pèrdua de temps, una reproductora del pitjor del pitjor; però, curiosament, tot això es veu que no és prou argument per no tenir-ne. No, de fet, encara que no tingui cap virtut, ni una, la rara, l'estranya, és la gent que no en té, ets tu quan en prescindeixes, quan no en tens. Com si no hi hagués vida després (al marge) de la televisió.

Anar contra la inèrcia, l'*establishment*, la majoria, la *normalitat*, doncs, està mal vist, ni que sigui afectuosament.

* * *

No sé si ho sabré explicar. Però em recorda aquelles claudicacions que es fan, que jo faig, en els moments més impensats, davant, per exemple, del patriarcat, del militarisme; el vertigen, el buit, la paor d'anar-hi en contra fins a les últimes conseqüències, de perdre coses tan definitivament malignes i perverses, però sòlides i contundents, conegudes de tota la vida.

Em recorda allò que explica Rebecca West en l'extraordinari llibre que recull les reflexions i les impressions del viatge que va fer de cap a cap dels Balcans, entesos en sentit ampli, que és *Cordero negro, halcón gris*. Rebecca West parla, amb dolor i un pèl de desesperació, d'alguna cosa que jo percebo com a propera a això i a mi, a allò de —en l'últim moment, en última instància— renunciar.

Si he llegit bé el llibre, si ho he entès i no m'erro, en parla a propòsit de les dretes i —diguem-ne— de les esquerres, de la maldat i de la bondat, aquest no gosar finalitzar, aquest no atrevir-se de les —diguem-ne— esquerres a portar fins a les últimes conseqüències alguna empresa. Parla també de la característica d'oferir el coll (com el xai més negre) en sacrifici ritual en l'últim moment, en comptes d'anar a favor de tota la humanitat i capgirar definitivament alguna cosa.

En un pla una mica més concret, em recorda el vertigen que provoca el desconegut, que em va semblar detectar en el comportament —aquest cop no personal, sinó social— d'una massa de gent comportant-se com una persona, per exemple, quan es va votar si s'entrava o no a l'OTAN. Em recorda el tocar a sometent que hi ha per part de l'establert, cada vegada que, després de molts esforços, es vota la independència del Quebec; a última hora, per poc, fregant, surt que res no canviï.

O ara, l'*horror vacui*, la por a la cosa desconeguda, de moment pel que fa als partits polítics, de moment pel que fa al partit que hi està, sembla, en contra, que implicaria votar *no* a l'Estatut.

Si ho explico amb un detall que em toca de prop per partida doble és perquè el vaig veure i perquè té a veure amb allò que s'ha convingut a dir la perspectiva de gènere, potser ho aclariré més: em refereixo, per exemple, a l'actitud d'una prominent feminista a qui un cop vaig acompanyar a l'estació de França a agafar el tren que l'havia de dur a París: fins que un home —i no precisament de la RENFE, si no un passavolant com jo— no li va dir que aquell era el seu tren, no s'ho va creure, no va deixar de patir (jo ja li ho havia assegurat abans; d'altres dones, també).

A un nivell més personal, em recorda la seducció de ser atrapada, enxampada, quan de petita jugava a fet a amagar, la convicció que no hi havia escapatòria; també el vertigen de no salvar-me.

20-26 de febrer de 2006

PRESUMIT I MASCULÍ

Aquest escrit, que molt em temo que podria anar-se escrivint (de fet, com molts altres) indefinidament, és a dir, que no hi hauria manera de tancar-lo mai, s'estructura en moltes fases, però he aconseguit reduir-lo a no gaires dates.

* * *

Un dissabte, érem en aquell moment cap al març del 2006, el Toni, que en aquell moment estava a punt de fer dos anys, va estrenar pantalons.

Aquell dissabte, el primer que va fer quan em va veure, va ser, ben content i satisfet, fer-m'ho notar: ensenyar-me els pantalons nous. Era realment bonics, folrats, abrigadets, i així li ho vaig dir: estava molt guapet.

Diumenge passat, la mare del Toni i jo érem al vestuari del club canviant-nos després de nedar una estona.

Al vestuari vam coincidir amb una senyora que té una néta que es porta dos dies amb el Toni, és a dir, que també acaba de fer dos anys. Va preguntar pel Toni, li vam correspondre i aleshores ella ens va dir, satisfeta, que la nena ja parlava molt. Tot seguit, va afegir que era molt presumida, que justament el dia del seu aniversari sa mare li havia posat unes mitges noves i, el primer que va fer quan va veure-la a ella, va ser ensenyar-les-hi.

Jo li vaig dir que el Toni també era presumit, que l'altre dia havia estrenat pantalons i el primer que havia fet quan m'havia vist, va ser ense-

nyar-me'ls. La senyora em va mirar amb una moderada però sostinguda i ferma incomprensió: com si jo fos una mica enze.

Així conformem nenes i nens.

Segurament, si la senyora tingués un nét i li hagués ensenyat —tan presumit com és— que duia pantalons nous, ella no ho hauria percebut com un tret rellevant del seu caràcter, segurament n'hauria fet poc esment i no ho hauria trobat digne de menció. Potser ni ho hauria registrat. (I com que no ho hauria anat dient, la néta no l'hi hauria sentit dir repetidament i no hauria anat interioritzant el fet de ser presumida com una característica pròpia.)

Segurament, si ella no hagués dit que la seva néta era presumida perquè li havia ensenyat les mitges noves, jo no hauria caigut en el fet que al Toni se'l pot caracteritzar com a presumit, ja que em va ensenyar amb molt de gust com li llüien els pantalons nous.

I així anem fent: la senyora va dir, de la néta, que parlava molt; segurament hi hauria pogut afegir un reguitzell de qualitats, habilitats i aptituds, però justament se li va acudir afegir, entre les moltes coses que en podia dir, que era molt presumida.

I així anem fent: diem del Toni que és molt maco, simpàtic, eixerit, tossut (o obstinat), que cada dia parla més, que és un nen feliç, fins i tot que és un «mimós», però no se'ns havia acudit mai dir que és presumit (o net i polit, que també ho és).

Segurament, a la nena li diuen que és presumida i li ho celebren i li ho troben bé, és a dir, li ho fomenten.

Segurament, al Toni no li ho hauríem dit mai, ni li ho hauríem celebrat, ni li ho hauríem trobat bé, és a dir, no li ho hauríem fomentat gens.

Potser, doncs, no és veritat que tot sigui genètic.

(El més interessant: el procés d'adonar-nos-en. També la percepció del que en una nena, en un nen, és rellevant: de la tria que fem.)

És un fenomen semblant, tot i que en un altre ordre de coses, al que constato després de passar —ja a l'abril— un tros de Setmana Santa a Sevilla: allà, a l'escola, a les criatures com a manualitat els fan fer passos (vull dir, miniatures de passos —el que allà en diuen *pasos* o *palios*— de

processó: la Macarena, el Cachorro, etc.); aquí, quan arriba la Castanyada, posem per cas, fan (o perpetren) panellets. Indefectiblement, de grans s'estimaran, respectivament, passos o panellets.

28 de març - 16 d'abril de 2006

* * *

A partir de la constatació que el Toni era (i és) presumit, m'he anat fixant en d'altres detalls. Per exemple, cap al maig del 2006, passejava per Vielha (hi feia un taller de coeduació) i a l'entrada (o a la sortida) de l'institut on el donava, hi havia nombrosos grups de noies i nois.

Vaig constatar que hi havia molts més nois que noies que duien moto (o almenys un casc —la major part a mode d'escut— al braç). Em vaig fixar que eren molt contundents (els cascs) i, en general, un pèl cridaners i agressius. Ara, sobretot el que em va cridar l'atenció és que eren de decorats bigarradíssims, que estaven aclaparadorament historiatos. Se'm va acudir que si fossin un complement femení, segurament es consideraria que els cascs tenen també un component estètic (o només estètic); ara, com que són més aviat masculins, es té tendència a pensar que són sobretot funcionals (com les sabates o les vambes que porten).

Això em va portar cap a una altra qüestió: per què es considera molts cops que les noies trien el calçat per raons estètiques i els nois per motius pràctics, funcionals, com deia abans? Només cal passejar-se per un institut per adonar-se que, per als nois, el calçat és un element definitori i que no el trien només per comoditat o practicitat. Tant costa veure que corren com llebres darrere de segons quines marques?

Al mateix temps, alguna persona pot creure a hores d'ara que les noies no busquen també (o sobretot) la comoditat quan es procuren un parell de sabates?

* * *

Uns mesos després, érem al juny del 2006, el Toni va tornar a causar sensació. Tornava a ser al vestuari i sa mare li posava crema antisolar perquè no es cremés. Es veu que algunes de les dones que ho contemplaven, trobaven prodigios que «sent un nen» se'n deixés posar. No tan sols això,

és clar, ja que sol participar activament i entusiàsticament a untar-se —bastant indiscriminadament, cal reconèixer-ho— el cos d'antisolar.

Per postres, quan va acabar de dutxar-se també es va voler empastifar tot el cos d'hidratant, sa mare se'n posa, jo me'n poso, la resta de dones del vestuari també; és d'una lògica meridiana, doncs, que també ell ho vulgui fer. Només deixaria de voler-ho si un dia (i espero que no arribi mai) li omplissin el cap amb el prejudici que no és de nens posar-se cremes, que això (cuidar-se), els nens no ho fan (ni ho han de fer). Ai.

* * *

L'última volta de rosca —per ara—, l'he tinguda amb el monòton, lamentable i trist espectacle dels culs i dels calçotets dels nens/nois de segon d'ESO (dotze o tretze anys).

En efecte, al setembre del 2006 vaig entrar en contacte amb els dos segons que em van tocar en sort a l'Institut. Hi havia de tot com sempre, és clar, i també hi havia grupets de nens que es posaven (és un dir) els pantalons d'una manera realment extravagant i, sobretot, poc pràctica, poc confortable; eminentment incòmoda, vaja.

La moda consistia, en aquell moment (moda que sembla que dura) a portar-los al més avall possible; això vol dir, en termes generals, que la tirada els baixava o se la feien baixar —per anar bé i quedar contents i satisfets— fins als genolls, i que portaven com una mena d'acordió de replecs de camal de pantalons sobre cada vamba (per la banda del taló, solien arrossegar els pantalons per terra). Això comporta una sèrie d'inconvenients i variants:

- 1) He vist nois que han de pujar i de baixar les escales (i n'hi ha moltes) de l'Institut de cantó.
- 2) N'he vist que, quan, per alguna cosa, han de córrer, se'ls han d'agafar per la cintura amb les dues mans, perquè, si no, els cauen literalment per terra. (Fins i tot en vaig veure un a qui definitivament l'hi van caure.)
- 3) N'hi ha que desafien la llei de la gravetat i aconsegueixen caminar (també és un dir) amb els pantalons per sota de tot el cul.

És obvi que si se'ls demanés que ho fessin, vaja, que es vestissin d'aquesta guisa, ens portarien, i amb raó, als tribunals o, com a mínim, al Consell Escolar.

He d'aclarir que no he vist mai cap noia, per presumida que fos, posar-se en una tessitura, en una incomoditat i en una inconfortabilitat tan gran i extrema.

Curiosament, no he sentit que gairebé ningú lligui aquesta peculiar relació dels nois amb llurs pantalons amb la moda i/o amb el fet que siguin presumits. Més aviat es diu que són coses, comportaments, de criatures, atribuïbles a l'edat, que ja els passarà. És a dir, transitòries. De les noies no es diu, és a dir, sembla que es deuen considerar essencials (és a dir, per raó del seu sexe), inscrites al DNA.

El mateix es podria dir de caps, cabells i pentinats. He tingut nombrosos alumnes que porten al cap una autèntica i historiada fideuà. (Si no fos perquè està molt mal vist relacionar estètica amb comportament i actituds, gosaria obrir un parèntesi per dir que solen constituir tota una tipologia: quan veus una fideuà, en general ja et pots calçar.)

Dic que porten una fideuà perquè porten els cabells curtets, molts cops tintats (sovint d'un ros brut, la qual cosa augmenta la semblança amb la fideuà) i en bastants ocasions agrupats en una mena de blens més o menys gruixuts que fan uns trianglets acabats en punxa cap amunt, l'efecte principal dels quals és que, indefectiblement, et porta a pensar que el cabell els comença ja a esclarissar.

No acaba aquí la cosa, sinó que un tant per cent considerable, només la porta «dalt» de la closca i, en canvi, els laterals i el darrere els duu ben arranats, ben pelats. Aleshores, habitualment la filera de trianglets que envolta tot l'alterós cercle (o plat) de fideuà de sobre de tot de la clepsa, els mostra una mica més llargs. Més feina.

Ho aconsegueixen essencialment a base de temps, molta paciència i un fixador potent, és a dir, diners. N'hi ha un, de fixador —ho prometo— que, en la propaganda del tub, diu que té «efecte ciment». Ja es veu —per ràbia que em pugui fer, dona de pocs recursos com sóc— que aquesta denominació mai no me l'hauria pogut inventar jo tota sola.

Doncs bé, mai no he sentit atribuir aquesta esclava dedicació, aquest dispendi de cabells, temps i diners, a la moda ni al fet de ser presumits, de voler lluir, al fet de ser nois. Les cabelleres de les noies, en canvi, sí.

Gener del 2007

* * *

Un vespre, devia ser cap al febrer del 2007, veig el Toni. Porto un jersei vell i tronat, amplós, de coll girat, que m'estimo molt. És negre (bé, en aquest moment, és bastant de color ala de mosca) i a l'altura del pit fa unes ratlletes horitzontals intermitents grogues i carbasses que continuen i s'estenen també, a la mateixa alçària, per les mànigues. Quan el Toni el veu, s'hi fixa, l'avalua i em diu que quin jersei més maco, que quines ratlletes. Li agrada; està acostumat al fet que li elogiïn la roba que porta i ell fa el mateix. Segueix el model. Que durí.

La Soraia m'explica que el seu nét gran, una tarda que la seva mare i la seva tia s'ensenyaven robeta per a la nena que ha de néixer cap a l'abril, robeta posada en els penjadors respectius, va arrencar a dir entusiàsticament: «Que mono, que mono, eh?». El mateix, suposo, que deu sentir dir a les seves respectives mare i tia quan s'ho miren, quan van a comprar. Segueix el model.

I, encara que el nen faci servir una expressió tan poc masculina com «mono», que durí. S'ha d'agafar la riquesa i l'amplitud de vocabulari —ni que sigui amb castellanismes— vingui d'on vingui.

Febrer del 2007

* * *

Som a l'abril del 2007, ja ha nascut la primera néta de la Soraia. Entusiasmada, diu i rediu, amb un somriure embadalit —em sembla intuir a l'altre cap del telèfon, que és una nena «moníssima». Em sembla recordar que quan van néixer els dos néts, deia i redeia que eren «molt guapos» o «preciosos», però mai no els va titllar de «monos». Em sembla recordar-ho.

Abril del 2007

* * *

Jocs Olímpics de la Xina. Atletisme.

Un aspecte interessant dels Jocs és fixar-se en el progrés de les tècniques més o menys tèxtils, en els abillaments esportius.

Per poca roba que portin, diu moltes coses.

No sé si fa molt que ho fan, però em vaig fixar que molts corredors i força corredores anaven realment espectaculars a base de pentinats molt elaborats, ulleres aerodinàmiques i fascinants, cadenes d'or més o menys gruixudes al coll i un deversall d'anells i d'altres joies.

També em vaig fixar que això només mereixia un pla, un enfocament específic o de detall, que se'n punxés la imatge, si tots aquests accessoris els duia una dona (bé, una atleta, una corredora).

Setembre del 2008

DE COTXES I ARMES DE FOC

És ben sabut que hi ha una sèrie de temes sobre els quals els mitjans de comunicació parlen recurrentment; ja sigui perquè alguna notícia els hi fa pensar, ja sigui perquè tenen un dia fluix, o vés a saber per què.

Un dels temes habituals és el de la velocitat dels cotxes, sobretot davant les escandaloses, greus i preocupants xifres de morts que provoquen. Molts estudis —sembla— mostren i demostren que l'alta velocitat té una relació directíssima amb el nombre d'accidents amb víctimes mortals o que queden desgraciades per a la resta de la seva vida.

Un altre tema que sol aparèixer i reaparèixer és el del perill de les armes de foc. Pel que jo he pogut sentir, gairebé tots els tertulians i les poques tertulianes de la ràdio tenen tendència a establir una connexió directa entre la facilitat de comprar armes i la propensió a matar. Ja es veu que és molt difícil disparar amb una arma contra una persona si es dona el cas que no en tens cap a mà. En aquest sentit, sempre m'han cridat molt l'atenció les notícies que parlen de membres de les forces de seguretat que s'han matat o han mort alguna persona en la intimitat de la llar amb l'arma reglamentària: bé perquè l'estava manipulant, bé perquè l'estava netejant o vés a saber què.

Sembla, doncs, altament recomanable, que la gent no tinguem un accés fàcil a les armes de foc.

I sí, en efecte: es tracta d'una prohibició o d'una restricció molt estricta.

De fet, de restriccions i prohibicions, el món n'és ple i ningú no s'ho agafa com un atac a la llibertat en general, a la llibertat d'expressió. Deixo de banda l'inefable, i per a mi totalment incompreensible durant molts anys, cartell que hi havia al tren de Sarrià que prohibia «escupir y la palabra soez» i passo a consignar que, per exemple, almenys a Barcelona, els ajuntaments col·loquen diferents tipus de pilons i bol·lards (més o menys ben dissenyats) a bastants llocs, en carrers i places, perquè els cotxes no hi aparquin. De vegades, és més subtil, i el que han fet és deixar-hi un sol carril, perquè ningú no pugui ni gosi aturar-s'hi. Hi ha una relació directa entre impedir aparcar en algun lloc i que s'hi aparqui.

No he vist gairebé mai ningú que estableixi, pel que fa als accidents de cotxe, una relació directa entre la capacitat de córrer dels cotxes i les morts (de vegades ho mesuren amb la capacitat d'accelerar en pocs segons). Velocitat que en tots els cotxes —m'ho sembla— depassa de llarg la velocitat màxima permesa en les vies més ràpides.

És curiós que no s'apliqui la mateixa lògica i normativa per a les armes de foc, o la velocitat dels cotxes, que per a prohibicions d'un altre ordre com són les d'aparcament. És a dir, que no sigui possible fer-ho. Les preguntes, doncs, són simples i immediates: per què deixen vendre armes?, per què no es fan cotxes que no puguin superar la màxima velocitat permesa?

Maig del 2006 - gener del 2007

CASCOS DE POR

De tant en tant, es fa esment, es comenta, es pensa, en algunes de les guerres que tenen lloc ininterrompudament al món. La freqüència sol estar relacionada amb si «afecta» o no el món occidental. De les africanes, és de les que potser se'n parla menys.

Durant uns quants dies, la premsa s'ha dignat parlar d'algunes d'aquestes guerres i ha passat superficialment i de puntetes per les violacions perpetrades per membres dels cascos blaus en camps de refugiades, sota el control d'aquesta força d'interposició, en països com Libèria o Nigèria.

No és la primera vegada que es parla d'abusos contra les dones, les noies, les nenes, per part de les forces enviades expressament per evitar-los i prevenir-los; parlar-ne ens portaria molt lluny.

Només vull fer notar que, vista la desgràcia recurrent i el dolor extrem que ocasionen, comprovada la incapacitat dels homes que s'hi envien per dur a terme la tasca que se'ls havia encomanat, així com l'enorme perill que comporten, potser seria hora d'enviar forces femenines. De passada, potser seria una bona mesura amb vista a disminuir l'atur, justament, de qui més el pateix.

11 de maig de 2006 - gener del 2007

LA VIOLÈNCIA IL·LUSTRADA

Referèndum de l'Estatut. Raons i mal humor. Actes de boicot contra la campanya del PP, especialment contra Mariano Rajoy, que n'ha encarnat l'actitud permanent i de franc boicot del seu partit al llarg de tot el procés.

Els diaris se'n fan ressò. En un, s'hi recullen unes manifestacions de l'aleshores president de la Generalitat respecte als actes en contra del PP. El titular deia: «Maragall afirma que ni Rajoy ni nadie merece los incidentes en la campaña del PP».³⁸

Sobta una mica, però, la lletra menuda, ja que en les declaracions que va fer va recordar que Mariano Rajoy és «una persona culta i educada», a més de «moderada en les seves expressions», per la qual cosa «ni ell ni ningú es mereix» un tracte com el que ha rebut en diferents actes a Catalunya els últims dies. Com que suposo que eren declaracions verbals, no crec que la intenció de Maragall fos dir que, la raó per la qual ni Rajoy (ni tampoc ningú) es mereix un tracte tal és perquè Rajoy, al seu entendre, és culte, educat i moderat en les seves manifestacions.

No. Vull fer esment d'un aspecte al qual dono voltes des de fa temps. És aquesta estesa idea que la gent culta i educada no insulta o no pot insultar, no agredeix o no pot agredir. Recordo, les moltes vegades que als diferents parlaments de l'Estat hi ha hagut sortides de to, insults, i, realment, els pitjors estils imaginables. La major part de la gent que els freqüenta és, en principi, culta, educada i lletrada.

38 REDACCIÓN Y AGENCIAS. «Maragall afirma que ni Rajoy ni nadie merece los incidentes en la campaña del PP». *La Vanguardia* (14 juny 2006), p. 14.

I, en canvi, dos o tres dies abans d'aquest cas, el president del Parlament estatal es va veure obligat a expulsar d'una sessió l'inefable diputat pel PP Martínez Pujalte per insults greus. Personatge de qui, em sembla recordar que va ser Vázquez Montalbán, va dir que semblava un actor de La Cubana; realment, un trànsfuga.

* * *

Tots aquests casos m'interessen, perquè recordo que, per exemple, quan Carme Alborch va entrar per primera vegada a l'hemicicle com a ministra, talment com si fossin energúmens, tot d'homes, en principi, cultes i educats, la major part com a mínim llicenciats, es van posar a xiular grollerament i a deixar anar pretesos *piropos* o floretes, en un comportament avergonyidor que més aviat es té tendència a atribuir (amb raó o sense) a obrers de la construcció o a camioners. La ministra, honorant el seu càrrec, els va dir una cosa així com «Xiulin, xiulin, que nosaltres, mentrestant, treballarem».

Ho dic perquè de vegades es té tendència també a atribuir als homes incultes, poc cultivats i il·lustrats el masclisme, la manca de drets de les dones. No són justament ells els que van lluitar aferrissadament (de vegades, d'una manera ben poc pulcra, per dir-ho molt suaument) perquè les dones continuessin privades del dret a vot (les actes de l'època donen fe a bastament del to i la textura dels «arguments» que hi feien servir; també l'esplèndid llibre que hi va dedicar la parlamentària Clara Campoamor, *El voto femenino y yo. Mi pecado mortal*,³⁹ ho fa). Clara Campoamor va ser —i ho va pagar ben car— la clau de volta de la conquesta del volt femení. No són tampoc els homes pretesament sense cultura i educació els que han dictat sentències que farien enrojolar un miner; ni els que restringeixen obstinadament aquí i arreu, per exemple, el dret a l'avortament.

De fet, és bo recordar les sufragistes, recordar tot el que van aconseguir i aconseguir-nos, i el que van desencadenar; és bo prendre'n bona nota, perquè ens expliquen tant reaccions passades com actuals dels homes cultes, educats i il·lustrats: les dones votem perquè un grup de

39 Barcelona: LaSal, 1981.

dones, a qui encara ara es caricaturitza i escarneix, es van arromangar, aquí i arreu, i s'hi van posar.

Ben lluny nostre la misogínia il·lustrada.

14 de maig de 2006 - gener del 2007

GUAPO, PERÒ INTEL·LIGENT

A l'octubre del 2006, concretament el dia de la Mare de Déu del Roser, érem en un multitudinari dinar de celebració familiar. La persona més petita i eixerida que hi havia era l'Oriol, un nen d'uns dos anys. La resta de gent era, com a mínim, d'una generació anterior.

Es dóna la circumstància que l'Oriol és fill de blanca catalana i de cubà. Té, doncs, totes les virtuts del mestissatge i un deliciós i refinadíssim to de canyella a la pell.

Tothom, sense excepció, el troba maco i guapíssim (ho és), i així ho proclamàvem en el rebombori, el desordre i el caliu d'un dinar tan nombrós.

Em va cridar l'atenció que l'avi de la criatura —sense parar— anés afirmant reiteradament que el nen no era guapo, sinó que era intel·ligent, que sobretot era molt intel·ligent. (També és robust, pacífic, alt, sanitos i bon minyó, per exemple. Però l'avi anava insistint en la intel·ligència.)

Em va encuriosir, sobretot, la determinació i el convenciment de la seva afirmació. El fet que fins i tot el molestava una mica que tothom anés dient que era tan i tan guapo em va fer pensar.

* * *

Llavors vaig veure que, segurament com que l'Oriol no és blanc, l'estàvem jutjant, qualificant, «veient», «percebent», com a un no-blanc, és a dir, ho estàvem fent segons els cànons de nen no-blanc, que s'acosta molt més a com «veiem», a com «percebem», a com jutgem, a com qua-

lifiquem una nena (en general), qualsevol nena, més que no pas un nen blanc.

I el que per a una nena hauria estat «normal»: dir-ne que era molt guapa (encara que també fos intel·ligent, robusta, pacífica, alta, sanitosa i bona minyona), per a un nen blanc ja no ho era tant. I l'avi, que en algun lloc i d'alguna manera ho percebia perfectament, reivindicava la molt més masculina intel·ligència del seu nét, respecte a la molt més femenina bellesa.

De fet, no m'estranya aquesta femenina negritud, aquesta negra feminitat; hi ha ocasions en què la ratlla que separa el cànon dels marges, posa al centre només els homes blancs (amb determinades restriccions) i a les vores, hi posa la resta, és a dir, tant dones com homes no blancs.

Per exemple, és molt més «normal» (és a dir, «habitual») veure cossos nus d'homes no blancs, que no pas de blancs (llibres, reportatges...). Encara hi ha classes. O és que es mira, es jutja igual un actor blanc, que un que no ho sigui, per exemple, Denzel Washington que Brad Pitt? Se'n destaca el mateix? Per cert, quants Oscars a actors negres? Al mateix temps, les dones «s'assemblen» molt més. Per exemple, les dones són unificables pel que fa —diguem-ne— a la nuesa. En aquest sentit, totes són iguals.

Sí, l'Oriol és realment molt guapo (i molt intel·ligent).

Si tingués la glòria de veure créixer el meu nét (que és nat a Etiòpia), m'hi fixaria amb gust.

7 d'octubre de 2006 - 25 de gener de 2007

* * *

Tot lliga.

Pocs dies després que Barak Obama fos elegit president dels EUA, va començar a rebre felicitacions polítiques a dojo, des de tots cantons. A un dels dirigents (diguem-ne) europeus que ho fa, l'inefable Berlusconi, no se li acut res més ocurrent i divertit que dir-ne que és «jove, bell i moreno», és a dir, classificar-lo d'aquesta guisa, considerar que aquests són els seus trets principals, les característiques que més bé el defineixen. Ai, quines pel·lícules no hauríem vist si Berlusconi hagués format

parella amb Alberto Sordi!: el mateix dentamen barbaríssim (somriure inclòs), un pentinat equivalent, la mateixa caspa.

Faig un incís per dir que no és la primera vegada que passa una cosa així a Itàlia. El mes de febrer del 2006, en el transcurs d'una tertúlia televisiva, un altre inefable ministre —Roberto Calderoli, de la Lliga Nord—, d'un no menys inefable ministeri: es dedica a administrar el Ministeri per a la Simplificació Legislativa, es va referir a la periodista d'origen palestí Rula Jebrael com a «aquesta senyora bronzejada». El cas no va fer tant d'enrenou com el d'ara (i no tan sols —goso pensar— per la menor importància del personatge, de la periodista, a qui Berlusconi, per cert, va haver de demanar excuses).

Davant l'allau de protestes que ocasionen les floretes de Berlusconi cap a Obama, la resposta de l'italià és: *a*) enfadar-se, de fet, enfurismar-se; *b*) dir que la gent que el crítica no té cap mena del sentit de l'humor (ja hi som); *c*) tractar d'una manera grollerament sexista —i sense cap vestigi de sentit de l'humor, per cert— qui li retreu el tipus d'epítets que ha dedicat al futur president, i *d*) afegir (embolica que fa fort) que, a més, és alt (es refereix a Obama, no a ell) i dir que què més volen que en digui, que què més es pot voler, que quins elogis millors li pot dedicar.

Potser el fet que, per una vegada, els elogis (al seu entendre) de Berlusconi hagin apuntat cap a un home i no cap a una dona (com acostuma a fer), ajudarà a situar el cas i farà entendre millor aquella incomoditat femenina, de vegades tan difícil d'expressar, davant de segons quins elogis, aquella incomoditat femenina respecte a segons quines avaluacions es fan del seu sentit de l'humor.

Novembre-desembre del 2008

GUANYAR-SE LA VIDA

Mentre faig un estudi i unes propostes de canvi de la llengua que s'utilitza en l'esport, en diferents àmbits de l'esport i m'assabento d'algunes de les discriminacions que s'hi donen (potser, en algun cas, fins i tot freguen la inconstitucionalitat), parlo amb l'Anna, la filla d'una bona amiga meva que té uns vint-i-cinc anys (no la meva amiga, sinó l'Anna).

Sóc a casa seva, i per la tele fan uns campionats d'halterofília, secció femenina. A punt de rebentar-se les venes (especialment les del cap i del coll), tot d'atletes malden a veure quina pot aixecar més pes.

L'Anna diu que quin horror. Al cap d'uns moments, però, mileurista, víctima de mil feines precàries, em pregunta; però, és clar, t'hi pots guanyar la vida amb l'esport, oi?

Li dic que depèn de l'esport. Penso en si ets molt bona i en un esport com el tennis, per exemple.

Penso en d'altres esports i si, a més a més, ets molt bona, li dic que sí.

Fins al cap d'una estona no penso que per molt bona que siguis (futbol, bàsquet...), res de res; no penso a dir-li que te la guanyaries en el cas hipotètic que fossis molt bo, és a dir, si fossis home (gairebé obligatòriament). El lapse de temps que ha passat m'ha fet adonar i m'ha donat compte del meu androcentrisme: en aquest cas, de pensar en els esports i en els guanys que generen en termes pretesament «neutres», és a dir, clarament androcèntrics.

Octubre del 2006 - gener del 2007

OCTUBRE NEGRE

Som a la tercera setmana d'octubre del 2006.

Fullejo *El País* del 20 octubre i algun exemplar de *La Vanguardia* de la mateixa setmana.

M'assabento de diversos esdeveniments.

Que Aznar —i s'ha quedat tan ample— ha ficat amb entusiasta acar-nissament un bolígraf que tenia a la mà a la pitrera de la periodista Marta Nebot, tan sols perquè li va fer una pregunta incòmoda a orelles del —diguem-ne— polític.

Sort que era un bolígraf i no, per exemple, un cigar havà encès, ha declarat, amb molt bon criteri, la periodista agredida. Hauria gosat fer-ho si l'hagués entrevistat un periodista? Amb aquest gest —m'ho imagino— simplement la deuria voler posar al seu lloc i la millor manera que va trobar va ser recordar-li que tan sols és una dona. La foto que recull l'escena (especialment la cara que fa ell) fa feredat.

Que Putin, un altre —diguem-ne— polític, en els termes més gro-lers i feridors per a les dones, ha dit tot de galanteries, admirat, envejat, animat, enardit, esperonat, el president d'Israel, Moshe Katzav, quan s'ha assabentat que l'havien encausat com a assetjador sexual i violador. L'ha trobat un paio la mar de mascle.

Que un crític de *La Vanguardia* es planteja si les reiterades pallisses d'Ike Turner a Tina Turner van ser tan importants i ferotges o si potser més aviat es van sobredimensionar (?), si n'hi havia per a tant, si no se n'haurà fet un gra massa. Ho ha deduït, es veu, del fet que el cantant ha actuat a Barcelona i, al seu entendre, canta molt bé. Sembla, doncs, que

estableix una mena de relació entre tocar o cantar bé i violència contra les dones. Curiosa relació.

Que l'esquerra ha perpetrat el que potser a algú en un moment ben poc inspirat li devia semblar un lema de campanya graciosíssim: «Folla't a la dreta». Com que va amb falta gramatical inclosa, més aviat sembla que recomani una determinada banda del llit com a més adequada perquè t'ho facis. Felicitment, i bastant de pressa, han reaccionat i l'han retirat.

Mentrestant, a la premsa continua la reproducció de la polèmica que hi ha, bàsicament entre homes, de com, quan i de quina manera han de portar o no vel les dones. És a dir, continuen insistint a utilitzar, ocupar i agafar com a camp de batalla per a les seves guerres el cos de les dones; en aquest cas, encarnat en una de les peces de vestir que usen algunes.

Realment, hi ha alguna setmana que més valdria que no et llevessis del llit.

Octubre del 2006 - gener del 2007

TAL FARÀS, TAL TROBARÀS

Arran de la implantació del carnet per punts, ha causat un gran escàndol que a Internet s'hagi instal·lat un mercat de compravenda de punts de conduir. És a dir, gent que, o bé no la multen o no condueix, o les dues coses alhora, ven punts a gent que, s'ha quedat o està a punt de quedar-se sense punts; és a dir, sense poder conduir.

Les autoritats es mostren una mica escandalitzades i decebudes davant d'aquesta mostra de picaresca fraudulenta.

De fet, és la mateixa posició i mercadeig que hi ha entre estats respecte a l'emissió d'un contaminant que em sembla que es diu CO₂. Segons he pogut llegir, si un país contamina més del compte —tot i que, en honor a la veritat, s'ha de dir que en aquesta qüestió els marges són bastant amples i laxos—, pot «comprar» a un altre país part del que l'altre té «dret» a contaminar, però, per la raó que sigui (habitualment, perquè no pot), no ho fa.

Per tant, no donis mals exemples. Si no s'ha de contaminar, si empuregar l'aire és dolent, no ho facis. I tampoc no ho facis per un altre país, per altri.

Final del 2006 - començament del 2007

NOMS I COGNOMS

Avui fa un mes de l'atemptat d'ETA a la T4 de l'aeroport de Barajas.

De bon matí, les ràdios ja en parlen, ja el commemoren. Recorden els dos equatorians assassinats i els anomenen d'aquesta manera, no pel nom i el cognom sinó per la nacionalitat. No sé pas si ho farien així si fossin d'aquí, si en parlarien com de «los dos españoles muertos», en comptes de recordar-los pel seu nom.

(No continueu llegint: en podeu recordar els noms?)

En tot cas, que difícil que és recordar els noms i cognoms dels dos morts. Fins i tot ho vaig sentir comentar a un periodista quan l'atemptat encara estava calent (em sembla que era Carles Francino).

Em fa l'efecte que els està passant el mateix que passa amb els noms i cognoms de les dones; i això que ells no el perden quan tenen criatures. Tan escàpols, tan esquívols, tan volàtils; no *per se*, no, és clar, no perquè tinguin res que els faci especialment difícils de recordar (bé, si n'excloem el de la vicepresidenta basca), sinó per la configuració de les nostres ments, que deixa, en general, poc espai a la presència i al protagonisme de les dones (per què, si no, recordem els noms dels científics, però no els de les científiques, els dels directors de cine, però menys els de les directores, els dels músics, però no els de les músiques?). Llegeixo que el mes de gener a Barcelona, ha assistit a la interpretació d'una de les seves obres (*L'amour de loin*) una de les creadores més rellevants d'aquest moment. Es tracta de la finlandesa Kaija Saariaho. Sé que d'aquí a mitja hora no en recordaré el nom ni el cognom.

Els dos equatorians (com les dones en general) no formen part del centre. És per això que ens costa més anomenar-los, és a dir, individualitzar-los i personalitzar-los.

(Es deien Carlos Alonso Palate i Diego Armando Estacio. La vicepresidenta basca, Idoia Zenarruzabeitia.)

Per cert, recordeu el nom de la líder, que ho és des de fa anys i panys, d'Eusko Alkartasuna? De l'única primera ministra que hi ha hagut, de moment, a França? Per què quan penso en grans periodistes, se m'escapa, no recordo, el nom de Martha Gellhorn, el de la periodista israeliana Amira Hass?; quan trigaré a oblidar el nom d'Anna Politkovskaia? Com és que veiem cada fotògrafa com a excepció, si són un autèntic continuum? Com es diu aquella arquitecta tan important iraniana, i aquella magnífica directora de cine, i l'autora de *L'última paraula*?

30 de gener - febrer del 2007

OFFSIDE

Anem a veure *Offside*, una pel·lícula del 2006 dirigida per l'iranià Jafar Panahi. Ja el coneixia per altres films esplèndids, com per exemple *El espejo* o *El círculo*.

Justament, amb aquesta última pel·lícula va guanyar un guardó al Festival de Venècia del 2000. Arran del premi a la pel·lícula, R. Amon en una entrevista (*El Mundo*, 11.9.2000) li va preguntar si tenia la impressió que el jurat també havia valorat la valentia amb què explicava la situació de les dones a l'Iran. Va contestar el següent:

Es una película sobre el comportamiento humano, sin otras pretensiones ni divisiones. No he criticado un Gobierno, ni una religión, ni siquiera la actitud del hombre respecto a la mujer. Quería centrarme en «ellas» pero no con fines moralistas ni reivindicativos, sino porque el ser humano, en todas sus facetas, constituye el único elemento de mi cine. No es una película feminista, sino una mirada a la naturaleza humana. Todas las películas que hago proceden de mi imaginación, que es más bien dramática. No he querido hacer un trabajo documental sobre la situación de las mujeres ni aislarlas premeditadamente como una parte distinta de la sociedad. El ser humano es el ser humano.

Resposta que dóna pàbul i estímul a l'esperança, ja que mostra fins a quin punt han canviat les coses tant en la llengua com en el cine, és a dir, en la realitat. Una manera elegant i justa de metaforitzar i simbolitzar la

part pel tot, prenent com a mesura el sexe femení, és a dir, deixar de considerar-lo com un cas a part, deixar de pensar que l'experiència de les dones només pot ser específica d'elles, deixar de veure les dones com la desviació a la norma i prendre-les com a punt de referència, com un centre que pot ser exponent i exemple de tot el gènere humà. Dignes representants de tota la humanitat.

El director continua entestat a fer-nos saber l'experiència humana a partir i a través de les dones amb l'esplèndida *Offside*; de moment, la seva última pel·lícula. Un film de gloriosos fores de camp: la massa d'homes fora de joc en un camp de futbol, per exemple; la dignitat, la voluntat i el desig de totes les dones, ben present, per exemple.

* * *

Ara, el que en vull comentar avui és només un detall. En alguns moments de la pel·lícula, alguns homes argumenten (és un dir) que les dones no poden entrar als camps de futbol, perquè els homes diuen renecs grollers, paraulotes sense mida; no hi poden entrar perquè haurien de seure al costat dels homes i vés a saber el que els podrien fer (els homes a elles). És a dir, es premia, s'afavoreix, s'amoixa, qui es porta malament (els agressors) i es castiga qui es porta bé.

Al marge: no sé què deuen pensar els homes sobre el fet de ser considerats com uns energúmens de tal categoria.

A mi, em va recordar el cas de Golda Meir.

En una reunió del Consell de Ministres, quan Meir era la primera ministra d'Israel, va haver-hi un ministre que va proposar que es decretés el toc de queda per a les dones, atès l'increment d'agressions sexuades perpetrades pels homes; dels molts atacs d'homes contra dones. Golda Meir va preguntar per què —ja que els homes eren els que agredien— no decretaven més aviat el toc de queda per a ells i que elles poguessin caminar tranquil·les.

No se'n va parlar més.

Gener-febrer del 2007

EL RIURE ROYAL

La premsa sol tractar de tu o, el que és el mateix, pel nom en comptes de pel cognom o pel nom i el cognom, Ségolène Royal. El següent subtítol ho mostra clarament: «¿De qué se ríe Ségolène?».

(Faig un incís per dir que en una entrevista oral que van fer a l'expresident Pujol sobre aquest particular, és a dir, sobre les eleccions presidencials a França poc abans del maig del 2007, es va afartar d'anomenar-la no «Ségolène», sinó «la Ségolène»; ho feia, diria, amb un cert acarnissament i rabejament. No cal ni dir que no donava pas aquest mateix tracte familiaritzant i empetidor a l'altre candidat, que, per cert, té un nom ben característic, Nicolas, és a dir, que si així l'anomenessin —no ho estic pas proposant, no—, tampoc no el confondríem amb ningú més.)

Però no és d'això del que vull parlar ara, sinó d'un breu dins un article que, ja des de l'encapçalament que s'acaba de veure, es preguntava sobre el riure (més aviat sobre el somriure, gosaria dir) d'aquesta política.

¿De qué se ríe Ségolène?

Reconozco que esto no me lo ha dicho nadie, pero cada vez que veo a la candidata socialista a la presidencia de la República Francesa me asalta la misma pregunta: «¿De qué se ríe?». Y es que Ségolène Royal no para de reírse. La verdad es que la sonrisa le queda muy bien, pero digo yo que algo le preocupará, ¿no? La inmigración, Oriente Medio, el paro, la UE, sus vecinos del sur o los del norte, Sarkozy, Le Pen, el velo islámico o yo qué sé.⁴⁰

40 Ángel EXPÓSITO. «Ahora resulta que Chávez es de izquierdas». *El País* (7 de setembre 2006), p. 17

Suposo que moltes coses preocupen Royal, molts i diversos afers, entre d'altres les mossegades, per dir-ho de manera suau, dels seus presumptes i suposats companys de partit. Per què somriu (més que riu) sense parar, doncs?

Suposo que perquè tota la vida li deuen haver dit que ha de somriure; perquè tota la vida li deuen haver fet notar que una dona (fins i tot encara que sigui política) ha de ser amable, afable (si no xamosa); perquè —sense parar— li deuen haver dit que, en cas contrari, semblarà un gallinarsot, o poc femenina, o vés a saber què: potser una conca amargada o una senyoreta Rottenmeyer; perquè dia rere dia li deuen haver dit que aconseguirà més amb mà esquerra, amb un somriure, «com si cedís», que de cap altra manera. Ho suposo.

Si ets dona, és gairebé segur que et pots imaginar les raons per les quals somriu.

En el moment que escric això, som al març del 2007, hi ha uns mundials de natació a Austràlia. L'esplèndida i portentosa nedadora catalana Gemma Mengual hi acaba de tenir un èxit espantós ben merescut (m'alegro, a més, que no li calgui ser adolescent o molt jove per haver-ho aconseguit; diu molt a favor de la seva intel·ligència). Es dedica a una duríssima, aspra i mil·limètrica disciplina, però somriu mentre competeix, somriu sempre, en tot moment, sense parar, en els moments més difícils i esgotadors, i no justament perquè hagi guanyat sis medalles.

El seu somriure és una ganyota tenacíssima, una màscara ferotge, un rictus de dolorosa victòria, que trasllueix tot, o gairebé tot, el titànic esforç que fa i endura; és un clar exponent més del molt més mèrit que té. (També podria parlar, perquè hi té a veure, de la qualitat del maquillatge que usa per resistir l'aigua.)

No entenc per què ningú no es pregunta per què Gemma Mengual somriu quan competeix. No entenc que ningú no es pregunta per què somriuen sempre les joveníssimes noies que fan, per exemple, gimnàstica rítmica o simplement gimnàstica i, en canvi, no ho facin mai els nois.

No entenc per què ningú no es pregunta per què les dones del temps anunciïn pluja, o sol, o vent, ho facin sempre amb un somriure als llavis i els homes del temps, no. No entenc per què ningú no es pregunta per

què les locutores de televisió donen les notícies més esgarrifoses amb un, com a mínim, simulacre de somriure als llavis.

S'acaben d'escollir, respectivament, Miss España i Mister España. Elles somreien constantment; ells, no.

Realment no sap l'articulista d'una mica més amunt de què riu Ségolène Royal? Prefereixo pensar que la seva ignorància es deu més a la poca reflexió que a la mala fe.

Sé, sabem, perfectament per què somriu Ségolène Royal a tota hora i espero que el mes de maig pugui riure de manera esclatant, a grans rialles, a riallades; encara que és possible que si deixa de somriure i es posa a riure sense fre, no els sembli bé que ho faci. Ai, el just terme mitjà.

No va poder ser. Era el primer cop. Ja arribarà. Va continuar, però, somrient.

* * *

Quan una mica més amunt parlava de les riallades, com si d'una sonora magdalena es tractés, m'ha vingut al cap un cas que em va passar en un institut el curs 2002-2003. Va ser arran de la publicació de les magnífiques poesies de Mercè Rodoreda recollides en el volum titulat *Agonia de la llum*. Una de les meves maneres de celebrar-ho va consistir a penjar en una classe de segon de batxillerat un article d'un diari que en parlava; per il·lustrar-lo, havien posat una foto força coneguda i ben preciosa de Rodoreda, en la qual, ben adulta, riu amb ganes, a cor què vols, cor què desitges. No somriu, no riu una miqueta, és que es peta de riure. Una riallada de pletòrica senectut.

Al cap d'uns quants dies, una mà —o diverses mans— anònima, tot i que hi va deixar l'article, n'havia retallat justament i només la foto. Intrigada, vaig preguntar a la classe que què creien que havia passat. No s'ho acabaven d'explicar; hi havia, però, consens a suposar que potser el que havia molestat a qui la va retallar era el fet que l'escriptora rigués tant (i tan a gust). La devien trobar excessiva i no prou continguda. Fins i tot en foto.

Vist tot l'anterior, a mi no m'estranya; a ella, per cert, tampoc. En una entrevista que li va fer Baltasar Porcel per a *Serra d'Or* (crec que

l'any 1966), al llarg d'una llarga definició d'ella mateixa, en un moment donat diu:

Quan ric sóc simpàtica; quan ric escandalosament, ja no ho sóc tant.⁴¹

(En la mateixa deriva: al llarg de l'intercanvi de cartes que va mantenir amb Joan Sales,⁴² l'editor reiteradament li demana que ella, o la carta, sigui «simpàtica». Li retreu quan no ho és i se'n queixa si l'autora no es mostra afable (sense cap pretensió d'exhaustivitat, hi he comptabilitzat vuit referències). També es lamenta amargament del fet que alguna carta sigui «abrupta».)

* * *

Arriben els Jocs Olímpics de la Xina.

A la manifestació eminentment política que és, per exemple, la cerimònia d'inauguració, al marge de molts més aspectes destacables, hi ha unes fileres de xineses que encerclen el recinte on més tard aniran a parar les i els atletes (per cert, quin espectacle tan lamentable el de la delegació espanyola fent allò que devien trobar tan simpàtic de saltar-se el protocol). Doncs bé, no tan sols havien d'anar ballant sense parar, com en un mal son, totes les hores que va durar la cerimònia, sinó que, a més, ho havien de fer somrient, cosa que, al meu entendre, frega la tortura i conculca els drets humans més elementals.

Les dones que portaven el cartellet davant de cada delegació, lluien un somriure perenne i hieràtic que suposo que després va obligar a ingressar-les en el algun centre de recuperació. Les que portaven les medalles en sengles coixins, el mateix somriure (van ser més afortunades perquè la cosa durava menys).

Quina riallada més esplèndida la de Gemma Mengual i companyia després de guanyar les medalles.

Octubre del 2007 - setembre del 2008

41 *Mercè Rodoreda - Joan Sales: Cartes completes (1960-1983)*. Barcelona: Club Editor, 2008, p. 1056.

42 *Mercè Rodoreda - Joan Sales: Cartes completes (1960-1983)*. Barcelona: Club Editor, 2008.

CARAMBOLES

El dia 11 d'octubre me'n vaig al cine a veure *Siete mesas de billar francés*, l'última de les quatre pel·lícules que, de moment, ha fet Gracia Querejeta. En tenia ganes, moltes ganes, no tan sols perquè m'interessa el cine d'aquesta directora així com el de les directors en general, no tan sols perquè feia dies que no anava al cine (i, quan aquesta absència s'esdevé, gairebé tinc una lleu però persistent sensació d'ofec), sinó també perquè quatre dies abans n'havia llegit en un diari una suposada crítica⁴³ que m'havia fet rumiar més d'una estona.

Així, primer de tot, i per contextualitzar-la, el crític la posava en relació amb dues molt masculines pel·lícules que, com ell mateix confessa, no hi tenen gaire a veure. Em va estranyar que no aprofités l'ocasió per relacionar-la amb una pel·lícula —també espanyola i de directora— que gairebé s'ha estrenat al mateix temps (i que em fa tot l'efecte que el mateix crític també va ressenyar). Em refereixo a la límpida i honesta *Mataharis* de l'estupenda directora i actriu Iciar Bollaín. I em va estranyar especialment perquè hi ha un detall ben central que es repeteix en els dos films: la doble vida del marit d'una de les protagonistes. Per cert, ben diferentment i diversament vista, enfocada i tractada per cadascuna de les dues directors. Com diversa, compartida (i envejable) és la bondonia amb què miren sense excepció qualsevol dels seus personatges.

(Aprofito per dir que, encara que no ho he sentit dir en cap crítica, també em va semblar que a *Mataharis*, Iciar Bollaín fa un homenatge a la pel·lícula de la directora francesa Colline Serreau (que també n'és la

43 Lluís BONET MOJICA. «Acerca de la vida y sus carambolas». *La Vanguardia* (7 octubre 2007), p. 48.

guionista) *Mamá, hay un hombre blanco en tu cama* (1989) i hi estableix una certa relació a partir d'agermanar una de les tres mataharris: la decent i analítica detectiva feïnera que envia a la fàbrica a espïar, amb la intel·ligent i perspicaç feïnera detectiva de *Mamá, hay un hombre blanco en tu cama*. Perquè tot giri més rodó, fins i tot fa que una col·lega de la detectiva feïnera de *Mataharris* sigui negra.)

Tornem, però al billar. El crític en qüestió, a continuació diu que *Siete mesas de billar francés* s'assembla temàticament a l'anterior de la directora.

En su cuarto largometraje como directora, Gracia Querejeta retoma de modo original alguno de los temas que ya abordaba en *Cuando vuelvas a mi lado*, su película anterior: el mundo femenino, la crónica familiar repleta de secretos, el pasado que reaparece y la amistad como medio para cambiar situaciones en apariencia irreversibles.

A més de les dues protagonistes principals —que en efecte, no falla, són dones—, pel que fa a l'apartat femení hi surten bàsicament la mare d'una d'elles, una treballadora que les ajuda a la feina i una infermera. Pel que fa a la secció d'homes, hi surten l'exmarit i el fill (un encant, per cert) d'una d'elles, un amic de tota la vida també policia com l'exmarit, un pintor, un taxista, un prejubilat, el propietari de dues sabateries i, encara que no hi surti actuant, hi xucla plànols i plànols, argument, diàlegs i film, el pare i l'amant, respectivament, de les dues protagonistes. No sé francament si, vista la proporció, es pot caracteritzar o titllar només de «món femení» l'univers que presenta el film. (Una altra cosa seria on és el focus o el centre.)

Més endavant, el crític afirma que harmonitza perfectament comèdia i melodrama, però (gairebé sempre hi ha un «però» quan es tracta de criticar una obra femenina) no s'està de trobar algun personatge massa pla.

Película en la que priva el punto de vista femenino (alguno de los personajes masculinos resulta esquemático), *Siete mesas de billar francés* combina hábilmente comedia y melodrama, manteniendo en todo momento un perfecto equilibrio entre ambos géneros.

He llegit força ressenyes del crític de referència i no recordo haver-li llegit mai, quan hagi criticat una pel·lícula de director, que trobés que el punt de vista masculí provoqués, fos la causa, que els personatges masculins fossin plans o esquemàtics.

Sembla mentida, oi?, amb tantes i tantes protagonistes i excel·lents actrius tants i tants cops reduïdes a ser meres comparses, minimitzades, parcel·lades, infravalorades, ningunejades, reduïdes a ser un simple —per rotund que sigui— cul, una pitrera —per interessant i saborosa que sigui—, una prostituta plana, una amant amb un sol paper, una esposa fidel (o infidel) sense cap, una mare i prou, etc., etc., etc., com hem arribat a veure en el cine rebut de masculines mans. No devem veure les mateixes pel·lícules.

Vaig anar al cine en bona companyia, amb la Manuela —la meva parella de fet habitual pel que fa al cine. Quan en vam sortir, li pregunto maliciosa si els personatges masculins li han semblat plans o esquemàtics. Em mira com si fos enze i em diu que de cap manera, que tots són de més d'una peça i ben complexos, fins i tot el fugaç i poc present exmarit de la protagonista. Una altra cosa —diu— és que n'hi ha un al qual ella, en expressió molt seva, titlla de «simple» i, és clar, ben difícil és, doncs, presentar-lo com a personatge rodó i canviant. Hi coincideixo plenament.

De tota manera, en el cas que hi hagués algun personatge pla, atribuir-ho al punt de vista femení em sembla realment fort, perillós i revelador. Ja que si fos així, de ben segur que no seria a causa del punt de vista femení —tenim magnífiques proves de la complexitat, diversitat, finesa, capacitat d'anàlisi i representació (per dir-ho curt) d'aquest punt de mira—, sinó al fet que la directora fos dolenta. Vaja, fins ara no he sentit dir mai que una pel·lícula de director fos dolenta perquè l'havia feta un home, més aviat s'atribueix a la circumstància que aquell director en concret ho és.

No és pas una petita diferència d'enfocament a l'hora de fer crítica cinematogràfica.

* * *

El final de la crítica és una lloança entusiàstica, realment fàcil de compartir, a l'excel·lent actuació de les dues protagonistes. Esplèndides actrius; realment grans, rodones i plenes de registres.

De cualquier forma, *Siete mesas de billar francés* no sería una película con tanta capacidad para emocionar y hacer sonreír de no ser por el antológico duelo actoral entre Maribel Verdú y Blanca Portillo (premiada como mejor actriz en el reciente festival de San Sebastián). Las dos comparten escenas antológicas y aportan algo a menudo ausente en el cine español de los últimos tiempos: convicción, pero, también, una enorme generosidad por parte de ambas.

Només (ja ho sé, és un detall ínfim i molt menor, que fins i tot el mateix crític a continuació ha contradit) hi canviaria la paraula «duelo» que usa per explicar les magnífiques actuacions que ens brinden Blanca Portillo i Maribel Verdú, ja que es lliuren l'una a l'altra sense parar, deixant-se espai, regalant-se protagonisme; sabedores que, com millor ho faci una, millor ho farà l'altra; conscients que en la mesura que llueixi l'altra, excel·lirà ella. Em dol, doncs, aquest duel per caracteritzar exercici de col·laboració tan bell i profund com solidari.

11-15 d'octubre de 2007

INDICIS

Hi ha una sèrie de pistes que indiquen la vigència del moribund per a algunes, però ben empipador per a moltes, patriarcat.

N'hi ha que són ben cridaneres i explícites.

La manera que tenen alguns locutors de retransmissions esportives masculines de cantar els gols que es fan als partits de futbol masculí; especialment si són del seu equip. Bàsicament, són dues: d'una banda, la tartamuda i compulsiva i, de l'altra, el persistent i perllongat aüc. No sé quina és més ridícula i histèrica.

I ja que parlo d'esport masculí: en general, l'èpica de les retransmissions. Sembla que el món s'hagi d'enfonsar d'un moment a l'altre si no passa allò que desitgen que passi amb una piloteta més o menys grossa.

Les gorres de cuiner, que posen altament de manifest que qui les duu no té res a veure amb les humils i quotidianes cuineres. És clar, que com que les cuineres també se les han començat a posar, han passat a ser gorra també de cuineres. No sé pas com ho resoldran ara.

Els uniformes militars, especialment els de gala.

Les despeses de tot ordre, perquè no pari ni un moment el desagradable brogit de les carreres de motos i de cotxes. Pudor, soroll i benzina. Histèrica estridència.

Abril-maig del 2007

LES FAMÍLIES I LES CASES

Com que estem de festival de cine (en aquest, cas asiàtic, abril-maig), m'acosto a Caja Madrid; hi fan algunes sessions.

Hi arribo amb temps i, després de recollir l'entrada, bado per l'exposició que hi ha muntada a la planta baixa.

Quan començo a passejar-hi, recordo que en vaig veure una crítica al suplement cultural de *La Vanguardia* i que ja en aquell moment vaig pensar que m'interessaria.

I sí. És de fotos. Es diu *Famílies del món*, l'ha coordinada un tal Peter Menzel. Han seleccionat una família, em sembla que a cadascun de trenta països d'arreu del món, i els han fet una foto davant de casa seva envoltada de tots els mobles i els objectes que posseeixen. El contrast és esfereïdor.

Sobta tanta pau al món davant d'un repartiment de la riquesa tan injust. Sobta també que la felicitat sembli repartida sense tenir en compte la variable «possessions». Són d'una lògica meridiana els desitjos que formulen, especialment la gent més pobre; n'hi ha algun que fa envermellar els altres, per exemple, el de la família de Bagdad: «Que s'acabi l'embargament»; pobre gent, com deu estar ara. O el d'una família pobreíssima: «Continuar vivint».

Ara, hi ha un detall que m'impresiona fortament. En un cartell que hi ha al costat de la foto, s'expliquen una sèrie de dades sobre la família: quantes persones són, quants metres té la casa, quants diners dediquen al menjar, renda per càpita, etcètera. També hi fan constar quantes hores treballa la dona i l'home (encara que no en aquest ordre). Doncs bé, és

interessant veure que, respecte a les caps de família, hi posa n hores, més la feina de la casa o sense comptar la feina domèstica, en unes redaccions que van des del «no s'inclou la feina de casa» a «incloent-hi la feina de la casa». El recompte d'hores és aclaparador; potser per això n'hi ha unes de més lacòniques i sòbries que hi fan constar simplement: «constantment».

M'atreveixo a suggerir que, fa un quant temps, ni se n'hauria fet menció, de la feina domèstica; és més, potser no s'hauria ni parlat de la feina en general de cada una de les dones de cadascuna de les famílies.

28 d'abril - 2 de maig de 2007

NIT D'ELECCIONS

La nit de les eleccions comprovo un altre cop fins a quin punt m'interessa la política, fins i tot l'oficial.

Amb una amiga, per la tele, en seguim les vicissituds i els equilibris de tot tipus als quals obliguen els vots.

Dos aspectes em torben especialment. L'un és que se'ns renya (al cos electoral) per l'enorme abstenció que hi ha hagut.

Quan una pel·lícula, un programa, una obra de teatre no té èxit i la gent s'absté d'anar-hi, més que concloure i dir que la culpa és del públic, es té tendència a atribuir-ho a la qualitat del que es mostra, del que s'intenta vendre o promocionar. És curiós, doncs, com intenten capgirar allò que se'n diu «la relació causa-efecte». Pocs dies després, el principal dirigent del PSC (amb una llarga trajectòria com a alcalde de l'extraradi, per cert) addueix, com una de les causes per explicar que la gent no hagi anat a votar, és el fet que la gent no hi pateix gens, que no hi va perquè està d'acord amb qui la governa (la veritat, és que, en descàrrec seu, s'ha de dir que també n'esmenta de menys afalagadores per a ell). Em va recordar el que va dir l'últim exalcalde de Barcelona, l'il·lustre anestesista, quan a les penúltimes municipals, devia ser el 2003, va dir que la pèrdua d'un grapat de regidors —i suposo que d'alguna regidora— es devia al fet que el seu partit en tenia de sobra, que la gent s'havia confiat; vaja que, en realitat, va ser un excés d'èxit.

Estranya, doncs, que si pensen que una de les raons per les quals no es vota és la felicitat, la satisfacció, l'acord i el benestar —per tant, se-

gons ells, una bona notícia—, paral·lelament, i no gens congruentment, es manifestin preocupats per l'abstenció.

De fet, fa tota la cara que no ho estan gaire. Les proclames de la nit electoral en què deia que havien de fer autocrítica i una seriosa reflexió i bla, bla, bla, són un pur foc d'encenalls. Mentre l'abstenció no els perjudiqui el sistema de repartiment (i, a la curtíssima, es veu que no ho fa, o els sembla que no ho fa), els importa un rave. Veurem què passa quan els esclati als morros (i proves hi ha que la major part de la humanitat —incloent-hi la classe política— no es mou fins que ja no hi ha gairebé res a fer, o, directament, res a fer).

Un altre argument que crida l'atenció és que diuen que la «culpa» s'ha de repartir entre els partits, els mitjans de comunicació i el cos electoral. Com si hi tinguessin papers equiparables. A veure, si és una qüestió de «culpa», tota per a l'electorat, que és qui hi va o no hi va. En realitat, la situació és que, d'una banda, els partits ofereixen alguna cosa, diferents coses, potser, i, de l'altra, cada membre de l'electorat decideix si l'interessa o no el que li proposen, el que li volen vendre. Per tant, res que es faci a mitges i des del mateix lloc.

A mi, les proclames contra l'abstenció de la llarga nit, però curt endemà, em recorden totes aquelles manifestacions amb què s'omplen la boca quan diuen, per exemple, que s'ha de solucionar la injustícia del fet que les dones cobrin menys per fer la mateixa feina, o que s'han d'apujar les pensions de misèria que cobren les vídues, o d'altres notòries vergonyes inadmissibles: pura declaració de circumstàncies de cara a la galeria (en diria avui, que estic benigna). No mouen ni un dit per solucionar-ho.

* * *

L'altre aspecte, i segurament té alguna relació amb el primer, és com, diguem-ne, s'expressa la classe política en general des del punt de vista de la llengua —com sempre, hi ha alguna excepció.

Després diran de l'alumnat dels instituts.

Maig del 2007

ANÒNIMES I MINORITÀRIES

Una anònima i força breu notícia d'un diari⁴⁴ informa de la mort, als noranta anys, d'Irene Morgan, una activista pionera de la lluita pels drets civils a Virginia. La notícia recorda que el 1944, quan Morgan tenia vint-i-set anys, es va negar a cedir el lloc a l'autobús a un passatger blanc i afegeix, amb raó, que amb aquest gest va plantar una de les llavors contra les lleis segregacionistes dels EUA. Aquest fet porta la notícia a recordar l'acció semblant que cap als anys seixanta va fer Rosa Parks, una altra ciutadana que també es va negar a cedir el seient. El més curiós és que la notícia acaba així:

La lucha de ciudadanas anónimas como Morgan y Parks sirvió para que, al fin, se abolieran las leyes segregacionistas en EE.UU.

Es diuen Morgan i Parks. El diari ho sap, ho sabem, però abans fins i tot d'oblidar-ne el nom, de perdre'n la traça, ja les han convertit en anònimes, ja n'han esborrat la traça.

(Ja sé que l'anonimat pot fer referència a les altres, a les que no són, ni es diuen, Morgan i Parks, però que també han fet heroïcitats semblants. Però, d'entrada, quan es llegeix, quan ho vaig llegir, el fet que es digués «anònimes com», em va suggerir que la redacció les agermanava totes en l'anonimat. És més, que confonia anonimat amb poc important, que partia de la base que, per humils i modestos, es tractava de gestos menuts. Tota una perspectiva.)

44 REDACCIÓ. «Muere Irene Morgan, pionera en la lucha por los derechos civiles en EE.UU.» *La Vanguardia* (14 agost 2007), p. 6.

Aquells dies, estava llegint també la novel·la *Todo cuanto amé*,⁴⁵ de Siri Hustvedt (lectura de final d'estiu) i, tot d'una, enmig d'un diàleg que manté un grup de gent tot sopant, fa anònima per boca d'un home (que hauria de recordar perfectament el nom) una artista conspícua.

—Jillian y yo fuimos a ver la exposición —dijo Fred—. A mí me pareció bastante falsa y vacía de contenido. Pretende escandalizar, pero en realidad no lo consigue. Resulta pueril cuando uno piensa en los artistas que verdaderamente transgredían los límites. Esta mujer que se sometió a cirugía plástica para modificar su rostro y parecerse a un Picasso, o un Monet o un Modigliani. *Siempre me olvido de su nombre*. ¿Y recordáis cuando Tom Otterness le pegó un tiro a aquel perro?

Em sembla que no m'erro si dic que s'està referint a l'artista Orlan; Hustvedt, crítica d'art a més de novel·lista, ho deu saber més bé que jo. Ara, deu tenir el cul tan pelat de la desmemòria d'alguns personatges que es dediquen a la crítica literària, que s'ha permès deixar-ne testimoni en el luxe d'una novel·la plena de detalls com aquest.

Simultàniament, quan llegia un suplement cultural d'un diari,⁴⁶ els meus ulls atònits (mai no s'acabaran de fer a segons què) llegien el que segueix en el breu article que introdueix un tema tan apassionant com són els oblits dels museus.

Al museo de arte contemporáneo, como a tantas instituciones públicas, se le pide pluralidad. Sólo hay que ver cómo el activismo feminista ha plantado cara a la discriminación de las mujeres. A partir de ahí *otras minorías* lo han hecho.

D'altres? D'altres minories? Ara resulta que som una minoria? La primera minoria majoritària de la història de la qual tinc notícia.

45 Siri HUSTVEDT. *Todo cuanto amé*. Traducció de Gian Castelli. Barcelona: Circe, 2006, p. 248. La cursiva és meva.

46 Carles GUERRA. «Las cuotas olvidadas del museo». *La Vanguardia. Culturas*, núm. 270 (22 agost 2007), p. 2. La cursiva torna a ser meva.

Pocs dies després, en un altre suplement cultural del mateix diari,⁴⁷ hi havia una altra ració massiva de minoria femenina. La vaig trobar en una entrevista que Manuel Asensi Pérez feia a René Schérer. Tot d'una, l'entrevistat, a propòsit del Maig del 68, va deixar anar el següent:

Desde la derecha, y también desde parte de la izquierda, estamos viviendo un momento terrible de anti-ilustración. Algunas declaraciones recientes de Sarkozy han consistido en un ataque virulento contra mayo del 68, planteaba en ellas la necesidad de pasar la página de ese movimiento. Qué pena, pues la gente debería tener presente que mayo del 68 abrió grandes posibilidades de emancipación y liberación, abrió el camino para la reivindicación de grupos minoritarios, homosexuales, *mujeres*, niños.

I, a més, ara sembla que ho devem al Maig del 68. Ai.

25 d'agost - 8 de setembre de 2007

47 René SCHÉRER. «Desdramatizar la educación». Entrevista de Manuel Asensi Pérez a René Schérer. *La Vanguardia. Culturas*, núm. 272 (5 setembre 2007), p. 3. Més cursiva meva.

EL BRACET I EL CULET

El meu pare és a l'hospital. Una insuficiència cardíaca. A pesar de tenir noranta anys, veig que la infermera, quan li pren la pressió, li diu: «Doni'm el bracet». Així, en diminutiu. El seu braç com un sarmen, sec com un gaig, el relleu de les venes com nusos, com grops, ple de blaus púrpures i d'història.

Fa uns quants mesos em van fer una mamografia. La qui me la feia, suaument, em va dir: «Posa aquí el bracet». No era pas la primera vegada que em passava. Em vaig plantar, li vaig dir que jo no tenia cap «bracet», que tenia un braç normal i proporcionat, que no era cap criatura; també li vaig dir que on els deien que ens havien de dir que teníem «bracets» o «culets», que a quin protocol ho posava. Em va mirar amb uns ulls com unes taronges, amb una absoluta incomprensió. O sigui que la cosa és greu.

Ho vaig gosar dir, tot i que estava en un estat d'indefensió absoluta, en una sala aliena, plena d'aparells hostils i gelats al tacte, una llum agressiva i —el que és més important— nua de cintura cap amunt i enfredorida de l'espera i de la situació. De tota manera,estic segura que més indefens estava encara el meu pare.

Quan vaig sortir de l'hospital, temptada vaig estar d'entrar en una pastisseria i demanar, si us plau, que em fessin sense dilació un paquetet amb un bracet de gitanet de cremeta.

* * *

Passen els dies i el pare continua a l'hospital. M'hi vaig fixant, i, sense excepció, infermeres (algun infermer; n'hi ha pocs) i auxiliars insisteixen a tractar-lo en diminutiu, sigui la part que sigui, i a saludar-lo una mica com si fos una criatura.

Com que ja hi ha més confiança, quan ensopego amb dues de les infermeres que em cauen més bé i que tinc més vistes, m'hi aturo, i mentre estan remenant en el carret de les medecines, els dic si els fa res que els pregunti una cosa, em diuen que no, que i ara, i aleshores els dic si s'han fixat que tant elles dues com les altres sempre usen el diminutiu quan s'adrecen a pacients. Em miren enriolades i encuriosides i em diuen que no s'hi han fixat mai, però que potser sí que és veritat. Ho atribueixen a la voluntat «espontània» de no ser brusques. Els pregunto si els ho han dit en algun curset o hi ha algun protocol que ho recomani o prescrigui, i em diuen que no, que no.

Sembla, doncs, que és una tendència «natural» d'aproximació a les i els pacients. Interessant. És a dir que, inconscientment i sense parlar-s'ho, coincideixen en aquesta pràctica. Hi hauré de rumiar més, però em fa tot l'efecte que és un sistema, sense gota de mala intenció (d'això n'estic segura), d'infantilitzar les i els pacients. De fet, quan ets pacient estàs en una absoluta posició de debilitat i dependència. El tractament del diminutiu simplement ho corrobora i ho aprofundeix.

El que jo puc dir és que a mi personalment em fa una ràbia gran aquest tractament. Prefereixo que em tractin com una persona adulta. Que és, penso, el que sóc.

Octubre del 2007

VICTÒRIA

Després de la manifestació convocada per la Plataforma pel Dret de Decidir (desembre del 2007), a la qual s'han sumat més o menys oportunament, força partits polítics, les càmeres de TV3 s'acosten a l'expresident Pujol, el qual, entre altres coses, diu: «...la protesta dels catalans i de les catalanes, de la gent...».

Torres més altes cauran.

En efecte, María Teresa Fernández de la Vega, al març del 2008, parlant de les possibles solucions a la inacabable sequera, resum la cosa dient que mai no faltarà aigua «a los barceloneses y a las barcelonesas»; per bé que després parla de «valencianos y murcianos», la falca ja està posada.

I avui, 14 d'abril de 2008, dos dies després d'haver-se sabut les moltes ministres que hi ha en el nou Govern espanyol (una més, no us penséssiu una altra cosa; d'alguna manera s'havia de desempatar i, a més, Rodríguez Zapatero fa no tan sols l'empat, sinó —jerarquia mana— que decanta la balança cap a la banda masculina), a la SER, Carles Francino parla, evidentment i «naturalment», de «los ministros y las ministras».

2 de desembre de 2007 - 14 d'abril de 2008

XERPES

Fa poc ha mort l'australià Sir Edmund Hillary, a qui s'atribueix la primera ascensió al cim més alt del món. La premsa se n'ha fet un ampli ressò. Li han oficiat funerals d'estat. Ha estat titllat d'heroi. Va ser un dels dos homes que va trepitjar per primer cop el cim de l'anomenat, per l'etnocentrisme europeu, Everest (em sembla que és el nom d'un militar). Hillary relatava l'ascensió en termes bèl·lics, de conquesta, de victòria i de derrota.

No sé si quan es morí el nepalès que hi va ascendir per primer cop, l'home sense el qual ell no hi hauria pogut pujar, el xerpa Tenzing Norgay, se'n farà tanta pompa i circumstància. No sé ni tan sols si encara és viu.

Em recorda aquella opinió tan peregrina (i estesa) que, fins que els homes no han cuinat, no hi ha hagut menges exquisides, alta cuina, xefs de gran categoria i un grau suculent de conspicuïtat.

Amunt, xerpes de la terra!

Gener del 2008

CREIXENT EN EDAT I SAVIESA
O CULTIVANT-SE LA NAFRA (JA)

És sorprenent que aviat, a quina edat tan primerenca, les criatures petites volen tenir ja un passat, història pròpia, genealogia.

El Toni, li falten dos mesos, aproximadament, per als quatre anys, fa uns quants dies em feia explicar coses de quan ell era «petit».

No sé com vam anar a parar a una tarda de dissabte, quan encara no tenia ni un mes, en què va arrencar a bramar ininterrompudament i deconsoladament. Hi érem la seva mare, el seu avi i jo; el seu avi prenia una cervesa. No és que el fet que l'avi prengués una cervesa fos un fet rellevant, però el Toni aprecia i agraeix enormement aquests detalls que donen versemblança al relat i, de passada, certa textura narrativa als fets.

No hi havia manera de fer-lo callar. Era un desconsol. Li comentem que sa mare era primerenca i no sabia ben bé què fer, que estava molt amoïnada. Li expliquem que, en un moment donat, el vaig agafar a coll i, després de bressar-lo una bona estona i de dir-li tendreses ben fluixet a cau d'orella (en aquest punt de la narració també demana detalls), finalment, es va adormir.

S'interessa per tot, en vol els mínims matisos i circumstàncies i, tot d'una, diu:

—I per què plorava?

Li diem que això sí que no ho sabem, que potser li feia una mica de mal la panxa o, vés a saber, potser l'orella (caps de turc habituals quan a

aquesta edat les criatures ploreu; al cap d'uns quants mesos, més aviat se sol atribuir a les dents).

No queda gens convençut. De cop i volta, aventura, molt compungit i ple de sentiment:

—Potser perquè la mare m'havia deixat sol a l'habitació i havia marxat.

Li diem que de cap manera, que això és impossible, que un disbarat tal no ha passat mai. Que devia ser per alguna altra cosa. Res a fer. Hi insisteix.

—Però potser era perquè la mare m'havia deixat a l'habitació i havia marxat.

Ja hi som.

Gener del 2008

L'EQUILIBRI DE LES BALANCES

En la llarga ressaca postelectoral es parla d'una de les promeses pre-electorals: la publicació de les balances fiscals (que no sigui com la dels papers de Salamanca, de moment, d'«incompliment obligat»).

1

Enrenou i polseguera. Malestar profund. Alguns dels més enfadats són certs barons socialistes.

És a dir, hi ha gent que hi és partidària, hi ha gent que creu que és millor (com si fos una matèria reservada o bruta) no donar informació sobre segons quins assumptes: amb les coses de menjar (meves), no s'hi juga. És la primera vegada que ho sento, i ni tan sols justifiquen el fet insòlit de rebutjar una informació, de saber una mica més.

És a dir, que podent saber quins són els comptes, prefereixen no fer-los, o, més ben dit, fer-los i no dir-los. Mantenir-los en secret. Realment curiosos. És imaginable no fer públics els de la Seguretat Social, els d'Hisenda, el que es gasta globalment en infraestructures, per exemple?

2

Ara, si s'han de publicar, perquè s'hi entesta una gent que ja es veu que només vol que tocar la pera, farem la concessió graciosa d'acceptar de grat per força que es publiquin; però a continuació exclamen i exigeixen

que aquesta publicació, aquest coneixement de causa, no serveixi per fer futurs comptes.

Al·lucino.

És a dir, potser els comptes fins ara no estaven prou ben fets, potser s'incorria en alguna injustícia; però, si això és així, és igual: que no serveixin per esmenar res. Per què es publiquen, doncs?

3

Seria partidària de publicar, no unes balances fiscals, per ample que en fos l'interval, sinó dues: unes per a Catalunya i les altres per a la resta de l'Estat.

Auguro que la publicació de les balances no satisfarà ningú.

Març del 2008

ELECCIONS

1

Un dels aspectes més vistosos, soporífers i dements de les eleccions van ser els dos —diguem-ne— debats bessons que van fer els caps respectius d'allò que alguna premsa denomina «partits d'àmbit nacional» (volen dir els dos que poden manar).

Feia anys que no es feien, perquè mentre la dreta dreta va ser en el poder no en va voler saber res. Es veu que no li convenia.

La gent que els va organitzar ha dit que es va quedar astorada de la infinitat de condicions i exigències que hi van posar els partits respectius per accedir a participar-hi.

Total, i simplificant, van posar els dos presumptes líders davant per davant perquè desgranessin, en temps rigorosament iguals —crec—, cinc blocs de temes prèviament establerts. Enmig dels debatents, en el primer, hi havia un moderador i, en el segon una moderadora.

Això va voler dir, que el moderador o la moderadora anunciaven el bloc i, a continuació, qui tenia la paraula, mirant institucionalment la càmera, deia el que havia de dir i després ho feia l'altre; quan s'acabava el temps, s'acabava, i a un altre tema. És a dir, res que s'assemblés mínimament a un debat. No s'interrelacionaven, no passaven d'una cosa a l'altra. No podia sorgir res que fes trontollar i variar l'esquema preestablert. El moderador o la moderadora tampoc no podien intervenir per conduir-los; ni fer preguntes.

Era l'exemple més literal possible d'allò que habitualment es denomina un «diàleg de sords» o, per a la gent amant de les citacions peixateres un «diàleg de besucs». Realment no s'adonen en què s'estan convertint i com desvirtuen tot allò que toquen. Que s'ho facin mirar.

En el primer, el moderador a més de limitar-se a anunciar temes i a recordar minuts (tot i que es veu —de debò que no m'ho invento— que tenien a la seva disposició rellotges gegantins controlats per arbitres de la Federació de Bàsquet), es va passar l'estona alabant i animant els caps de llista, dient-los com de bé i d'escrupolosament s'ajustaven als temps: ho feia a mig camí entre professor d'institut que encoratja una o un alumne, reporter pilota i persona que dona peixet o per la banda. Jo, la veritat, crec que m'hauria ofès, que m'hauria aixecat i me n'hauria anat. La moderadora es devia mirar el primer debat o és més llesta, perquè no va incórrer en aquesta actitud.

Deixo de banda la repercussió absolutament desmesurada que van tenir els debats, no en la gent, és clar, sinó en els mitjans de comunicació, sempre disposats a magnificar qualsevol cosa que facin o organitzin.

2

Al final de cadascun dels dos debats, el —diguem-ne— líder del PP, Mariano Rajoy, va amollar un discurs sobre el que ell voldria per a la ciutadania. La figura metonímica que va (o li van) escollir va ser la d'una nena. El que després la gent, la premsa, etc., per referir-s'hi, denominaven com «la niña de Rajoy».

Es veu que a dreta llei no es pot dir que sigui pròpiament seva, la nena; l'ha feta servir també la classe política d'altres països: Barak Obama, sembla, i en algun país de l'Amèrica Llatina, com a mínim, també. Jo no en vull fer riota, ni rabejar-me en el to cursi que li va donar el candidat a la Presidència; només en vull destacar dos aspectes:

- 1) Que és un recurs relativament nou en política fer servir una persona de sexe femení (en aquest cas, una nena) per encarnar, englobar, focalitzar, universalitzar, tota la humanitat; és un indicador més, doncs, del fet que l'androcentrisme recula.

- 2) Que, desgraciadament, hi ha massa països en què aquest recurs no es podria fer servir perquè les dones, les nenes, tenen uns drets més restringits (si és que en tenen) que els homes, que els nens; malament, doncs, podria servir una nena per encarnar, englobar, focalitzar, universalitzar, tota la humanitat. Algú es podria imaginar esmentar el que es vol per a una nena, per a una ciutadana, en un país com l'Àrabia Saudita, com l'Afganistan?

En aquest mateix sentit metonímic, és interessant veure un anunci⁴⁸ de la RENFE que porta per títol «El tren y las gemelas». Hi diu coses com: «Que las peques puedan ir a ver a la abuela los fines de semana es nuestra prioridad». Després s'entreté a informar de les múltiples accions i els molts milions que inverteixen en allò que denominen «mitja distància» (potser això explica per què les rodalies de Barcelona van com van, o no van), i acaba: «Porque que las abuelas vean crecer a sus nietas es lo que nos mueve».

Interessant i esperançador.

3

Com podíem esperar, després de cada un dels dos debats, tothom havia guanyat. No feien més que anticipar el que habitualment proclamen amb pompa la nit electoral tots els partits.

Però aquest any, no: ni Esquerra Republicana ni Izquierda Unida van poder aferrar-se a res i dir que havien guanyat.

Març del 2008

48 *Metro Directe* (31 març 2008), p. 16.

LA CROADA, O ES DONEN CREUS

Les feineres, abillades amb l'uniforme habitual (suposo), bates blaves (d'un blau tirant a blau cel) a ratlles —no com mosses i mossos, que anaven de luxe i espadenya i rutilants—, amb les eines a les mans: un drap, un producte potser màgic, un raspall, un fregall, un plomall, un tiràs..., a tota màquina, bitllo, bitllo, fent resplendir la fusta, el metall; de les pedres, en feien pans (d'or).

Tremolava la pols, segaven la brutícia: feien recular l'enemic.

El terra relluïa amb un esclat de cerimònia i ocasió. Desenrotllaven catifes amb gràcia i glòria. Tot anava quedant a punt.

* * *

L'embolic a les portes del palau era considerable. Les coses anaven a l'inrevés de com havia dit Protocol que anirien. Tan genial era la persona que ho havia pensat, que la gent guardonada, a més del seu lloc, *també* tenia entrada com a convidada (bé, «convidat» hi deia, sense excepció, a cada invitació, ja es digués la convidada Roser, Montse, Consuelo, Teresa, Bea, Lola o Manuela) per veure l'acte en les cadires que hi havia destinades a les amistats i la família convocades perquè poguessin seguir l'acte. Personalitats amb el do de la ubiqüitat, sembla, doncs, que pensaven. No hi ha res com la fe cega.

* * *

Puntualment, a les sis, el que els diaris havien definit com a personalitats anaven arribant. Una dona de Protocol les anava rebent, posava una creu

(sí, hi ha creus de totes menes) en un full si la personalitat era dona; si la personalitat era mascle, a més de posar la creu (suposo), feia alegrois i alirets (amb íntimes premudes de braç i tot) mentre rememorava les vegades que havien parlat per telèfon amb vista a l'acte —gangues de l'androcentrisme.

Hi havia una sèrie de cadires amb els noms de cada personalitat (per democràtic i estricte ordre alfabètic). La gent més tímida seia, la més «fasta» es passejava ocupant espai per la sala, fent i desfent grupets i rotllanes bastant exclusives, impenetrables i impermeables en la presència de personalitats «burrifalloses», que de sempre s'ha sabut que hi ha unes personalitats més iguals que unes altres. Les tàctiques eren variades: des de rostres impenetrables que mai no encreuaven, per exemple, la mirada amb qui no devien o no calia, a esqueses inexpugnables, passant per una manera de deixar relliscar la mirada que segurament la ciència que es dedica a la comunicació no verbal deu tenir ben estudiada i qualificada; però que, per entendre'ns, es pot definir com tot el contrari d'allò que quan jo era petita en dèiem «la carn de burro» —suposo que jo hauria de dir de «burra», quines ganes de complicar-se la vida, també, noia— «no és transparent». Res, doncs, d'establir una germanor universal i sense discriminacions entre totes les personalitats convocades.

La veritat és que era bastant avorrit, i, tot i que la conversa que mantenia a estones amb una senyora força simpàtica i interessant que seia al seu costat, es va penedir de no haver agafat un llibre (per petit que fos).

Tot d'una, un cert estat de nervis es va emparar de tota la secció de Protocol. Com quan una ventada imprevista fa acotar el cap a les espigues en un camp de blat esponerós: s'acostava alguna personalitat de les altres, de les polítiques.

* * *

En efecte, amb comptagotes, van anar entrant conselleres i consellers. Els cops de colze, l'esquena ben drete i el pas endavant es van començar a prodigar entre els components més conspicus dels grupets més animats i elitistes.

La sensació que feia tot plegat —ho dic sense recança ni malícia— és que venien a veure les mones i els micos, a tirar-los algun cacauet en forma de premuda de mà, de protocol·laris petons a l'aire que envolta les galtes de les guardonades; de premuda de braç a les personalitats més importants o més conegudes.

En això hi havia un cert biaix de gènere. Les conselleres eren força sistemàtiques i miraven de no deixar-se ningú. El conseller més responsable i directament implicat en l'acte també en tenia estricta cura.

El del bigoti ufanós i un pèl esborrifat (anaven arribant en ordre de menys a més importància) es va limitar als cops a l'espatlla (acompanyats de mesurats i modulats escarafalls) amb una petita selecció de personalitats masculines i alguna de femenina (la crema de la crema, se suposa). No sé sap pas si es pot considerar que estigués a l'altura del càrrec.

Tot d'una, la ventada d'aire entre les espigues es va transfigurar en un tumult de mariatxis (amb un gran encert i plasticitat, així denomina una amiga meva a qui li ha tocat estar —per feina— a molts actes oficials polítics, el grup de gent —normalment, més dones que homes— que envolten i embolcallen el polític —potser la política també— de torn). No veuen res més, hi papallonegen al voltant, mentre somrients i amb un brunzir d'ales, li van obrint pas. En efecte, arribava el qui remena les cireres.

El president, sistemàtic i ordenat, gairebé per ordre alfabètic —no el va poder seguir fil per randa perquè no tota la gent era a la seva cadira—, va saludar, amb un somriure tímid i un xic introvertit, les personalitats.

* * *

Solemnement, a continuació van enfilem, en dues files paral·leles, l'anada al Saló de Sant Jordi. L'aranya lluia al sostre, el sant no l'havia pas madata, potser era massa amunt.

Les feineres l'havien deixada resplendent.

L'acte va ser curt i amb un cert ritme; les alegries, íntimes i moderades (ningú no va fer l'onada); els parlaments, curts i passadors. És a dir, tot un èxit.

Vanitosa, la va satisfer sentir ressonar en aquella sala —més que no pas que ella hagués fet alguna cosa— el dring del sintagma «contra el sexisme i l'androcentrisme». Que anar en contra d'aquests dos dracs fos premiable, vaja.

Quan l'acte es va acabar i per fer allò que en diuen «la foto de família» (curiosa denominació), astorada, va comprovar la celeritat, l'habilitat i el destre ús dels colzes a l'hora de posar-se a la primera fila, ben a tocar d'algun polític (a la taula eren quatre polítics i la portaveu que actuava de secretària; per tant, a l'efecte de figurar no computava). Un cop més, allò de les dones i les criatures primer (a la cua, al darrere de tot, fora de camp, etc.) va funcionar perfectament; com un rellotge.

* * *

Després del *rompan filas* (on devia ser la ministra de Defensa?), van passar al pati dels Tarongers. Fresca i vent. Núvols al cel; potser promesa d'aigua.

Quan anava cap al seu grup, es va encreuar amb el conspicu editor que una vegada, fa ja anys, l'havia vetada de participar en un acte mundà. Es tractava de celebrar l'aparició d'un llibre de poesia d'un amic seu (d'ella) i el poeta la va proposar com a presentadora. L'editor li va dir que no; ho va argumentar tot dient que ella no era ningú. Se'n va recordar sense gens d'acrimònia, tot s'ha de dir; gairebé li feia gràcia.

Al pati, sí, l'alegria es desbordava entre canapès i cava. La tia amb dues copes ben bones a sobre, amigues, amics, família. Fins i tot la classe política era amable, estava riallera. Trobades i retrobades.

Converses de tot tipus i índole: des de la guardonada en una altra ocasió que es queixava del fet que l'agulla (o pin) era una porqueria (el guardó consisteix en una medalla per penjar, poc portable, si s'ha de ser franca, un historiat diploma i una agulla molt més *prêt-à-porter*), fins a qüestions familiars, pràctiques i polítiques. Alguna xafarderia, alguna tafaneria.

La veritat, molt bé.

* * *

Una bona amiga i hàbil política la va presentar al conseller d'Ensenyament, també, per tant, el seu cap. La cosa va anar més o menys així. La política:

—Conseller, permeti'm que li presenti una de les guardonades.

—Mmm.

—La senyora Tal i Tal, l'hi han donat per l'estudi sobre la llengua.

—Ah!, l'enhorabona.

—Gràcies; però és que, a més, vostè és el meu cap: treballo en un institut.

La cara que el conseller va fer va ser un poema no precisament líric. Ni esmaperdut, ni astorat, sinó francament horroritzat.

Les espatlles més carregades que mai, li sortia literalment fum del cap pensant on podia raure l'error, arrufava les esponeroses celles (recordaven la d'alguns antics dirigents de la nomenclatura soviètica) mentre rumiava com és que havia fallat estrepitosament tota la cadena de filtres. Perquè, en quin cap hi cap que hi pugui haver una sola (un sol) profesora d'institut que es mereixi res; que no sigui gairebé, si és que ja no ho és, predelinqüent, gandula o ignorant (o les tres coses alhora)? En el cap del conseller, era clar que no hi cabia. Tal és la confiança en les pròpies forces amb què la pública es disposa a encarar, a escometre, l'educació.

No li van faltar, però, recursos ni reflexos. Després de preguntar-li per anys de servei i destinacions (les exmonges, es veu que el primer que es pregunten quan es coneixen és: «de quin orde?»), a més de donar-li la mà, li va dir que segurament tenia moltes coses a explicar ja que s'havia fet mereixedora de tal guardó.

L'altra li va dir que sí: de llengua, de literatura, de coeducació...

No, això de la coeducació, a tenor de la cara d'enze, tot i que la coeducació és prescriptiva des de fa un cert temps en diversos aspectes, no li sonava de res.

Es va escapolar de la situació dient que un dia li agradaria molt parlar amb ella. La política va aprofitar per dir-li que també col·laborava amb tasques de formació que es feien des de l'Escola d'Administració Pública.

—Ja us buscaré —va dir a la guardonada, amb aquest tracte tan ambigu com poc compromès.

—Doncs, em trobareu —li va respondre la guardonada, enriolada pel tractament.

El conseller va trobar que havia de saludar urgentment a algú i amb un «permeteu» i un petit gir, tot un clic, que denotava tones de pràctica, va abandonar en sec ja abans de desplaçar-se ni un centímetre aquell escenari poc lluït. Assumptes despatxat. *Finish*. Teló per sempre més.

A ella encara li reca no haver tingut els reflexos de fer-li notar que el departament que ell comanda no li dóna realment cap facilitat a l'hora de col·laborar amb l'Escola d'Administració Pública. Què hi farem.

* * *

Una mica nostàlgica, va pensar que quina pena que el seu pare no hagués aguantat una mica més per veure-ho, només que hagués viscut uns tres mesos més, ho hauria vist. La mort de sa mare quedava ja més lluny. De fet, va pensar, les dues persones que més se n'haurien alegrat, a qui més il·lusió hauria fet.

Després va pensar que potser era a l'inrevés, que potser li n'hauria fet a ella, que ensenyar-los la medalla hauria estat el mateix que feia quan era petita i depenia dels seus ulls: «Mira, mira, com em tiro de cap», «Mira, mira, què sé fer amb la bicicleta», «Mira, mira, com travesso sense sortir tota la piscina per sota». Ai.

* * *

Més rotllanes, converses, alegria, riures i somriures, admiració del guardó, alguna foto i cap a casa contenta, malgrat el que diu sempre una amiga de la guardonada (amb bastants guardons i premis a l'esquena, alguns dels quals potser molt més preuats que la Creu): perquè et donin qualsevol premi, qualsevol guardó, cal tenir algun amic, alguna amiga, que et vulgui bé en un lloc que li permeti proposar-t'hi. Així és.

I la resta: fum i estalzi.

Abril-setembre del 2008

SECRETÀRIES I TAQUIMEQUES

Llegeixo una entrevista⁴⁹ a l'exsecretària Rosa Gil, ara periodista, arran d'un llibre que ha escrit —*Anécdotas de secretarias*— per homenatjar-les. Com el títol indica, el llibre parla de la vida i obra de variades i diferents secretàries.

El títol de l'entrevista, com el cos, també és ben sucós: «Si las secretarias hiciesen huelga, el país se paralizaría». Al llarg de la curta entrevista es va fent un repàs a un bon enfilall de tòpics, partits presos i prejudicis —la major part d'arrel masclista— amb què una gran part de la població se sol mirar habitualment la tasca d'aquestes professionals tan invisibles com imprescindibles i, més cops que no pas ens pensem ni visualitzem, plenes de poder i investides d'autoritat.

Ja en el breu resum biogràfic de l'entrevistada (on, per cert, no té cap problema a dir l'edat que té), es fa esment d'un d'aquests tristos trets: «¿Por qué aún caricaturizamos a las secretarias?».

De fet, és una de les qüestions que es repassen en l'entrevista, a continuació d'esmicolar aquell altre tòpic que diu que les dones no saben guardar un secret.

¿Qué virtudes debe reunir la buena secretaria?

Secretaria viene de secreto: ser discretas, saberlo todo como si fuese secreto de confesión. He hablado con muchas, ¡y ninguna me ha hablado mal de su jefe!

49 Rosa GIL. «Si las secretarias hiciesen huelga, el país se paralizaría». Entrevista de Víctor-M. Amela a Rosa GIL. *La Vanguardia* [en línia] (20 setembre 2008). <<http://www.lavanguardia.es/free/edicionimpresa/20080920/53542799617.html>> [Consulta: 21 setembre 2008].

Tiene mérito.

En cambio, a ellas aún las caricaturizamos, o como solteronas feas bigotudas o como minifalderas casquivanas liadas con el jefe.

Hi ha un altre aspecte que m'ha cridat l'atenció, potser perquè fa temps que, a la meua manera, hi he donat alguna volta. És quan l'autora del llibre parla de les seves experiències i habilitats com a secretària, ofici que va exercir mentre estudiava per a periodista.

¿Todo eso le fue útil como periodista?

Claro. Y de mis estudios de Secretariado de Dirección salí escribiendo a máquina a casi 300 pulsaciones por minuto, y sin mirar el teclado. Sí, esto me sirvió en la redacción de Sant Cugat para escribir en una Olivetti los textos que leía como presentadora de *L'informatiu* de TVE Catalunya. ¡Aún no había ordenadores ni teleprompter!

Em refereixo a la perícia i mestria a picar a màquina. Morta d'enveja estic de no saber teclejar com ella a gairebé tres-centes pulsacions per minut sense ni tan sols mirar el teclat (i m'imagino que amb tots els dits de les mans).

Fa temps vaig escriure (més amunt, si es vol, es pot veure) que un aspecte d'aquesta feina considerada tan femenina, un dels sabers que implica, és el de picar a l'ordinador tot tipus de documents. Un saber útil no tan sols per a elles, ja que molta gent, sigui de l'àmbit que sigui, per una raó o altra, pica textos a l'ordinador. Sembla, doncs, que aquesta habilitat hauria de ser ensenyat obligatòriament. Si no s'ensenyà, és perquè no es vol, perquè hi ha un perjudici en contra.

En definitiva, que la ideologia, en aquest cas, la ideologia sexista, ens pot abocar a fer coses (o a deixar de fer-les) que ens van realment (gairebé gosaria a dir «objectivament») en contra.

Que la ideologia sexista és un dels paràmetres universals amb els quals conviu el gènere humà i, per tant, influeix desgraciadament tant en les dones com en els homes.

Que potser som força inconscients del que fem (i del que no), del que aprenem (i del que no) i dels motius pels quals ho fem.

Setembre del 2008

PARADIGMA

Per primer cop (que jo ho hagi vist), per primera vegada per acarar, avaluar i mirar d'esmenar un fet, en aquest cas concret, una mala gestió, un comportament pèssim i absolutament apartat de qualsevol ètica —gairebé (o no tan gairebé) fraudulent—, a diferents persones, des de diferents instàncies, se'ls ha acudit analitzar el que ha passat —els fets— tenint en compte i ben present que al món hi ha dones i homes; cosa que, de passada, posa de manifest de manera meridianament clara, què es vol dir quan es parla d'allò que s'ha convingut denominar «perspectiva de gènere».

Després del que ha passat en l'economia, a les borses, del no gens innocent i induït daltabaix de la crisi financera, ja que té nom i cognoms —una altra cosa ben diferent és si se'ls n'exigiran responsabilitats, si en purgaran cap culpa—, tot indica que, a més de saber-ne els noms, també en sabem el sexe. A més, hi ha estudis que mostren i ensenyen que les empreses amb més gestió femenina no han patit tants daltabaixos ni tan greus com les més uniformement masculines. Que s'hagi estudiat la qüestió des d'aquest punt de mira ja és tot un trumfo. Que sigui notícia, un altre.

És la primera vegada que veig que es prenen mesures fulminants tenint en compte l'expressada «perspectiva». No aquí, és clar; encara que tot arribarà. A Islàndia, per exemple.

Després de les gèlides i tempestuoses borrasques financeres i econòmiques que han sacsejat amb extrema virulència un dels països més igualitaris que hi ha sota la capa del cel, potent com un guèiser, en

destaca el fet que dues dones, dues economistes de noms ràpidament i doblement oblidables (per això els faig constar), Elín Sigfúsdóttir i Birna Einarsdóttir han agafat el comandament dels dos principals i enfonsats (i destrossats) bancs del país, el Landsbanki i el Glitnir.

La mateixa llengua mostra que es pot tenir en compte aquella «perspectiva». En usar simplement un adjectiu, gens sobrer ni antieconòmic, com «femenina», un titular com aquest: «La gestión femenina, un valor en alza en una crisis con testosterona»,⁵⁰ ho posa bellament de manifest.

Quin bonic exemple. Potser marcarà la pauta perquè algun dia es parli de «fracàs escolar masculí», si és el cas, de «violència juvenil masculina», si és el cas, de «futbol masculí», si és el cas. I en permetre identificar i aïllar els problemes, els fets, les qüestions, s'hi pugui actuar amb vista a posar-hi esca.

Novembre-desembre del 2008

50 Beatriz NAVARRO. «La gestión femenina, un valor en alza en una crisis con testosterona». *La Vanguardia* [en línia] (2 novembre 2008). <<http://www.lavanguardia.es/lv24h/20081102/53572094657.html>> [Consulta: 3 novembre 2008].

AQUEST LLIBRE,
IMPRÈS ALS TALLERS
DE GRÀFIQUES ARRELS
DE LA CIUTAT DE TARRAGONA,
HA ESTAT ENLLESTIT
EL DIA 2 DE MAIG DEL 2009,
DIA DE LA MORT DE
MARILYN FRENCH
(BROOKLYN, 1929), ESCRITORA
I FEMINISTA.

Volums publicats:

- 1 *Dones públiques. Política i gènere a l'Espanya del segle XX*,
Montserrat Duch Plana, 2005.
- 2 *Dolors Monserdà. La voluntat d'escriure*,
M. Carme Mas, 2006.
- 3 *Invisibilitat i poder. Cares del femení a la Grècia antiga*,
Joana Zaragoza Gras (coord.), 2007.
- 4 *Mestres, escoles i igualtats entre gèneres. La transmissió de valors igualitaris
en l'educació primària vista pel col·lectiu docent*,
Àngel Belzunegui, Ignasi Brunet, Imma Pastor i Francesc Valls, 2008.
- 5 *Maria Aurèlia Capmany, escriure la vida en femení*,
Montserrat Palau Vergés, 2008.
- 6 *La línia de flotació. Dietari intermitent*,
Eulàlia Lledó Cunill, 2009.